

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ
ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2016-2017

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΑΜΑΡΤΖΗΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

A.M.: 7340010316011

ΤΙΤΛΟΣ

**«Σύγχρονα ζητήματα εξασφαλιστικής και διαχειριστικής εκχώρησης
απαιτήσεων»**

Επιβλέποντες καθηγητές:

κ. Αντώνιος Καραμπατζός

κ. Δημήτριος Λιάπης

κ. Γεώργιος Λέκκας

Αθήνα, Δεκέμβριος 2017

Copyright © Βασίλειος Κ. Σαμαρτζής, Δεκέμβριος 2017

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<i>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</i>	<i>1</i>
<i>ΚΥΡΙΟ ΤΜΗΜΑ</i>	<i>2</i>
<i>A. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ</i>	<i>2</i>
<i>I. Η αξιοποίηση της απαίτησης στις σύγχρονες οικονομικές συναλλαγές</i>	<i>2</i>
<i>II. Περί καταπιστευτικών εκχώρησεων</i>	<i>3</i>
<i>III. Δομή των καταπιστευτικών εκχώρησεων</i>	<i>7</i>
<i>B. ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ</i>	<i>11</i>
<i>B1. Εξασφαλιστική εκχώρηση</i>	<i>11</i>
<i>I. Έννοια, λειτουργία και ένταξη της στο σύστημα ασφαλειοποίησης των απαιτήσεων</i>	<i>11</i>
<i>1. Ενέχυρο επί απαιτήσεων του ΑΚ.</i>	<i>11</i>
<i>2. Η ενεχύραση/καταπιστευτική εκχώρηση των άρθρων 39 επ. του ν.δ. της 17.7/13.8.1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιριών»</i>	<i>13</i>
<i>II. Το περιεχόμενο της εξασφαλιστικής συμφωνίας και οι υποχρεώσεις του εκδοχέα</i>	<i>16</i>
<i>1. Περιεχόμενο της εξασφαλιστικής συμφωνίας.</i>	<i>16</i>
<i>2. Οι υποχρεώσεις του εκδοχέα ανάλογα με την επέλευση/ματαίωση του ασφαλιστικού κινδύνου και το ληξιπρόθεσμο ή μη του ασφαλιζόμενου χρέους.</i>	<i>18</i>
<i>III. Μορφές εμφάνισης - Νομολογιακή τυπολογία</i>	<i>25</i>
<i>1. Η νομολογιακή εφαρμογή της ενεχύρασης/καταπιστευτικής εκχώρησης των άρθρων 39 επ. του ν.δ. της 17.7/13.8.1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιριών»</i>	<i>25</i>
<i>2. Η αφανής/σιωπηρή εξασφαλιστική εκχώρηση</i>	<i>29</i>
<i>3. Η καθολική/συνολική εκχώρηση απαιτήσεων (υφιστάμενων και μελλοντικών)</i>	<i>34</i>
<i>B2. Διαχειριστική εκχώρηση</i>	<i>38</i>
<i>I. Έννοια, λειτουργία και δομή</i>	<i>38</i>
<i>II. Διάκριση από συγγενείς έννοιες</i>	<i>41</i>

<i>1. Πληρεξουσιότητα προς είσπραξη (211 επ. ΑΚ)</i>	<i>41</i>
<i>2. Εξουσιοδότηση προς είσπραξη</i>	<i>42</i>
<i>3. Εντολή (713 επ. ΑΚ)</i>	<i>44</i>
<i>4. Έμμεση αντιπροσώπευση</i>	<i>45</i>
<i>III. Ο αντίστοιχος της διαχειριστικής καταπίστευσης θεσμός του trust</i>	<i>46</i>
<i>IV. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του εκδοχέα και η μονομερής λύση της υποσχετικής συμφωνίας</i>	<i>49</i>
<i>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</i>	<i>52</i>
<i>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</i>	<i>54</i>

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο έρευνας της παρούσας εργασίας θα αποτελέσουν τα δύο κυριότερα είδη καταπιστευτικών εκχωρήσεων, η εξασφαλιστική και η διαχειριστική. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των εκχωρήσεων αυτών είναι ότι οι απαιτήσεις μεταβιβάζονται από τον δικαιούχο τους σ' ένα άλλο πρόσωπο προς εξυπηρέτηση ενός συγκεκριμένου σκοπού, την εξασφάλιση του εκδοχέα έναντι του εκχωρητή (στην εξασφαλιστική) και την διαχείριση των απαιτήσεων του τελευταίου (στην διαχειριστική). Το θέμα παρουσιάζει διττό ενδιαφέρον. Πρώτον, γιατί ο δεσμός του εκχωρητή με τις εκχωρηθείσες απαιτήσεις εξακολουθεί να υφίσταται, όπως θα αναδειχθεί, και μετά την μεταβίβαση τους, με την οποία απόλυτος δικαιούχος αυτών καθίσταται ο εκδοχέας, δημιουργώντας στον τελευταίο ένα πλέγμα υποχρεώσεων και δεσμεύσεων που διαφορετικά δεν θα υπήρχε, και δεύτερον γιατί οι καταπιστευτικές εκχωρήσεις (και ιδίως η εξασφαλιστική) εμφανίζονται έντονα στην πράξη, εξυπηρετώντας τις ανάγκες των συναλλαγών, κάτι που αποδεικνύει την χρησιμότητα τους.

Το γενικό μέρος της εργασίας επικεντρώνεται στην οριοθέτηση των καταπιστευτικών εκχωρήσεων, στην εγκυρότητα της αιτίας τους και στην κατάστροψη της δομής τους. Το ειδικό μέρος απαρτίζεται από δύο επι μέρους ενότητες, μία για κάθε είδος καταπιστευτικής δικαιοπραξίας, η προσέγγιση των οποίων θα γίνει με διαφορετικό τρόπο. Στην εξασφαλιστική έμφαση θα δοθεί στην ένταξη της στο σύστημα ασφαλειοποίησης των απαιτήσεων, στις υποχρεώσεις του εκδοχέα έναντι του εκχωρητή και τέλος, στις περιπτώσεις εκείνες που συναντώνται ως επί το πλείστον στις συναλλαγές. Από την άλλη, στην διαχειριστική εκχώρηση σημασία δίνεται στην διάκριση της από συγγενή μορφώματα που εξυπηρετούν παρόμοιο σκοπό, έπειτα θα γίνει μία συνοπτική αναφορά στον θεσμό του trust και τέλος, όπως και στην εξασφαλιστική, στις υποχρεώσεις του εκδοχέα. Στο επίμετρο, θα επισημανθούν συνοπτικά οι διαφορές μεταξύ των δύο καταπιστευτικών εκχωρήσεων και θα φωτιστούν οι θέσεις της νομολογίας.

ΚΥΡΙΟ ΤΜΗΜΑ

A. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. Η αξιοποίηση της απαίτησης στις σύγχρονες οικονομικές συναλλαγές

Στις σύγχρονες οικονομικές συναλλαγές, η «απαίτηση», όπως νοείται στο σύστημα του ΑΚ ως το ενοχικό εκείνο δικαίωμα ενός προσώπου (δανειστής) να απαιτήσει την εκπλήρωση μίας παροχής από ένα άλλο πρόσωπο (οφειλέτης), δύναται να λειτουργήσει και ως ένα μεταβιβάσιμο και αξιοποιήσιμο οικονομικά αγαθό. Αφετηρία αποτελεί η κατανόηση της από νομικής και οικονομικής πλευράς¹. Νομικά σημασία έχει ο προσωπικός δεσμός μεταξύ δανειστή και οφειλέτη και η σχετικότητα της ενοχής, δηλαδή η ισχύ που αναπτύσσει μόνο εντός της σχέσης των δύο αυτών προσώπων, ενώ οικονομικά ενδιαφέρει η αξία που έχει η απαίτηση per se, ορώμενη αυτοτελώς από τα μέρη. Η μεταβιβασιμότητα της απαίτησης επιτυγχάνεται με την αποδέσμευση της από τον προσωπικό δεσμό δανειστή-οφειλέτη² και την αξιοποίηση και ένταξη της στον συναλλακτικό κύκλο ως ένα αυτοτελές δικαίωμα, ανεξαρτήτως του περιεχομένου του.

Η σημασία της αυτοτέλειας της απαίτησης έγκειται στην χρησιμότητα της. Την αξία της μπορεί να αξιοποιήσει ο δανειστής προκειμένου να εξοφλήσει ένα χρέος του³, να αποκομίσει όφελος (πώληση της απαίτησης) ή να λάβει πίστωση παρέχοντας την απαίτηση του ως **ασφάλεια**⁴. Ωστόσο, η απαίτηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ανεξάρτητα από την αξία της, με σκοπό τη **διαχείριση**, ιδίως την είσπραξη της⁵. Παρατηρείται λοιπόν, πως οι απαιτήσεις χρησιμοποιούνται **και** για εξασφαλιστικούς και διαχειριστικούς σκοπούς.

Ανεξάρτητα, πάντως, από τον εκάστοτε σκοπό της μεταβίβασης, αυτή πραγματοποιείται με το δικαιοπρακτικό εργαλείο της εκχώρησης (cessio, αρ. 455-470 ΑΚ) και ειδικότερα μέσω συμβάσεως που καταρτίζεται μεταξύ του παλαιού δανειστή που εκχωρεί την απαίτηση του

---

¹ Πρβλ. *Μ. Σταθόπουλος*, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, 2004, σ. 1378 και *Γ. Λαδογιάννης*, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις ως αντικείμενο ασφάλειας, 2005, σ. 45.

² Αυτός ο δεσμός (η προσωποπάγεια της ενοχής) ήταν χαρακτηριστικό των ενοχών του Ρωμαϊκού δικαίου και ως εκ τούτου οι ενοχές ήταν αμεταβίβαστες. Τα μέρη έπρεπε, για να μεταβιβαστεί η απαίτηση, να καταφύγουν στον θεσμό της ανανέωσης (novatio), δηλαδή στην κατάργηση της παλαιάς και στην δημιουργία νέας ενοχής, κάτι που όμως απαιτούσε την σύμπραξη του οφειλέτη. Βλ. *Σταθόπουλος*, ό.π., σ.1379.

³ Βλ. ΑΠ1537/2004, ΕλΔικ 2005, σ.771 σύμφωνα με την οποία «αν η εκχώρηση έγινε προς αντικατάστασης του χρέους προς τον εκδοχέα τότε επέρχεται απόσβεση του χρέους - pro soluto-ενώ αν έγινε προς διευκόλυνση του τότε θεωρείται ότι έγινε με σκοπό καταβολής - pro solvendo - », ΕφΑθ 812/2003, ΕπισκΕΔ Β/2003, σ. 456, ΕφΘεσ 1627/2003, Αρμ. 2004, σ.682 και ΑΠ 532/1966, ΝοΒ 14, σ.1049.

⁴ Βλ. *Σταθόπουλο*, ΕπισκΕΔ Α/1997, Η απαίτηση ως μέσο χρηματοδότησης (Σύγχρονοι τρόποι αξιοποίησης και η ανάγκη «εμπραγμάτωσης»), σ. 3 που κάνει λόγο για «ασφαλειοποίηση» των απαιτήσεων, όταν παρέχονται ως ασφάλεια προς εξασφάλιση του δανειστή του εκχωρητή.

⁵ *Λαδογιάννης*, ό.π., σ. 46.

(εκχωρητής) και του νέου που την αποκτά (εκδοχέας), άνευ συναινέσεως του οφειλέτη (455 ΑΚ)⁶.

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας θα αποτελέσουν εκείνες οι εκχωρήσεις απαιτήσεων, οι οποίες πραγματοποιούνται με σκοπό, άλλοτε την εξασφάλιση του δανειστή του εκχωρητή και άλλοτε την διαχείριση της απαιτήσεως του. Αναφορά θα γίνει παράλληλα, όχι τόσο εκτενώς και σε άλλα συναφή μορφώματα που εξυπηρετούν παρόμοιο σκοπό και στο πλέγμα των υποχρεώσεων του εκδοχέα λόγω του καταπιστευτικού σκοπού. Θα αναδειχθεί επίσης η νομολογιακή εφαρμογή της κάθε περίπτωσης. Πρωταρχικώς, όμως, πρέπει να γίνει λόγος για τις καταπιστευτικές εκχωρήσεις εν γένει, τα χαρακτηριστικά και την δομή αυτών.

II. Περί καταπιστευτικών εκχωρήσεων

1. Αρχικά κρίνεται σκόπιμο να επιχειρηθεί να δοθεί ένας ορισμός. **Καταπιστευτική εκχώρηση** δύναται να χαρακτηριστεί η εκχώρηση της οποίας το αποτέλεσμα, δηλαδή η μεταβίβαση της απαίτησης, δεν ανταποκρίνεται πλήρως στον οικονομικό σκοπό⁷ που επιδιώκουν τα μέρη με την βασική δικαιοπραξία (causa της εκχώρησης)⁸. Η αναντιστοιχία επιδιωκόμενου σκοπού και αποτελέσματος είναι χαρακτηριστικό, κατά τους περισσότερους συγγραφείς, των καταπιστευτικών δικαιοπραξιών. Στην κανονική εκχώρηση, ο εκδοχέας γίνεται απόλυτος δικαιούχος της εκχωρηθείσας απαίτησης κάτι που ανταποκρίνεται, όχι μόνο στο αναιτιώδες της εκχώρησης αλλά και στον σκοπό που αντιπροσωπεύει η αιτία αυτής⁹ (π.χ. επί πώλησης ή δωρεάς της απαίτησης). Στις καταπιστευτικές, ωστόσο, εκχωρήσεις η απαίτηση μεταβιβάζεται μεν πλήρως, ο εκδοχέας, όμως, δεσμεύεται, σύμφωνα με το περιεχόμενο της βασικής δικαιοπραξίας (συμφωνία καταπιστεύσεως), να κρατήσει την απαίτηση για ένα χρονικό διάστημα και να την χρησιμοποιήσει μόνο για τον συμφωνηθέντα σκοπό¹⁰. Επί εξασφαλιστικής εκχωρήσεως παραδείγματος χάρη, ο εκχωρητής-ασφαλειοδότης μεταβιβάζει πλήρως απαίτηση του στον εκδοχέα-ασφαλειολήπτη, όχι με σκοπό την πλήρη πρόσκτηση της απαίτησης στην περιουσία

---

⁶ Απ. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, 2015, σ.438 επ.

⁷ Δεν ανταποκρίνεται τουλάχιστον prima facie, με την έννοια ότι τα μέρη πράγματι θέλησαν να καταστεί ο εκδοχέας δικαιούχος της απαίτησης αλλά μόνο προσωρινά.

⁸ Βλ. Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ.464, Σταθόπουλο, ό.π., σ.1419 που κάνει λόγο για σκοπό που είναι κάτι λιγότερο από το αποτέλεσμα της δικαιοπραξίας.

⁹ Σούρλας, σε Ερμηνεία του Αστικού Κώδικος, τόμος 2, 1954, Εισαγωγικά παρατηρήσεις εις άρθρα 455-470, παρ. 10 επ.

¹⁰ Αθ. Κρητικός σε ΑΚ επιμ. Γεωργιάδη-Σταθόπουλου, τόμος 2, αρ. 455 παρ. 65 επ. και Π. Κορνηλάκης, Η καταπιστευτική εκχώρηση των απαιτήσεων (διδ. διατριβή), 1978, σ. 32 που δεν εστιάζουν, κατά τον ορισμό που δίνουν περί των καταπιστευτικών εκχωρήσεων, στην διάσταση σκοπού και αποτελέσματος.

του, αλλά την εξασφάλιση του σε περίπτωση επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου. Εξωτερικά, απέναντι στον οφειλέτη και τους τρίτους, ο εκδοχέας είναι δανειστής της απαιτήσεως, αλλά εσωτερικά ενέχεται απέναντι στον εκχωρητή.

Χαρακτηριστικά στοιχεία της καταπιστευτικής εκχώρησης είναι το γεγονός ότι ο εκδοχέας-καταπιστευματούχος αποκτά έννομες εξουσίες οι οποίες βαίνουν πέραν του επιδιωκόμενου σκοπού (π.χ. δυνατότητα ως δικαιούχου να διαθέσει ελευθέρως την εκχωρηθείσα απαίτηση) και ότι τα αποτελέσματα του σκοπού αυτού περιορίζουν τα μέρη μόνο στις μεταξύ τους σχέσεις¹¹, αποδεχόμενοι, κατά τα άλλα, τα επερχόμενα αποτελέσματα της εκχώρησεως¹². Διαφαίνεται, ως εκ τούτου, το στοιχείο της εμπιστοσύνης που διέπει τις καταπιστευτικές δικαιοπραξίες και το οποίο εντοπίζεται στην υποσχετική δικαιοπραξία (εξασφαλιστική/διαχειριστική συμφωνία) που αποτελεί και την causa της εκχώρησης. Ο εκχωρητής δείχνει εμπιστοσύνη στον ωφελούμενο από το δικαιοπρακτικό αποτέλεσμα εκδοχέα, ότι εκείνος θα μεταχειριστεί την απαίτηση που αποκτά στο πλαίσιο του σκοπού και της συμφωνίας τους, παρ' όλη την εξουσία που του δίνει η εκχώρηση¹³. Αυτό είναι και κατά τον γράφοντα το βασικότερο χαρακτηριστικό των καταπιστευτικών δικαιοπραξιών, χωρίς να χρειάζεται να τονίζεται η φαινομενική μόνο διάσταση επιδιωκόμενου σκοπού και αποτελέσματος.

2. Τα δύο συνηθέστερα είδη καταπιστευτικής εκχώρησης είναι η **εξασφαλιστική** και η **διαχειριστική**¹⁴.

Με την εξασφαλιστική (cessio in securitatem¹⁵) ο εκχωρητής, που από άλλη αιτία, συνήθως δάνειο, είναι οφειλέτης του εκδοχέα, του εκχωρεί προς εξασφάλιση του απαίτηση που έχει εναντίον τρίτου. Δυνατή είναι και η εξασφαλιστική εκχώρηση απαιτήσεως υπέρ τρίτου, στο πλαίσιο, όμως, της παρούσας εργασίας ο εκχωρητής θα θεωρείται ο οφειλέτης του ασφαλιζόμενου χρέους. Η εκχώρηση αυτής της μορφής προσομοιάζει λειτουργικά με την εξασφαλιστική μεταβίβαση κυριότητας κινητών και ακινήτων. Σε αδρές γραμμές ο εκδοχέας, μετά την αναγγελία, γίνεται δικαιούχος της εκχωρηθείας απαίτησης (απέναντι στον οφειλέτη της και τους τρίτους) από την οποία θα ικανοποιηθεί εισπράττοντας την, εφόσον επέλθει ο

---

¹¹ Λόγω της σχετικότητας των ενοχών που πηγαζουν εκ της υποσχετικής συμφωνίας καταπιστεύσεως που αποτελεί την αιτία της εκχώρησης, βλ. παρακάτω.

¹² Σούργας, ό.π., παρ. 10.

¹³ Σταθόπουλος, ό.π., σ.1419.

¹⁴ Εκτενέστερη αναφορά του κάθε είδους γίνεται στο οικείο κεφάλαιο παρακάτω.

¹⁵ Η ευρύτερα fiducia cum creditore - εξασφαλιστική μεταβίβαση σε αντιπαράβολή με την fiducia cum amico - διαχειριστική μεταβίβαση.

ασφαλιστικός κίνδυνος, δηλαδή η μη εξόφληση του χρέους του εκχωρητή. Σε περίπτωση εμπρόθεσμης εξόφλησης, ο εκδοχέας υποχρεούται να αναμεταβιβάσει την απαίτηση πίσω στον εκχωρητή¹⁶. Με την εξασφαλιστική εκχώρηση ικανοποιούνται πρωτίστως τα συμφέροντα του εκδοχέα.

Η διαχειριστική εκχώρηση απαιτήσεων, από την άλλη, φαίνεται να ικανοποιεί περισσότερο τα συμφέροντα του εκχωρητή. Σκοπός της είναι η διαχείριση της απαίτησης (κατά κανόνα η είσπραξη της). Όπως στην εξασφαλιστική, έτσι και εδώ ο εκδοχέας αποκτά πλήρως την απαίτηση, δεσμεύεται, όμως, ενοχικώς απέναντι στον εκχωρητή-καταπιστεύοντα να την μεταχειρίζεται με βάση τον διαχειριστικό σκοπό. Συνήθως, ο εκδοχέας υποχρεούται να εισπράξει την απαίτηση για λογαριασμό του εκχωρητή, στον οποίο και πρέπει, ελλείψει αντίθετης συμφωνίας, να την αποδώσει όταν θα την εισπράξει¹⁷. Συγγενής θεσμός που εξυπηρετεί παρόμοιο σκοπό είναι η εξουσιοδότηση προς είσπραξη, καθώς και ο θεσμός του trust του αγγλοσαξονικού δικαίου, περί των οποίων θα γίνει λόγος αναλυτικότερα παρακάτω.

Κοινό στοιχείο των δύο παραπάνω περιπτώσεων είναι ότι ο εκδοχέας καθίσταται με την εκχώρηση δικαιούχος της απαίτησεως απέναντι στους τρίτους, οι εξουσίες του, όμως, περιορίζονται **ενοχικώς μόνο** απέναντι στον εκχωρητή βάσει του σκοπού της μεταβίβασης και δεν μπορούν να αντισταχθούν κατά του οφειλέτη της εκχωρούμενης απαίτησης. Η υποχρέωση πίστης αποτελεί το συνδεδετικό στοιχείο των δύο μορφωμάτων που κατά τα άλλα απέχουν σημαντικά¹⁸ γι' αυτό και θα ερευνηθούν ξεχωριστά.

3. Περί του **κύρους** της καταπιστευτικής αιτίας. Καταρχάς, πρέπει να επισημανθεί ότι η εκποιητική δικαιοπραξία της εκχώρησης, η οποία συντελείται προς ικανοποίηση της καταπιστευτικής συμφωνίας, αποτελεί *«πλήρης και αληθής μεταβίβασις της απαίτησεως¹⁹»*, πρόκειται για *«πραγματική και σπουδαία και όχι εικονική δικαιοπραξία...η οποία μπορεί να έχει ως αιτία και την εξασφάλιση πληρωμής υφιστάμενου χρέους του εκχωρητή προς τον εκδοχέα²⁰»*

---

¹⁶ Κορνηλάκης, ό.π., σελ.90. Εκτός και αν έχει τεθεί στην καταπιστευτική εκχώρηση διαλυτική αίρεση (202 ΑΚ) με περιεχόμενο την εμπρόθεσμη εξόφληση του εκδοχέα οπότε η απαίτηση που εκχωρήθηκε επιστρέφει αυτοδικαία στον εκχωρητή. βλ. παρακάτω.

¹⁷ Κορνηλάκης, ό.π., σ. 153, Αθ. Κρητικός, ό.π., σ.586.

¹⁸ Την απόσταση που χωρίζει την διαχειριστική από την εξασφαλιστική εκχώρηση και η οποία οδηγεί στην αδυναμία ενιαίας έρευνας των δύο μορφωμάτων τονίζει ο Λαδογιάννης, ό.π., σ.80.

¹⁹ ΑΠ 378/1968, ΝοΒ 16, σ.494, βλ. επίσης την Αιτιολ. Έκθ. ΠροσχΓΑ, εκδ. Υπ. Δικ. 1936, σ.171 όπου ο Εισηγητής Γ. Μαριδάκης διακρίνει τις «καταπιστευματικές» από τις εικονικές δικαιοπραξίες και τονίζει πως «διατάξεις περί καταπιστευματικών δικαιοπραξιών δεν είναι ανάγκη να τεθούν, διότι πρόκειται περί αληθών δικαιοπραξιών».

²⁰ ΕφΑΘ 7843/1986, Αρμενόπουλος 1987, σ.670-671.

αλλά και την «είσπραξη της εκχωρούμενης απαίτησης από τον εκδοχέα²¹». Αναγνωρίζεται έτσι, και ότι η καταπιστευτική εκχώρηση είναι μία αληθής και όχι εικονική δικαιοπραξία αλλά και το έγκυρο της καταπιστευτικής αιτίας χωρίς, ωστόσο, αυτό να θεμελιώνεται²². Τα μέρη πράγματι θέλησαν την μεταβίβαση της απαίτησης, καθώς έτσι εξυπηρετούνται οι σκοποί που έχουν θέσει στην μεταξύ τους καταπιστευτική συμφωνία. Ως προς αυτό το σκέλος, δεν υφίσταται διάσταση επιδιωκόμενου σκοπού και δικαιοπρακτικού αποτελέσματος.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η στάση θεωρίας και νομολογίας όσον αφορά την εγκυρότητα της καταπιστευτικής αιτίας. Παγίως η νομολογία (όσον αφορά την εξασφαλιστική αιτία) θεωρεί την εξασφαλιστική μεταβίβαση κυριότητας ακινήτων άκυρη, μη δεχόμενη την εξασφάλιση ως αιτία «αναγνωριζομένην υπό του νόμου-*iusta causa aquirendi*²³», δίχως, βέβαια, να αιτιολογεί την παραπάνω θέση. Ως εκ τούτου, θεωρείται άκυρη η αιτιώδης μεταβιβαστική της κυριότητας δικαιοπραξία (1033 ΑΚ), καθώς αυτή έχει ως αιτία μία άκυρη καταπιστευτική συμφωνία (174 ΑΚ). Άκυρη, σύμφωνα με την παραπάνω, θα είναι και η εξασφαλιστική συμφωνία επί μεταβίβασης κυριότητας κινητών και απαιτήσεων, των οποίων, όμως, η μεταβίβαση παραμένει έγκυρη λόγω του αναιτιώδους του χαρακτήρα της, θα ανατρέπεται, όμως, με την αναζήτηση παροχής κατά τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού (904 επ. ΑΚ), λόγω του μη νομίμου της αιτίας. Η διστακτικότητα των δικαστηρίων να αποδεχτούν την καταπιστευτική αιτία και ιδίως την εξασφαλιστική έγκειται, κατά την γνώμη του γράφοντος, στην ενδεχόμενη καταστρατήγηση διατάξεων αναγκαστικού δικαίου (αρχή του κλειστού αριθμού των εμπραγμάτων δικαιωμάτων, *lex commissoria*, διατάξεις περί δημοσιότητας). Ειδικότερα υποστηρίζεται πως η εξασφαλιστική μεταβίβαση κυριότητας πραγμάτων έρχεται σε αντίθεση με την αρχή του κλειστού αριθμού των εμπραγμάτων δικαιωμάτων (973 ΑΚ) αλλοιώνοντας την «απολυτότητα» της κυριότητας²⁴ ή ότι καταστρατηγούνται διατάξεις περί της απαγόρευσης σύστασης ενεχύρου δι' αντιφωνήσεως της νομής (1213 ΑΚ)²⁵. Ωστόσο, η εγκυρότητα της καταπιστευτικής αιτίας (και ιδίως της εξασφάλισης όσον αφορά απαιτήσεις) γίνεται πλέον

---

²¹ ΕφΑθ 1411/1986, ΤΝΠ Ισοκράτης.

²² ΠολΠρωτΑθ 1367/2003, ΝοΒ 2004, σ.419 που κάνει μόνο λόγο για το ισχυρό της καταπιστευτικής αιτίας δίχως περαιτέρω θεμελίωση του σκεπτικού αυτού.

²³ ΑΠ 91/1984 ΝοΒ 33 σ. 241, ΑΠ 1315/1989 ΝοΒ 41, σ. 87, ΑΠ 106/1973, ΝοΒ 21, σ.779, ΑΠ 658/1963, ΝοΒ 12, σ.388 με αντίθετη σημείωση *Βουζίκα*, ΑΠ 91/1984, ΝοΒ 33, σ. 1985 με σύμφωνη σημείωση *Σπυριδάκη*. Οι αποφάσεις εξετάζουν το κύρος της εξασφαλιστικής αιτίας.

²⁴ Χρ. Φίλιος, Οι εξασφαλιστικές μεταβιβάσεις, 2002, σελ. 145 επ.

²⁵ Π. Μάζης, Η καταπιστευτική μεταβίβαση κυριότητας πράγματος με σκοπό την εξασφάλιση απαιτήσεως, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο και την πρακτική, ΝοΒ 1979, σελ. 313.

αποδεκτή από θεωρία και νομολογία²⁶ ως απόρροια της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων (361 ΑΚ). Πράγματι, τα μέρη έχουν την δυνατότητα να διαθέτουν τα δικαιώματα τους δυνάμει όποιας αιτίας επιθυμούν, χωρίς να είναι αναγκαία η επίκληση κάποιων επωνύμων συμβάσεων του ΑΚ (π.χ. πώληση). Τούτο επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι τέτοιος περιορισμός δεν τίθεται από τις διατάξεις του ΑΚ, αλλά αντιθέτως ενισχύεται και από άλλες νομοθετικές πηγές²⁷. Αυτή είναι και κατά τον γράφοντα η ορθότερη γνώμη, η οποία έχει και την επιπλέον βαρύτητα ότι ανταποκρίνεται στην σύγχρονη συναλλακτική ζωή. Τυχόν ανακλύπτοντα προβλήματα, όπως π.χ. επί της καταστρατήγησης της *lex commissoria*, πρέπει να επιλύονται με αναλογική εφαρμογή.

Για να γίνει πιο αντιληπτή η λειτουργία της καταπιστευτικής εκχώρησης ακολουθεί μια βασική ανάλυση της δομής της.

III. Δομή των καταπιστευτικών εκχωρήσεων

1. Η υποσχετική συμφωνία της καταπιστεύσεως και η εκποιητική σύμβαση της εκχώρησης - Σχέση των δύο συμβάσεων.

Κάθε καταπιστευτική εκχώρηση απαρτίζεται από δύο δικαιοπραξίες, την υποσχετική σύμβαση της καταπιστεύσεως και την εκποιητική σύμβαση της εκχώρησης. Η πρώτη αποτελεί την υποσχετική και αιτιώδη δικαιοπραξία, κατά την οποία ο εκχωρητής αναλαμβάνει την υποχρέωση να μεταβιβάσει στον εκδοχέα την απαίτηση που έχει κατά τρίτου σύμφωνα με έναν συγκεκριμένο σκοπό (συνήθως εξασφαλιστικός ή διαχειριστικός). Αποτελεί τον πυρήνα της καταπιστευτικής έννομης σχέσης, αφού προσδίδει τον καταπιστευτικό χαρακτήρα της διάθεσης της απαίτησης και καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών²⁸. Συνιστά μόρφωμα και δημιούργημα των συναλλαγών (ανώνυμη σύμβαση) προς εξυπηρέτηση των εκάστοτε αναγκών των μερών και θεμελιώνεται, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στην αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (361 ΑΚ). Έτσι, τα μέρη είναι ελεύθερα να καθορίσουν το περιεχόμενο της σύμβασης ανάλογα με τις ανάγκες τους. Υποσχετική και εκποιητική σύμβαση καταστρώνουν

---

²⁶ Βουζίκας, Η μεταβίβασης κυριότητας προς εξασφάλισιν απαιτήσεως, ΕΕΝ, 1951, σ.657 επ., Κορνηλάκης, ό.π., σ. 63, Σταθόπουλος, ό.π., σ. 1429, Απ. Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2008, σ.591. Από την νομολογία: ΠολΠρωτΑθ 1367/2003, ΝοΒ 2004, σ.419, ΑΠ 649/1968, ΝοΒ 17, σ. 412, ΕφΑθ 7843/1986, Αρμ. 1987, σ.670-671, ΕφΑθ 1541/1985 Ισοκράτης (για την εξασφαλιστική αιτία) και ΕφΑθ 1411/1986, ΤΝΠ Ισοκράτης (για την διαχειριστική) και ΑΠ 1669/1995 ΤΝΠ Ισοκράτης.

²⁷ Ν.3156/2003 (αρ. 10 παρ.11), Ν. 2844/2000 με τις διατάξεις του οποίου αναγνωρίζεται η εξασφαλιστική μεταβίβαση κινητών, απαιτήσεων ή άλλων δικαιωμάτων (αρ. 10,11 και 15) και τα άρθρα 190-194 του ΚΙΝΔ που αναφέρονται στην εξασφαλιστική μεταβίβαση πλοίου. Βλ. όμως αντιθ. Φίλιος, ό.π., σ. 146, ο οποίος δέχεται την αναγνώριση των εξασφαλιστικών μεταβιβάσεων μόνο εντός του πλαισίου του νόμου με εξ αντιδιαστολής επιχείρημα.

²⁸ Λαδογιάννης, ό.π., σ. 284.

την καταπιστευτική έννομη σχέση. Το περιεχόμενο της διαφέρει ανά περίπτωση και δεν συνίσταται απλώς στην υποχρέωση μεταβίβασης της απαίτησης, αλλά είναι στενά συνυφασμένο με τον σκοπό που γίνεται αυτή η διάθεση, ο οποίος και καθορίζει την σχέση των μερών. Η βαρύτητα, λοιπόν, στις καταπιστευτικές εκχωρήσεις δεν «πέφτει» στην «εμπράγματη» πλευρά της (στην μεταβίβαση της απαίτησης) αλλά «στην ενοχική»²⁹. Σε αρκετές περιπτώσεις, η καταπιστευτική συμφωνία θα παρουσιάζει ρυθμιστικά κενά όσον αφορά τις σχέσεις των μερών, τα οποία ήταν αδύνατον να ρυθμιστούν εκ των προτέρων και θα πρέπει να καλυφθούν. Και εδώ έγκειται το πρόβλημα, πως, δηλαδή, θα συναχθούν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μερών και σε ποιά νομική βάση θα θεμελιωθούν, ζήτημα που θα αναλυθεί παρακάτω. Σύμφωνα με την αρχή της άτυπης κατάρτισης των δικαιοπραξιών (158 ΑΚ) η υποσχετική συμφωνία καταρτίζεται άτυπως, αν και σχεδόν πάντοτε στις συναλλαγές τηρείται ο έγγραφος τύπος.

Προς εκπλήρωση της απορρέουσας υποχρέωσης από την καταπιστευτική συμφωνία (*causa solvendi*) συνάπτεται η σύμβαση εκχώρησης. Ως γνωστόν, πρόκειται για μία αναιτιώδη, εκποιητική, σύμβαση η οποία καταρτίζεται άτυπα και έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την μεταβίβαση της απαιτήσεως από τον εκχωρητή στον εκδοχέα. Νόμιμη αιτία της αποτελεί η αιτιώδης υποσχετική σύμβαση καταπιστεύσεως και συνίσταται είτε, στην εξασφάλιση, είτε στην διαχείριση ανάλογα με τον σκοπό των μερών, ενώ αιτία της ίδιας της υποσχετικής σύμβασης θα είναι συνήθως η απόκτηση από τον υποσχόμενο μίας έννομης ωφέλειας (*acquirendi causa*)³⁰. Το ότι η καταπιστευτική αιτία δύναται να αποτελέσει νόμιμη αιτία της υποσχετικής συμφωνίας αναδείχθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο. Λόγω του αναιτιώδους της εκχώρησης η σύμβαση παραμένει έγκυρη ακόμη και αν πάσχει η υποσχετική, εκτός και αν τα ελαττώματα της βαρύνουν και την ίδια την σύμβαση της εκχώρησης (π.χ. δικαιοπρακτική ανικανότητα)³¹. Αναφορικά με την σχέση ανάμεσα στην καταπιστευτική συμφωνία και την σύμβαση που αφορά την απαίτηση που προσφέρεται είτε ως ασφάλεια, είτε διαχειριστικώς, επισημαίνεται, πρωτίστως ότι αυτή (η σύμβαση) δεν αποτελεί την αιτία της καταπιστευτικής συμφωνίας, έτσι ώστε εάν αυτή εκλείψει να μην προσβάλλεται το κύρος της υποσχετικής³². Οι ανωτέρω συμβάσεις πρέπει να

---

²⁹ Κορνηλάκης, ό.π., σ. 37 και παραπομπή 112.

³⁰ Σταθόπουλος, ό.π., σ. 1429.

³¹ Κρητικός, ό.π., σ. 571.

³² Λαδογιάννης, ό.π., σ. 296 που αναφέρεται στην εξασφαλιστική εκχώρηση.

διακρίνονται η μία από την άλλη, έστω και αν καταρτίζονται, όπως γίνεται συνήθως στο ίδιο έγγραφο³³.

2. Η ενέργεια της αναγγελίας. Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει λόγος για την ενέργεια της αναγγελίας στην σύμβαση της εκχώρησης και ειδικότερα, να εντοπιστεί το χρονικό εκείνο σημείο, κατά το οποίο επέρχεται το διαθετικό αποτέλεσμα της δικαιοπραξίας και έναντι ποιων προσώπων. Πρόκειται (η αναγγελία) για μία οιονεί δικαιοπραξία, καθώς η έννομη συνέπεια της επέρχεται απευθείας από τον νόμο, ανεξάρτητα από την βούληση του αναγγέλλοντος³⁴. Λειτουργεί ως μορφή δημοσιοποίησης της εκχώρησης στον οφειλέτη και τους τρίτους και έχει ως συνέπεια την απόκτηση της απαίτησης από τον εκδοχέα απέναντι τους. Έτσι, οφειλέτης της απαίτησης και τρίτοι είναι σε θέση να γνωρίζουν ποιος είναι ο δικαιούχος αυτής³⁵. Σύμφωνα με την 455 ΑΚ «ο δανειστής μπορεί με σύμβαση να μεταβιβάσει σε άλλον την απαίτηση του χωρίς την συναίνεση του οφειλέτη (εκχώρηση)» και την 460 ΑΚ «ο εκδοχέας δεν αποκτά δικαίωμα απέναντι στον οφειλέτη και τους τρίτους πριν ο ίδιος ή ο εκχωρητής αναγγείλει την εκχώρηση στον οφειλέτη». Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η εκχώρηση δεν αναπτύσσει ενέργεια απέναντι στον οφειλέτη και τους τρίτους **προτού** την αναγγελία της, χάριν δημοσιότητας και προστασίας αυτών³⁶. Το ζήτημα δημιουργείται (στον ενδιάμεσο χρονικό διάστημα) ανάμεσα στην σχέση εκχωρητή-εκδοχέα και ειδικότερα στο ποιος πρέπει να θεωρείται δικαιούχος της απαίτησης ενώ έχει συναφθεί μεταξύ τους η εκχώρηση αλλά δεν έχει αναγγελθεί³⁷. Κατά μία άποψη, η οποία συνηγορεί και με το γράμμα του νόμου (αρθ. 455 σε συνδ. με το αρθ. 460 ΑΚ), η αναγγελία δεν αποτελεί στοιχείο του πραγματικού της σύμβασης εκχώρησης και η απαίτηση μεταβιβάζεται με

---

³³ Σταθόπουλος, Η απαίτηση, ό.π., σ. 5 Για παράδειγμα είναι δυνατόν να συνάπτονται στο ίδιο έγγραφο η σύμβαση δανείου μεταξύ του πιστωτικού ιδρύματος και του πελάτη, η υποσχετική σύμβαση καταπιστεύσεως (εξασφάλισης) και η εκποιητική της εκχώρησεως, με την οποία μεταβιβάζεται η απαίτηση του πελάτη της Γ που έχει κατά τρίτου οφειλέτη προς εξασφάλιση της.

³⁴ Σταθόπουλος, ό.π., σ.1390, πρβλ. διαφορετική άποψη στον Παπανικολάου, Μελέτες Αστικού δικαίου, Η επιφύλαξη στον εκχωρητή της εξουσίας εισπράξεως (ιδίως επί εξασφαλιστικής εκχωρήσεως, 2012, 453 επ.

³⁵ Παρόμοια λειτουργία συντελεί και η εγγραφή της υποθήκης σε δημόσια βιβλία για τα ακίνητα και η παράδοση της κατοχής για τα κινητά.

³⁶ Από την διάταξη αυτή, αλλά και επόμενες συνάγεται η αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης του οφειλέτη που διέπει το δίκαιο της εκχώρησης. Η απαίτηση μεταβιβάζεται, χωρίς την συναίνεση του, αρκεί εκείνος να γνωρίζει σε ποιον πρέπει να καταβάλει προκειμένου να ελευθερωθεί. Βλ. παρακάτω.

³⁷ Σταθόπουλος, ό.π., σ.1393, Λαδογιάννης, ό.π., σ.315 επ. ο οποίος παραστατικά αναδεικνύει την προβληματική στην σ. 318 με το εξής παράδειγμα: Έστω ότι ο Α εκχωρεί απαίτηση του στον Β και εκείνος δεν την αναγγείλει. Ο Α στην συνέχεια εκχωρεί την ίδια απαίτηση στον Γ και εκείνος την αναγγείλει. Σύμφωνα με την άποψη κατά την οποία η εκχώρηση συντελείται με μόνη την συμφωνία των μερών, χωρίς η αναγγελία να αποτελεί στοιχείο του πραγματικού της, ο Γ απέκτησε την απαίτηση από **μη** δικαιούχο, καθώς ο Α την είχε ήδη μεταβιβάσει στον Β. Ενώ, λοιπόν, ο Γ απέναντι στον οφειλέτη και τους τρίτους αποκτά «δικαίωμα» δυνάμει της 460 ΑΚ, τίθεται το ζήτημα της έγκυρης απόκτησης της απαίτησης. Όσον αφορά, όμως, την θέση του τρίτου οφειλέτη της απαίτησης αυτή προστατεύεται δυνάμει του κανόνα της 460 ΑΚ, και αυτό είναι το ζητούμενο.

μόνη την συμφωνία των μερών³⁸. Κατ' αντίθετη γνώμη, η απαίτηση μεταβιβάζεται «από και δια της αναγγελίας» ακόμη και στην σχέση εκχωρητή-εκδοχέα (είτε γιατί η αναγγελία ανήκει στο πραγματικό της σύμβασης είτε γιατί είναι όρος του ενεργού της και για τον εκχωρητή³⁹). Όρθότερη φαίνεται η πρώτη άποψη που είναι και σύμφωνη με το γράμμα του νόμου, η οποία, όμως, εάν υιοθετηθεί δημιουργεί ζητήματα στην περίπτωση μελλοντικών ή διαδοχικών εκχωρήσεων⁴⁰. Στην πράξη, πάντως, όπως παρατηρείται⁴¹, δεν αντιμετωπίζονται προβλήματα καθώς οι εκδοχείς (ειδικά εάν είναι πιστωτικά ιδρύματα) σπεύδουν να αναγγείλουν τις απαιτήσεις τους, ενώ επί αφανών εκχωρήσεων⁴², όπου η αναγγελία δεν γίνεται αμέσως, ο εκχωρητής εξουσιοδοτείται (συνήθως) να εισπράξει την εκχωρηθείσα απαίτηση.

Μετά την γενική τοποθέτηση περί καταπιστευτικών εκχωρήσεων, πρέπει τα δύο είδη να ερευνηθούν ξεχωριστά. Ακολουθείται διαφορετικός τρόπος προσέγγισης των δύο περιπτώσεων λόγω των ιδιαιτεροτήτων τους. Στην εξασφαλιστική, έμφαση θα δοθεί στην φύση της και στην ένταξη της στο σύστημα ασφαλιοποίησης των απαιτήσεων, στις υποχρεώσεις του εκδοχέα, και, τέλος, στην τυπολογία των περιπτώσεων που συναντώνται στην πράξη και εμφανίζουν ιδιαιτερότητες. Αντιθέτως, στην διαχειριστική εκχώρηση απαιτήσεων, μεγαλύτερη σημασία έχει η διάκριση της από συγγενείς έννοιες και οι λόγοι που δεν εμφανίζεται συχνά στις συναλλαγές, ο αντίστοιχος της διαχειριστικής καταπίστευσης θεσμός του trust καθώς και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του εκδοχέα.

---

³⁸ Κορνηλάκης, ό.π., σ.69 επ., Σταθόπουλος, ό.π., σ.1390 που κάνει λόγο για αίρεση δικαίου-όρο του ενεργού της σύμβασης, Δ. Λιάπης, Η διαμόρφωση των συμβάσεων, 2003, σ. 268 επ, Απ. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο, ό.π., σ. 451 που κάνει λόγο για σχετική ενέργεια της μεταβίβασης της απαίτησης μόνο ανάμεσα σε εκχωρητή-εκδοχέα.

³⁹ Κρητικός, ό.π., αρθ. 460 αρ.6 επ., Φίλιος, ό.π., σ.70 και χαρακτηριστικές αποφάσεις ΟλΑΠ 158/1969, ΝοΒ 17, σ. 536 και ΑΠ 658/1974, ΝοΒ 23, σ.273. Βλ. και Λαδογιάννη, ό.π., σ.316 με περαιτέρω παραπομπές.

⁴⁰ Επί διαδοχικών εκχωρήσεων ισχύει η αρχή της χρονικής προτεραιότητας (prior tempore potior iure), σύμφωνα με την οποία την απαίτηση αποκτά απέναντι στον οφειλέτη και τους τρίτους ο εκδοχέας που θα αναγγεληθεί πρώτος και όχι ο προγενέστερος. Βλ.και το παράδειγμα της υποσημ. 38.

⁴¹ Λαδογιάννης, ό.π., σ.321 επ. αναφερόμενος στην εξασφαλιστική εκχώρηση.

⁴² Βλ. παρακάτω νομολογιακή τυπολογία-β' περίπτωση.

B. ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

B1. Εξασφαλιστική εκχώρηση

I. Έννοια, λειτουργία και ένταξη της στο σύστημα ασφαλειοποίησης των απαιτήσεων

Αναφέρθηκε, εισαγωγικώς, πως η απαίτηση ως ένα αυτοτελές, μεταβιβάσιμο και μη προσωποπαγές αγαθό, μπορεί να χρησιμεύσει ως ασφάλεια. Στην **εξασφαλιστική εκχώρηση απαιτήσεων** η εκχωρηθείσα απαίτηση κατά τρίτου αποτελεί το αντικείμενο της ασφάλειας. Το πρόσωπο που προσφέρει την απαίτηση του ως ασφάλεια ονομάζεται ασφαλειοδότης, ενώ ο αποκτών, με την εκχώρηση, την απαίτηση ασφαλειολήπτης/ασφαλειούχος δανειστής. Σκοπός της μεταβίβασης είναι η εξασφάλιση του τελευταίου λόγω υφιστάμενης οφειλής του ασφαλειοδότη (ασφαλιζόμενη απαίτηση), η οποία προκύπτει από κάποια υποσχετική σύμβαση που έχουν συνάψει μεταξύ τους. Συνήθως, θα πρόκειται για δάνειο που έχει παραχωρηθεί, για την εξασφάλιση του οποίου συνάπτεται η εξασφαλιστική εκχώρηση απαιτήσεων. Η εξασφαλιστική εκχώρηση, όμως, δεν είναι το μόνο εργαλείο με το οποίο μπορεί να προσφερθεί μία απαίτηση ως ασφάλεια. Παρόμοιο σκοπό εξυπηρετούν και το ενέχυρο επί απαιτήσεων του ΑΚ και αυτό του ν.δ. της 17.7/13.8.1923, τα οποία πρέπει να διακρίνονται από την εξασφαλιστική εκχώρηση. Ειδικά νομοθετήματα, όπως οι νόμοι 2844/2000 και 3301/2004 δεν εισάγουν κάποια νέα μορφή ασφαλειοποίησης, απλώς περιέχουν ειδικές διατάξεις περί δημοσιότητας των απαιτήσεων και κινητών που προσφέρονται ως ασφάλεια, και για τον λόγο αυτό εκφεύγουν των ορίων του παρόντος.

1. Ενέχυρο επί απαιτήσεων του ΑΚ.

Εξασφάλιση του δανειστή μπορεί να επιτευχθεί και με την σύσταση ενεχύρου επί απαιτήσεων. Το δέκατο κεφάλαιο του γ' βιβλίου του ΑΚ (αρ. 1209-1256) είναι αφιερωμένο στο εμπράγματο δικαίωμα του ενεχύρου (973 και 1209 ΑΚ) και προσανατολίζεται ως επί το πλείστον στο ενέχυρο επί κινητών πραγμάτων (η παραδοσιακή μορφή του ενεχύρου), το οποίο δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις των συναλλαγών⁴³. Υπάρχουν, βέβαια, διατάξεις και για την σύσταση ενεχύρου σε δικαίωμα και ειδικότερα σε απαίτηση (1248 επ. ΑΚ). Σύμφωνα με

---

⁴³ Απ. Γεωργιάδης, Εμπράγματο Δίκαιο, 2010, σ. 1105, σύμφωνα με τον οποίο το ενέχυρο πράγματος ανταποκρίνεται και προϋποθέτει ένα σύστημα κλειστής οικονομίας, καθώς ο ενεχυραστής οφείλει να παραδώσει το πράγμα στον ενεχυρούχο δανειστή (1211 ΑΚ) και ο τελευταίος να το φυλάει (1224 ΑΚ), κάτι που επιφέρει βραδύτητα στις συναλλαγές, λόγω της μη δυνατότητας του ενεχυραστή να αξιοποιεί πλέον το πράγμα ως εμπόρευμα.

την 1209 ΑΚ, ενέχυρο ορίζεται το εμπράγματο δικαίωμα που συνιστάται πάνω σε δικαίωμα για την εξασφάλιση απαίτησης, με την προνομιακή ικανοποίηση του δανειστή από το πράγμα (=ενεχύρασμα). Στην ενεχύραση απαιτήσεων, ενεχύρασμα αποτελεί η ενεχυρασμένη απαίτηση, από την οποία θα ικανοποιηθεί ο δανειστής από το προϊόν είσπραξης της (1252 επ. ΑΚ). Αποτελεί εκποιητική σύμβαση με την οποία διατίθεται μερικώς η απαίτηση⁴⁴. Η απαίτηση δεν μεταβιβάζεται, απλώς επιβαρύνεται. Στην ενεχύραση διακώματος εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για την ενεχύραση πράγματος (1256 ΑΚ), εκτός από τις ειδικότερες διατάξεις επί απαιτήσεων (1248-1255 ΑΚ).

Ειδικότερα, αντικείμενο ενεχύρου μπορεί να αποτελέσει οποιαδήποτε αυτοτελής απαίτηση του ουσιαστικού δικαίου, χρηματική, ανεξαρτήτως της αιτίας της, υπό αίρεση/προθεσμία, γεννημένη ακόμη και μελλοντική αρκεί να προσδιορίζεται επαρκώς⁴⁵. Κατά την 1247 εδ. β' η απαίτηση πρέπει να είναι μεταβιβάσιμη, και άρα δεν μπορούν να ενεχυραστούν, ως ανεκχώρητες, οι ακατάσχετες και οι στενά συνδεόμενες με το πρόσωπο του δανειστή τους απαιτήσεις⁴⁶. Όσον αφορά την σύσταση του ενεχύρου επί απαιτήσεων, η σύμβαση απαιτείται να γίνει με έγγραφο συμβολαιογραφικό ή ιδιωτικό με βέβαιη χρονολογία (1247 ΑΚ τελευταίο εδάφιο) και να γνωστοποιηθεί η ενεχύραση από τον ενεχυραστή στον οφειλέτη (1248 ΑΚ). Η γνωστοποίηση εξυπηρετεί σκοπούς δημοσιότητας, όπως και η παράδοση του πράγματος στο ενέχυρο, δεν υπόκειται σε ορισμένο τύπο και αποτελεί κατά την κρατούσα γνώμη στοιχείο του πραγματικού της σύμβασης χωρίς το οποίο δεν συστήνεται εγκύρως το ενέχυρο⁴⁷.

Στην ενεχύραση απαιτήσεων η απαίτηση διατίθεται μερικώς, με την έννοια ότι διατίθεται η εξουσία στον ενεχυρούχο δανειστή να εισπράξει την απαίτηση, αποξενώνοντας τον ενεχυραστή από αυτήν την ενέργεια (1252, 1254 ΑΚ). Λόγω του ότι το ενεχύρασμα είναι ενοχικό δικαίωμα δημιουργείται αμφιβολία ως προς τη νομική του φύση, αν δηλαδή αποτελεί *stricto sensu* εμπράγματο δικαίωμα ή αν υπερικύει ο ενοχικός του χαρακτήρας⁴⁸. Λόγος για «πράγμα» με την έννοια της 947 ΑΚ δεν μπορεί να γίνει ούτε και για εμπράγματο δικαίωμα, καθώς ο ενεχυρούχος δανειστής αποκτά εξουσίες επί μίας απαιτήσεως, οι οποίες, όμως, είναι δυνατόν να αντιταχθούν και έναντι συγκεκριμένων τρίτων προσώπων. Ο ΑΚ προβλέπει διατάξεις για την ικανοποίηση του ενεχυρούχου και για την προτεραιότητα έναντι επόμενων ενεχυρούχων δανειστών. Αυτή

---

⁴⁴ Λαδογιάννης, ό.π., σ. 72.

⁴⁵ Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 1153.

⁴⁶ Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 1153.

⁴⁷ Απ. Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση, ό.π., σ. 571 με περαιτέρω παραπομπές.

⁴⁸ Λαδογιάννης, ό.π., σ.73 υποσημ. 6, όπου και εκτενής ανάλυση των υποστηριζόμενων απόψεων.

είναι και η πρακτική σημασία της σύστασης του ενεχύρου, να μπορεί ο δανειστής να ικανοποιηθεί προνομιακώς από την απαίτηση προς εξασφάλιση του χρέους του οφειλέτη του, χωρίς να ενδιαφέρει τόσο, κατά τον γράφοντα, η νομική του φύση⁴⁹.

Οι διατάξεις 1252-1254 του ΑΚ ρυθμίζουν τον τρόπο ικανοποίησης του ενεχυρούχου δανειστή ανάλογα με το αν η απαίτηση είναι χρηματική ή όχι και το αν το ασφαλιζόμενο χρέος έληξε ή όχι. Πριν από τη λήξη του ασφαλιζόμενου χρέους και επί χρηματικής απαιτήσεως που είναι και το σύνηθες, ενεχυρούχος δανειστής και ενεχυραστής μπορούν να εισπράξουν την απαίτηση μόνο από κοινού (1253 εδ. α' ΑΚ), ενώ μετά τη λήξη του χρέους, ο δανειστής δικαιούται είτε να την εισπράξει κατά το ποσό που απαιτείται για την ικανοποίηση του (1254 εδ. β' ΑΚ), είτε να ζητήσει να του εκχωρηθεί κατά το ποσό αυτό αντί καταβολής (1254 εδ. γ' ΑΚ). Επισημαίνεται πως ο ενεχυρούχος δανειστής ουδέποτε καθίσταται δικαιούχος της ενεχυραζόμενης απαίτησης, όπως γίνεται επί εξασφαλιστικής εκχώρησης, παρά μόνο έχει τις δυνατότητες προνομιακής ικανοποίησης που του παρέχει ο νόμος⁵⁰. Ενώ και οι δύο περιπτώσεις εξυπηρετούν τον σκοπό της εξασφάλισης, η εξασφαλιστική εκχώρηση απαιτήσεων εμφανίζεται πιο ελαστική όσον αφορά της τυπικές προϋποθέσεις και εξυπηρετεί καλύτερα τις ανάγκες των συναλλαγών. Δεν απαιτεί τύπο, η αναγγελία της δεν αποτελεί στοιχείο του πραγματικού της σύμβασης, επιτρέποντας στα μέρη την έγκυρη σύναψη της χωρίς την υποχρέωση κοινοποίησης της και παρέχει στον εκδοχέα μεγαλύτερη προστασία επί επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου. Από την άλλη, η απαίτηση μεταβιβάζεται πλήρως, κάτι που αναγκαστικά επωμίζεται ο εκχωρητής που προσφεύγει σ' αυτό το εξασφαλιστικό μέσο. Οι παραπάνω διαφορές είναι που καθιστούν την ενεχύρωση απαιτήσεων όχι και τόσο συχνό φαινόμενο της πράξης και οδηγούν τα μέρη στην επιλογή της εξασφαλιστικής εκχώρησης⁵¹. Διατάξεις, βέβαια, αναγκαστικού δικαίου, όπως η 1239 ΑΚ τυγχάνουν αναλογικής εφαρμογής και επί της εξασφαλιστικής εκχώρησης. Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει λόγος και για την ενεχύρωση του ν.δ. της 17.7/13.8.1923.

2. Η ενεχύρωση/καταπιστευτική εκχώρηση των άρθρων 39 επ. του ν.δ. της 17.7/13.8.1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιριών»

---

⁴⁹ Πρβλ. και *Λαδογιάννη*, ό.π., σ. 73.

⁵⁰ Για την ενεχύρωση του ν.δ. της 17.7/13.8.1923 και τις διαφορές που παρουσιάζει ως προς το ενέχυρο απαιτήσεων του ΑΚ θα γίνει λόγος αμέσως παρακάτω.

⁵¹ *Κορνηλάκης*, ό.π., σ. 44 .

Οι ειδικές περί ενεχύρου διατάξεις των άρθρων 39 επ. του ν.δ. της 17.7/13.8.1923 (ΦΕΚ Α΄ 224) «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών» προβλέπουν ειδικό τύπο εμπράγματης ασφάλειας σε απαιτήσεις⁵². Το συγκεκριμένο νομοθετικό διάταγμα, το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο 41 παρ. 1 του ΕισΝΑΚ⁵³ και μετά την εισαγωγή του ΑΚ, διαφοροποιείται ως τις γενικές διατάξεις περί ενεχύρου απαιτήσεως του ΑΚ, περιέχοντας ευνοϊκότερες ρυθμίσεις ως προς τους ασφαλειολήπτες. Πεδίο εφαρμογής του διατάγματος αποτελούν, όσον αφορά τους ασφαλειολήπτες, ανώνυμες εταιρείες (πιστώτριες), ενώ όσον αφορά τις ασφαλιζόμενες απαιτήσεις, αυτές που πηγάζουν εκ δανείου απλού ή επ'ανοικτώ λογαριασμό (αρθ. 35). Στο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής εντάσσονται και τα πιστωτικά ιδρύματα, δυνάμει του αρθ. 26 παρ. 9 του Ν 2076/1992⁵⁴, τα οποία κατ'εξοχήν κάνουν χρήση τις διατάξεις του διατάγματος προς εξασφάλιση τους λόγω των ευνοϊκότερων ρυθμίσεων του⁵⁵. Σε περίπτωση ασφαλιζόμενης απαίτησης που εκφύγει του αντικειμενικού πεδίου εφαρμογής του διατάγματος, η σύμβαση δεν θα διέπεται από τις ρυθμίσεις του αλλά μπορεί να ισχύει κατά μετατροπή ως κοινή εξασφαλιστική εκχώρηση ή ως κοινή ενεχύραση⁵⁶.

Η σύσταση του «ειδικού ενεχύρου απαίτησης»⁵⁷ των αρθ. 39 επ. του εν λόγω διατάγματος διαφέρει από το ενέχυρο επί απαιτήσεων του ΑΚ σε αρκετά σημεία. Πρώτον, η σύμβαση ενεχυράσεως μπορεί να καταρτισθεί και με απλό ιδιωτικό έγγραφο (αρθ. 36 παρ.2), χωρίς να απαιτείται συμβολαιογραφικό ή έγγραφο βέβαιης χρονολογίας. Έπειτα, κατά την 39 παρ. 2 του διατάγματος «*Αντίγραφον της συμβάσεως ενεχυριάσεως επιδίδεται τω τρίτω*» που συνεπάγεται τα εξής: α) ότι, όχι μόνο απαιτείται γνωστοποίηση της ενεχύρασης στον τρίτο οφειλέτη, αλλά πολύ περισσότερο, αυτός πρέπει να λαμβάνει γνώσης ολόκληρης της σύμβασης⁵⁸ και β) ότι η επίδοση της σύμβασης -και άρα γνωστοποίηση της- μπορεί να γίνει και από την ενεχυρούχο πιστώτρια εταιρεία, αφού δεν προβλέπεται κάτι ειδικότερο στην συγκεκριμένη διάταξη, σ' αντίθεση με το

---

⁵² Λαδογιάννης, ο.π., σ. 104 επ.

⁵³ «Με την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα καταργούνται τα 15,16,19 έως 24 και 69 έως 75 του ν.δ. της 17 Ιουλίου/13 Αυγούστου 1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών», που εξακολουθεί να ισχύει κατὰ τα λοιπά.»

⁵⁴ Λαδογιάννης, ο.π., σ. 105 υποσημ. 84.

⁵⁵ Βλ. παρακάτω στην τυπολογία την νομολογία.

⁵⁶ Λαδογιάννης, ο.π., σ. 106.

⁵⁷ Τα εισαγωγικά είναι του γράφοντος, καθώς η νομική φύση της διάθεσης της απαίτησης μέσω αυτού του μορφώματος αμφισβητείται και άλλοτε χαρακτηρίζεται ως ειδική μορφή ενεχύρου και άλλοτε ως εξασφαλιστική εκχώρηση απαίτησης. Περί της διχογνωμίας και των συνεπειών της κάθε προσέγγισης θα γίνει λόγος αμέσως παρακάτω.

⁵⁸ Αυτή ακριβώς η πρόβλεψη είναι που θα μας απασχολήσει στην τυπολογία των αφανών εξασφαλιστικών εκχωρήσεων και ειδικότερα στην μη χειροτέρευση της θέσης του τρίτου οφειλέτη.

ενέχυρο επί απαιτήσεων του ΑΚ, όπου αρκεί απλή γνωστοποίηση, η οποία γίνεται από τον ενεχυραστή.

Το μεγαλύτερο ζήτημα που δημιουργείται με τον συγκεκριμένο τύπο ασφαλειοποίησης απαιτήσεων αφορά την νομική του φύση και ειδικότερα της διάθεσης της απαίτησης, κάτι που αναδεικνύεται και από την διπλή νομική ορολογία που χρησιμοποιείται στον υπότιτλο της παραγράφου σκόπιμα από τον γράφοντα. Το ζήτημα δεν έχει μόνο ενδιαφέρουσα θεωρητική διάσταση, αλλά και μεγάλη πρακτική σημασία, καθώς η υιοθέτηση της μίας ή της άλλης άποψης επιφέρει και τις ανάλογες νομικές συνέπειες. Το πρόβλημα έγκειται γύρω από την ερμηνεία των διατάξεων του νομοθετικού διατάγματος. Ειδικότερα, οι αφορώσες διατάξεις εντάσσονται στο ΣΤ' κεφάλαιο του διατάγματος με υπότιτλο «Περί ενεχύρου» και τα άρθρα 39 παρ.1 και 44 κάνουν λόγο για «ενεχυρίαση» και «σύμβαση ενεχυρίασεως». Στις ίδιες, όμως, διατάξεις διαβάσει κανείς ότι « η ενεχυρίασις συνεπάγεται εκχώρησιν της απαίτησεως - στο άρθρ. 39» και ότι « η πιστώτρια δικαιούται, ίνα εισπράξῃ την απαίτησιν ως εκδοχεύς - στο αρθ. 44», ενώ το γεγονός ότι η πιστώτρια θεωρείται «ως νεμομένη την απαίτησιν» όπως αναφέρεται στην 39 παρ. 3 του διατάγματος μπορεί να χρησιμοποιηθεί προς θεμελίωση και των δύο θεωριών. Η φρασεολογία αυτή προκαλεί σύγχυση με αποτέλεσμα άλλοτε να γίνεται λόγος, από θεωρητικούς και δικαστήρια, για *stricto sensu* μορφή ενεχύρασης και άλλοτε για εξασφαλιστική εκχώρηση απαιτήσεων.

Μέρος της θεωρίας κάνει λόγο για ειδικό ενεχυριακό δίκαιο αντλώντας επιχειρήματα από το γεγονός της ένταξης της ειδικής ρύθμισης στο κεφάλαιο περί ενεχύρου (συστηματική ερμηνεία) και εξηγεί την χρήση ορολογίας του δικαίου της εκχώρησης, εν όψει και των ατελειών του τότε ισχύοντος νόμου περί ενεχύρου, στην *ratio* του νομοθέτη, που ήταν να καταστήσει σαφές ότι η πιστώτρια δικαιούται, τόσο μετά το απαιτητό της ασφαλιζόμενης απαίτησης, όσο και πριν απ' αυτό να προβαίνει σε είσπραξη της απαίτησης μόνη της⁵⁹. Αντίθετη άποψη και ορθότερη κατά τον γράφοντα, στηρίζεται στην γραμματική ερμηνεία και συγκεκριμένα στη σαφή και ρητή βούληση του νομοθέτη να επιφέρει συνέπειες εκχώρησης στον συγκεκριμένο τύπο ασφάλειας, γι' αυτό άλλωστε χρησιμοποιεί ορολογία του δικαίου της εκχώρησης⁶⁰. Εξ ίσου διχασμένη

---

⁵⁹ Μάζης, Εμπράγματα εξασφάλιση τραπεζών και ανωνύμων εταιριών, 1993, σ. 400, Σταθόπουλος, ο.π., σ.8-9 που κάνει λόγο για περιορισμένη ουσιαστικά εκχώρηση, κατά την οποία δικαιούχος της απαίτησης παραμένει ο ενεχυραστής και ο ενεχυρούχος δανειστής αποκτά μόνο την εξουσία είσπραξης της, Φίλιος, ο.π., σ. 25 επ. (28) και ΑΠ 649/1968, ΝοΒ 17, σ. 1969. Πρβλ. και Λαδογιάννη, ο.π., σ. 108, κατά τον οποίο οι διατάξεις του ν.δ. του 1923 αποκτούν πρακτική σημασία μόνο εάν ιδωθούν ως μορφή *stricto sensu* ενεχύρασης, δίνοντας στα μέρη δυνατότητες (είσπραξης, ευνοϊκότερος τύπος) που επί κοινού ενεχύρου δεν θα είχαν. Ειδάλλως, θα σύναπταν εξαρχής εξασφαλιστική εκχώρηση.

⁶⁰ Απ. Γεωργιάδης, ο.π., σ. 572, Γ. Μπαλής, Ενεχύρασις απαιτήσεως και εκχώρησης *pignoris causa*, σε τιμ. τόμο Α. Ζηλήμονος, 1939.

παρουσιάζεται και η νομολογία, για την οποία θα γίνει λόγος στην τυπολογία των εξασφαλιστικών εκχωρήσεων. Διατυπώνεται και ενδιάμεση άποψη, κατά την οποία το τραπεζικό ενέχυρο χαρακτηρίζεται ως «ερμαφρόδιτο μόρφωμα», η νομική φύση του οποίου τείνει προς την εξασφαλιστική εκχώρηση, δίνεται, όμως, έμφαση στο γεγονός ότι ο ασφαλειοδότης δεν αποξενώνεται εντελώς από την εκχωρηθείσα απαίτηση (επιχείρημα εκ του άρθρου 44 του ν.δ.), και ότι γενικώς οι ρυθμίσεις του διατάγματος (αρ. 39 και 44) αποτελούν ενδοτικό δίκαιο, το οποίο τα μέρη μπορούν να ρυθμίσουν διαφορετικά, αρκεί να μην παραβιάζονται βασικές αρχές⁶¹.

Οι πρακτικές συνέπειες της υιοθετούμενης άποψης έγκεινται στην διαφορά ενεχύρου επί απαίτησης και εξασφαλιστικής εκχώρησης. Πρώτη και θεμελιώδης διαφορά είναι ότι στην εκχώρηση μεταβιβάζεται η απαίτηση πλήρως, ενώ στην ενεχύραση απλώς επιβαρύνεται. Σε περίπτωση μεταβίβασης η απαίτηση εντάσσεται στην πτωχευτική περιουσία του εκδοχέα και ο εκχωρητής δεν δύναται να την αξιοποιήσει ασφαλιστικά περαιτέρω, ενώ επί ενεχύρασης ο ενεχυραστής εξακολουθεί να είναι δικαιούχος της και έχει τη δυνατότητα να την μεταβιβάσει ξανά. Επί μη επέλευσης, δε, του ασφαλιστικού κινδύνου το ενέχυρο θα αποσβεσθεί ως παρεπόμενο δικαίωμα, ενώ επί εξασφαλιστικής εκχώρησης θα δημιουργηθεί υποχρέωση επανεκχώρησης των απαιτήσεων που είχαν δοθεί ως ασφάλεια. Φαίνεται, λοιπόν, ότι το ζήτημα της νομικής φύσης του «ενεχύρου» του ν.δ. 1923 είναι αποφασιστικής σημασίας.

II. Το περιεχόμενο της εξασφαλιστικής συμφωνίας και οι υποχρεώσεις του εκδοχέα

1. Περιεχόμενο της εξασφαλιστικής συμφωνίας.

Αναφέρθηκε παραπάνω ότι οι καταπιστευτικές εκχωρήσεις αποτελούνται από δύο δικαιοπραξίες. Την εκποιητική της εκχώρησης, με την οποία μεταβιβάζεται η απαίτηση, και την αιτίας της, την υποσχετική συμφωνία που περιλαμβάνει τον σκοπό της μεταβίβασης και καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών. Όταν σκοπός της εκχώρησης είναι η εξασφάλιση του εκδοχέα λόγω υφιστάμενου χρέους του εκχωρητή απέναντι του, τότε η συμφωνία ονομάζεται εξασφαλιστική. Είναι αυτή η σύμβαση που δίνει καταπιστευτικό χαρακτήρα στην εκχώρηση και που διαφοροποιεί την θέση του εκδοχέα (δανειστή) απέναντι στον εκχωρητή (οφειλέτη) από την αντίστοιχη επί κοινής εκχώρησης. Απέναντι στους τρίτους, ο εκδοχέας γίνεται αποκλειστικός δικαιούχος της εκχωρηθείσας απαίτησης, την οποία δικαιούται να

---

⁶¹ Παπανικολάου, Η επιφύλαξη στον εκχωρητή της εξουσίας εισπράξεως (ιδίως επί εξασφαλιστικής εκχώρησης), Μελέτες Αστικού Δικαίου, 2012, σ. 493 επ.

εισπράξει από τον οφειλέτη ή και να την διαθέσει παραπέρα ελεύθερα. Απέναντι, όμως, στον εκχωρητή η θέση του είναι διαφορετική. Ο καταπιστευτικός σκοπός που συμφωνείται στην εξασφαλιστική συμφωνία δεσμεύει τον εκδοχέα να χρησιμοποιήσει την απαίτηση σύμφωνα με τον σκοπό αυτόν. Υφίστανται, έτσι, ειδικές υποχρεώσεις του εκδοχέα απέναντι στον εκχωρητή, οι οποίες, όμως, δεν αφορούν τους τρίτους.

Αφετηρία της προβληματικής ας αποτελέσει η συνέπεια της αναγγελίας της εκχώρησης στην σχέση εκχωρητή-εκδοχέα, προκειμένου να αναδειχθεί ο τυχόν σύνδεσμος του εκχωρητή με την απαίτηση που προσφέρει στον εκδοχέα ως ασφάλεια. Ανεξάρτητα από τις διατυπωθείσες απόψεις περί της ενέργειας της αναγγελίας⁶², πολλές αποφάσεις δέχονται ουδέτερα ότι, μετά την αναγγελία της εκχώρησης, αποκόπτεται κάθε δεσμός του εκχωρητή με την απαίτηση και ο εκδοχέας καθίσταται ο μόνος δικαιούχος αυτής⁶³. Παρατίθεται ένα απόσπασμα από την ΕφΑθ 1518/2014, ΧρΙΔ/2014, 506 επ. που αφορά εξασφαλιστική εκχώρηση του ν.δ. του 1923: « Όπως συνάγεται από τις διατάξεις των άρθρων 455, 460, 461 και 462 ΑΚ, η σύμβαση εκχώρησης έχει ως αποτέλεσμα την μεταβίβαση της απαίτησης από τον εκχωρητή στον εκδοχέα, ο οποίος μετά την αναγγελία καθίσταται ο μοναδικός δικαιούχος αυτής. Επομένως, αν η απαίτηση έχει εκχωρηθεί, νομιμοποιείται πλέον να ασκήσει αγωγή κατά του οφειλέτη ο εκδοχέας και όχι ο εκχωρητής, ο οποίος έχει ήδη αποξενωθεί από την απαίτηση. Το ίδιο ισχύει και επί εκχώρησης που γίνεται με σκοπό την εξασφάλιση του εκδοχέα (καταπιστευτική εκχώρηση). Και στην μορφή αυτή εκχώρησης αποκόπτεται κάθε δεσμός του εκχωρητή με την απαίτηση, την οποία αποκτά πλήρως ο εκδοχέας, που καθίσταται πλέον το μόνο πρόσωπο που νομιμοποιείται να επιδιώξει δικαστικώς την αναγνώριση ή την επιδίκαση της σ' αυτόν. ⁶⁴». Από το παραπάνω γίνεται αντιληπτό πως οι συνέπειες της εκχώρησης επέρχονται και όταν αιτία της αποτελεί η εξασφάλιση. Μοναδικός δικαιούχος της απαίτησης καθίσταται ο εκδοχέας και αποκόπτεται, όπως χαρακτηριστικά λέγεται, κάθε δεσμος του εκχωρητή με την απαίτηση. Τα μέρη, όμως, συνάπτουν την εκχώρηση εξασφαλιστικά και ουδέποτε με σκοπό την οριστική πρόσκτηση της απαίτησης στην περιουσία

---

⁶² Αν, δηλαδή, αποτελεί στοιχείο του πραγματικού της εκχώρησης ή όρος του ενεργού ακόμη και απέναντι στον εκχωρητή, οπότε η απαίτηση μεταβιβάζεται από και δια αυτής, ή αν απλά αποτελεί όρος του αντιτάξιμου απέναντι στους τρίτους και η μεταβίβαση της απαίτησης συντελείται ανεξάρτητα από αυτήν, για τα οποία έγινε λόγος παραπάνω.

⁶³ Ενδεικτικά ΑΠ 1136/2000 και ΑΠ 681/1995 ΤΝΠ Ισοκράτης, ΕφΑθ 1518/2014, ΧρΙΔ/2014, 506 επ., ΕφΑθ 2551/2004 ΔΕΕ/11, 59 επ.

⁶⁴ Οι υπογραμμίσεις έχουν τεθεί από τον γράφοντα.

του εκδοχέα⁶⁵, παρά μόνο εφόσον επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος⁶⁶. Ο εκχωρητής εξακολουθεί να έχει σχέση με την απαίτηση, τουλάχιστον οικονομική, καθώς επί ματαίωσης του ασφαλιστικού κινδύνου προσδοκά την επιστροφή της απαίτησης στην περιουσία του, η οποία πραγματοποιείται, είτε λόγω της ενοχικής υποχρέωσης του εκδοχέα να επανεκχωρήσει την δοθείσα ως ασφάλεια απαίτηση, είτε αυτοδικαίως με την πλήρωση διαλυτικής αίρεσης της εμπρόθεσμης αποπληρωμής του χρέους του εκχωρητή⁶⁷. Το έννομο συμφέρον του εκχωρητή για τις εκχωρηθείσες απαιτήσεις εξακολουθεί να υφίσταται ακόμη και μετά την αναγγελία της εκχώρησης. Ο δεσμός του εκχωρητή με την εκχωρηθείσα απαίτηση εντοπίζεται στην αιτία της μεταβίβασης της, δηλαδή στην εξασφάλιση, από την οποία απορρέουν οι ενοχικές υποχρεώσεις του εκδοχέα προς προστασία και των συμφερόντων του εκχωρητή.

Η εξασφαλιστική συμφωνία αποτελεί μία ανώνυμη σύμβαση, το περιεχόμενο της οποίας διαμορφώνουν ελεύθερα τα μέρη. Όσο πιο εξαντλητικά γίνει αυτό, τόσα λιγότερα και τα ζητήματα που θα ανακύπτουν, αφού σ' αυτήν την περίπτωση θα εφαρμόζονται οι όροι της σύμβασης, εκτός από εκείνους, βέβαια, που θα αντιβαίνουν σε διατάξεις αναγκαστικού δικαίου. Το πρόβλημα δημιουργείται όταν διαπιστώνεται κενό στην σύμβαση, που είναι και το σύνθημα, και ειδικότερα όταν δεν καθορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του εκδοχέα κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της καταπιστευτικής έννομης σχέσης. Ερωτάται, πως θα καλυφθεί αυτό το κενό και σε ποια νομική βάση θα θεμελιωθούν οι τυχόν ανακύπτουσες υποχρεώσεις. Ακολουθεί μία παράθεση των βασικότερων υποχρεώσεων του εκδοχέα στην εξασφαλιστική εκχώρηση απαιτήσεων και η ανάδειξη αυτών μέσω των συνηθέστερων μορφών εξασφαλιστικής εκχώρησης που εμφανίζονται στην πράξη.

2. Οι υποχρεώσεις του εκδοχέα ανάλογα με την επέλευση/ματαίωση του ασφαλιστικού κινδύνου και το ληξιπρόθεσμο ή μη του ασφαλιζόμενου χρέους.

Έμφαση θα δοθεί στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του εκδοχέα, καθότι με την μεταβίβαση της απαίτησης καθίσταται μοναδικός δικαιούχος της, έχοντας την δυνατότητα να την

---

⁶⁵ Μάλιστα ο Παπανικολάου στην μελέτη του «Η επιφύλαξη στον εκχωρητή της εξουσίας εισπράξεως (ιδίως επί εξασφαλιστικής εκχώρησης)», Μελέτες Αστικού Δικαίου, 2012, σ. 493 επ. επισημαίνει πως, ο επί κοινής εκχώρησης ισχύων κανόνας περί αποκοπής με την αναγγελία της εκχώρησης στον οφειλέτη κάθε νομικού δεσμού αυτού προς τον εκχωρητή, ενδέχεται να παρίσταται εντελώς ξένος προς το αληθινό συμφέρον των μερών στην εξασφαλιστική εκχώρηση.

⁶⁶ Ακόμη και σ' αυτήν την περίπτωση θα τυγχάνει αναλογικής εφαρμογής το αρθ. 1239 περί καταπιστευτέου όρου χάριν προστασίας του εκχωρητή-οφειλέτη.

⁶⁷ Αλλά και ανεξάρτητα από την ματαίωση του ασφαλιστικού κινδύνου, επισημαίνεται πως ο εκχωρητής βρίσκεται **εγγύτερα** στην παρακολούθηση της γενέσεως και εισπράξεως των εκχωρηθεισών απαιτήσεων, ιδίως όταν πρόκειται για ομάδα απαιτήσεων με μεταβαλλόμενη σύνθεση, Λαδογιάννης, ο.π., σ. 434 και 443 επ.

αξιοποιήσει πέραν του συμφωνηθέντος εξασφαλιστικού σκοπού και με τον τρόπο να βλάψει τα συμφέροντα του εκχωρητή. Στις περισσότερες περιπτώσεις, εκδοχέας θα είναι ένα πιστωτικό ίδρυμα με μεγαλύτερη διαπραγματευτική ισχύ από τον εκχωρητή-οφειλέτη του και η εξασφαλιστική συμφωνία θα παρουσιάζει κενά στα διάφορα στάδια της καταπιστευτικής έννομης σχέσης. Η πλήρωση αυτών θα γίνει με προσφυγή στις 173, 200 και 288 ΑΚ⁶⁸ καθώς και με «συμπληρωτική» ερμηνεία της σύμβασης, δηλαδή με την ρύθμιση που υποθετικά θα αποδέχονταν ως δίκαιη οι συμβαλλόμενοι, αν οι ίδιοι είχαν διαπραγματευθεί και είχαν αποφασίσει σχετικά με τα μη ρυθμιζόμενα σημεία⁶⁹. Αυτές οι διατάξεις θα αποτελέσουν την νομική βάση πάνω στην οποία καταστρώνονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του εκδοχέα. Αυτές θα αναλυθούν με βάση το ληξιπρόθεσμο ή μη του ασφαλιζόμενου χρέους και την επέλευση ή μη του ασφαλιστικού κινδύνου.

α. Πριν λήξει το ασφαλιζόμενο χρέος

ι) Κατοχύρωση της είσπραξης της απαίτησης. Πριν λήξει το ασφαλιζόμενο χρέος και εφόσον δεν έγινε ληξιπρόθεσμη η απαίτηση που του εκχωρήθηκε, ο εκδοχέας δικαιούται και υποχρεούται, να προβεί σε εκείνες τις ενέργειες που θα εξασφαλίσουν την εξόφληση της από τον οφειλέτη⁷⁰. Οφείλει να προβεί σε συντηριτική κατάσχεση της περιουσίας του οφειλέτη, σε αναγγελία για επαλήθευση της απαίτησης σε περίπτωση πτωχεύσεως του και σε αναγγελία για κατάταξη σε περίπτωση που εκπλειστηριάζεται περιουσιακό του στοιχείο από τους δανειστές του⁷¹. Θεμελίωση της υποχρέωσης αυτής μπορούν να αποτελέσουν οι διατάξεις 173 και 200 ΑΚ σύμφωνα με τον καταπιστευτικό σκοπό. Ο εκδοχέας δεν θα υποχρεούται να λάβει μέτρα για την εξασφάλιση της απαίτησης, εφόσον ο εκχωρητής έχει την δυνατότητα να επιδιώξει την λήψη τους, όπως συμβαίνει επί μη αναγγελίας της εκχώρησης⁷².

---

⁶⁸ Κατά τον Λαδογιάννη ο.π., σ. 308 η εφαρμογή της καλής πίστης προσφέρει ευελιξία στην εξασφαλιστική σχέση αλλά και αβεβαιότητα λόγω της γενικότερης θεωρητικής της διάστασης.

⁶⁹ Απ. Γεωργιάδης, ο.π., σ. 599 και Κορνηλάκης, ο.π., σ. 85, ο οποίος κάνει λόγο και για αναλογική εφαρμογή των διατάξεων της εντολής. Τέτοια ανάγκη κατά τον γράφοντα δεν υφίσταται. Οι διατάξεις του ΑΚ περί ερμηνείας των συμβάσεων καθώς και τυχόν διατάξεις του ενεχύρου αναλογικώς εφαρμοζόμενες θεμελιώνουν επαρκώς τις υποχρεώσεις του εκδοχέα. Η εντολή προσιδιάζει περισσότερο στην διαχειριστική εκχώρηση απαιτήσεων.

⁷⁰ Κορνηλάκης, ο.π., σ. 86.

⁷¹ Σούρλας, ο.π., παρ. 18, ο οποίος θεμελιώνει την υποχρέωση κατοχύρωσης της είσπραξης της απαίτησης στις αρχές της εντολής.

⁷² Κρητικός, ο.π., σ. 584, αριθ. 69.

ii) Είσπραξη της απαίτησης. Μόλις η εκχωρηθείσα απαίτηση καταστεί ληξιπρόθεσμη ο εκδοχέας, εφόσον βέβαια έχει προηγηθεί αναγγελία, οφείλει (και δεν δικαιούται απλώς) να προβεί στην είσπραξη της, ανεξάρτητα από το αν είναι χρηματική ή όχι. Το προϊόν της εισπράξεως υπεισέρχεται στη θέση της απαιτήσεως που εκχωρήθηκε και ο εκδοχέας υπόκειται, και ως προς αυτό, σε όλες τις δεσμεύσεις που απορρέουν από την εξασφαλιστική συμφωνία και θεμελιώνονται στην φύση της καταπιστευτικής έννομης σχέσης⁷³. Και η παραπάνω υποχρέωση μπορεί να θεμελιωθεί στην εξασφαλιστική συμφωνία των μερών, ερμηνευόμενη καταλλήλως (173 και 200 ΑΚ) αλλά και στην καλή πίστη ή και ακόμη στην αναλογική εφαρμογή της 1252 εδ. β ΑΚ⁷⁴. Στην είσπραξη της απαίτησης δικαιούται να προβεί ο εκχωρητής μόνο όταν δεν έχει προηγηθεί αναγγελία της εκχώρησης ή εφόσον έχει εξουσιοδοτηθεί προς είσπραξη της από τον εκδοχέα μετά την εκχώρηση της⁷⁵. Στην περίπτωση που η απαίτηση είναι τοκοφόρα, η υποχρέωση είσπραξης περιλαμβάνει και την είσπραξη των τόκων. Έχει υποστηριχθεί και η ανάλογη εφαρμογή της 1254 εδ. β' ΑΚ, σύμφωνα με την οποία ο ενεχυρούχος δανειστής, μόλις λήξει το ασφαλιζόμενο χρέος, έχει δικαίωμα (επί εξασφαλιστικής εκχώρησης θα πρόκειται για υποχρέωση) να εισπράξει τις ενεχυρασθείσες απαιτήσεις, μόνο, όμως, κατά το ποσό που απαιτείται για την ικανοποίηση του⁷⁶. Ενώ μία τέτοια δυνατότητα φαίνεται να προστατεύει τα συμφέροντα του εκχωρητή, καθώς ο εκδοχέας θα εισπράξει μόνο το ποσό που ανταποκρίνεται στην ασφαλιζόμενη απαίτηση, επισημαίνεται πως η θεμελίωση τέτοιας υποχρέωσης θα ήταν αντίθετη στα συμφέροντα του τρίτου οφειλέτη, ο οποίος δεν μπορεί να υποχρεωθεί σε μερική καταβολή του ληξιπρόθεσμου χρέους του, δυνάμει μίας συμφωνίας (της εξασφαλιστικής), η οποία και δεν τον αφορά⁷⁷. Η παραπάνω διαπίστωση εναρμονίζεται και με την αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης του οφειλέτη που διαπνέει το δίκαιο της εκχώρησης. Παράλειψη της είσπραξης (ολόκληρης της απαίτησης) γεννά ενδοσυμβατική ευθύνη προς αποζημίωση⁷⁸.

iii) (Μη) περαιτέρω διάθεση της απαίτησης. Και η υποχρέωση αυτή απορρέει από την φύση της εξασφαλιστικής συμφωνίας και θεμελιώνεται στις 173 και 200 ΑΚ, δίχως να απαιτείται ιδιαίτερη συνομολόγηση της. Η εξασφαλιστική μεταβίβαση της απαίτησης έχει προσωρινό

⁷³ Κορνηλάκης, ο.π., σ. 88.

⁷⁴ Χρ. Φίλιος, ο.π., σ. 102.

⁷⁵ Για την εξουσιοδότηση προς είσπραξη θα γίνει αναλυτικά λόγος στο κεφάλαιο περί διαχειριστικής εκχώρησης.

⁷⁶ Λαδογιάννης, ο.π., σ. 547.

⁷⁷ Λαδογιάννης, ο.π., σ. 548.

⁷⁸ ΠΠρΑθ 2936/11 και ΕφΑθ 1518/2014 με κοινό σχόλιο Κ. Παναγόπουλου, Digesta 2014, σελ. 168-170.

χαρακτήρα και τα μέρη δεν αποβλέπουν στην οριστική κτήση της από τον εκδοχέα. Εκείνος υποχρεούται να απέχει από κάθε ενέργεια που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ικανοποίηση της αξίωσης του εκχωρητή-πιστολήπτη για επανάκαμψη της απαίτησης στην περιουσία του, στην περίπτωση της εμπρόθεσμης εξόφλησης του χρέους. Η αξίωση, όμως, αυτή του εκχωρητή είναι ενοχικής φύσεως, όπως και η υποχρέωση του εκδοχέα περί μη διάθεσης. Ως απόλυτος δικαιούχος της απαίτησης, ο εκδοχέας μπορεί να προβεί σε ενέργειες, όπως στην παραπέρα εκχώρηση της (455 επ. ΑΚ), στον συμψηφισμό της με οφειλή του απέναντι στον τρίτο οφειλέτη (440 επ. ΑΚ), στην σύναψη μαζί του άφεση χρέους (454 ΑΚ) ή ανανέωσης (436 επ. ΑΚ)⁷⁹. Οι ενέργειες αυτές θα είναι έγκυρες απέναντι στους τρίτους, θα αντίκεινται, όμως, στην παραπάνω υποχρέωση του εκδοχέα, παραβιάζοντας συμβατικό όρο με αποτέλεσμα να οφείλει αποζημίωση για την κάλυψη του θετικού διαφέροντος, υπό την 335 ΑΚ. Αποτελεσματικότερος τρόπος προστασίας του εκχωρητή θα προϋπέθετε «εμπραγμάτωση»-erga omnes ισχύ της απαγόρευσης διάθεσης. Αυτή επιτυγχάνεται μέσω της προσθήκης διαλυτικής αίρεσης στην εκχώρηση, με την πλήρωση της οποίας, η απαίτηση θα επανέρχεται αυτοδικαίως στην περιουσία του εκχωρητή (202 ΑΚ). Ηρτημένης της αιρέσεως, κάθε ενδιάμεση διάθεση της απαιτήσεως από τον εκδοχέα θα είναι άκυρη, εφόσον ματαιώνει ή βλάπτει το εκ της αιρέσεως εξαρτώμενο αποτέλεσμα (206 ΑΚ). Περιεχόμενο της διαλυτικής αίρεσης μπορεί να αποτελεί η εμπρόθεσμη εξόφληση του ασφαλιζόμενου χρέους και η αντισυμβατική διάθεση της απαίτησης από τον εκδοχέα⁸⁰. Ο παραπάνω μηχανισμός φαίνεται να καταστρατηγεί εκ πρώτης όψεως την 177 ΑΚ (:« Δικαιοπραξία που περιορίζει την εξουσία διάθεσης απαλλοτριωτού δικαιώματος, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει κάτι άλλο, έχει ενοχική μόνο ενέργεια και δεν επιδρά στο κύρος της διάθεσης»). Όμως, η αίρεση (της εξόφλησης ή μη του χρέους) δεν περιορίζει την εξουσία διάθεσης του δανειστή, αφού η πλήρωση/ματαίωση της εξαρτάται αποκλειστικά από την συμπεριφορά του καταπιστευόντος εκχωρητή⁸¹ και το άρθρο 206 ΑΚ ρυθμίζει απλά την τύχη της διάθεσης και δεν απαγορεύει, ηρτημένης της αιρέσεως, την ίδια την διάθεση του δικαιώματος που εξαρτάται από αυτήν. Ορθότερο είναι να γίνει δεκτή η άποψη περί μη καταστρατήγησης⁸². Τέλος, υποστηρίζεται πως η ύπαρξη τέτοιας διαλυτικής αίρεσης πρέπει να γίνει δεκτή και στην περίπτωση που τα μέρη δεν προέβλεψαν ρητώς την τύχη της απαίτησης

⁷⁹ Κορνηλάκης, ο.π., σ. 89, Κρητικός, ο.π., σ. 585, αριθμ. 68, Χρ. Φίλιος, ο.π., σ. 104.

⁸⁰ Κορνηλάκης, ο.π., σ. 115 επ. και Χρ. Φίλιος, ο.π., σ. 106 επ. που εξετάζει και τις δύο περιπτώσεις.

⁸¹ Κορνηλάκης, ο.π., σ. 117.

⁸² Α. Κιτσαράς, Ενοχικές δεσμεύσεις της εξουσίας διάθεσης (κατά το άρθρο 177 ΑΚ), 1999, σ. 187 επ. και Π. Κορνηλάκη, ο.π., σ. 118, πρβλ. όμως Χρ. Φίλιο, ο.π., σ. 129 που κάνει λόγο για καταστρατήγηση της 177 ΑΚ σε συνάρτηση με την αρχή του κλειστού αριθμού των εμπραγμάτων δικαιωμάτων.

μετά την εξόφληση του χρέους, καθώς έτσι εξυπηρετούνται προσφορότερα τα συμφέροντα του εκχωρητή, ο οποίος απαλλάσσεται από μακροχρόνιους δικαστικούς αγώνες, προκειμένου να επιτύχει, επί ματαίωσης του ασφαλιστικού κινδύνου, την επανεκχώρηση των απαιτήσεων του⁸³. Η παραδοχή αυτής της άποψης κατά τον γράφοντα δεν είναι απόλυτη και θα πρέπει μόνο *in concreto* να γίνεται δεκτή⁸⁴, καθότι εξαιρετική με αποτελέσματα που λειτουργούν *erga omnes*.

β. Μετά τη λήξη του ασφαλιζόμενου χρέους-Επέλευση/Ματαίωση του ασφαλιστικού κινδύνου
Οι υποχρεώσεις του εκδοχέα, μόλις καταστεί το ασφαλιζόμενο χρέος ληξιπρόθεσμο, καθορίζονται ανάλογα με το αν ο εκχωρητής προέβει ή όχι στην εξόφληση του. Εάν δηλαδή, υφίσταται ματαίωση ή επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου.

iv) Επανεκχώρηση των εκχωρηθεισών απαιτήσεων στον εκχωρητή. Πρόκειται για μία εκ των σημαντικότερων υποχρεώσεων του εκδοχέα και συναρτάται άμεσα με τον εξασφαλιστικό σκοπό. Τα μέρη προχώρησαν στην εξασφαλιστική εκχώρηση απαιτήσεων προκειμένου να ενισχυθεί ο ασφαλειολήπτης-εκδοχέας έναντι του ενδεχόμενου κινδύνου μη αποπληρωμής υφιστάμενου χρέους του εκχωρητή απέναντι του. Εάν ματαιωθεί ο ασφαλιστικός κίνδυνος, λόγω απόσβεσης του ασφαλιζόμενου χρέους (καταβολή, δόση αντί καταβολής, ανανέωση, συμψηφισμός/άφεση χρέους ή ακόμη και όταν ο εκχωρητής απαλλαγεί από την υποχρέωση του λόγω ανυπαίτιας αδυναμίας παροχής -336, 380 ΑΚ)⁸⁵, τότε εκλείπει και ο εξασφαλιστικός σκοπός λόγω του οποίου μεταβιβάστηκαν οι απαιτήσεις ως ασφάλεια. Δημιουργείται, τότε, ενοχική αξίωση του εκχωρητή επανεκχώρησης των απαιτήσεων, η οποία τελεί υπό την αναβλητική αίρεση της απόσβεσης της ασφαλιζόμενης απαίτησης⁸⁶. Η υποχρέωση του εκδοχέα επανεκχώρησης των απαιτήσεων απορρέει από την εξασφαλιστική συμφωνία και θεμελιώνεται σ' αυτήν, στην αληθινή βούληση των μερών (173 ΑΚ) που απέβλεψαν στην προσωρινή μόνο μεταβίβαση απαίτησης ως ασφάλεια. Υποστηρίζεται και ανάλογη εφαρμογή της 1231 ΑΚ, η οποία καθιερώνει το αδιαίρετο του ενεχύρου, σύμφωνα με την οποία ο εκδοχέας υποχρεώνεται

---

⁸³ Απ. Γεωργιάδης, ο.π., σ. 598 και Π. Κορνηλάκης, ο.π., σ. 119-124 και Λαδογιάννης, ο.π., σ. 513 επ. με παράθεση των εκατέρωθεν επιχειρημάτων υπέρ ή κατά της αναγνώρισης μιας τέτοιας αίρεσης επί απουσίας ρητής συμβατικής ρύθμισης.

⁸⁴ Το ίδιο δέχεται και ο Σούρλας, ο.π., παρ. 17, με επιχείρημα την αβεβαιότητα που δημιουργείται στον τρίτο οφειλέτη της εκχωρηθείσας απαίτησης, ο οποίος, εφόσον θεωρηθεί ότι η διαλυτική αίρεση ενυπάρχει σε κάθε εξασφαλιστική εκχώρηση, δεν θα ήταν σε θέση να γνωρίζει πότε έχει πληρωθεί αυτή, με αποτέλεσμα τον πιθανό κίνδυνο να καταβάλει στον εκδοχέα θεωρώντας τον δικαιούχο της, αλλά να μην απαλλάσσεται, καθώς η αίρεση θα έχει πληρωθεί και έτσι θα οφείλει να καταβάλει στον εκχωρητή ως δικαιούχο πλέον της απαίτησης. Η αβεβαιότητα αυτή θα μας απασχολήσει και στην εξασφαλιστική εκχώρηση του ν.δ. του 1923.

⁸⁵ Κορνηλάκης, ο.π., σ. 89.

⁸⁶ Λαδογιάννης, ο.π., σ. 512.

σε επανεκχώρηση, εφόσον ικανοποιηθεί για ολόκληρη την απαίτηση⁸⁷ και η αναλογική εφαρμογή της 1232 ΑΚ⁸⁸. Τέτοιες προσφυγές, όπως επίσης και αυτή της 719 ΑΚ, δεν κρίνονται απαραίτητες, καθόσον η υποχρέωση επανεκχώρησης προκύπτει αβίαστα από την συμπληρωτική ερμηνεία της εξασφαλιστικής συμφωνίας⁸⁹. Επιστροφή της απαίτησης στην περιουσία του εκδοχέα πραγματοποιείται και όταν η απόσβεση της ασφαλιζόμενης απαίτησης έχει τεθεί ως διαλυτική αίρεση στην εκχώρηση, με την πλήρωση της οποίας επέρχεται **αυτοδίκαιη επάνοδος** της (υποστροφή) στην περιουσία του εκχωρητή.

ν) Είσπραξη-Ρευστοποίηση της εκχωρηθείσας απαίτησης προς ικανοποίηση του εκδοχέα-

Το κύρος του καταπιστευτέου όρου. Επί επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου (μη εξόφληση της ασφαλιζόμενης απαίτησης από τον εκχωρητή) και επί ληξιπρόθεσμου της απαίτησης αυτής, ο εκδοχέας δικαιούται αλλά και υποχρεούται να ρευστοποιήσει την απαίτηση⁹⁰. Δικαιούται να κρατήσει το ποσό της είσπραξης, το οποίο καλύπτει την ασφαλιζόμενη απαίτηση του και τυχόν πλεόνασμα υποχρεούται να το αποδώσει στον εκχωρητή-οφειλέτη⁹¹. Ζήτημα δημιουργείται ως προς την εγκυρότητα τυχόν συναφθείσας, **πριν** καταστεί απαιτητό το ασφαλιζόμενο χρέος, συμφωνίας μεταξύ εκχωρητή και εκδοχέα, σύμφωνα με την οποία, επί επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου, ο τελευταίος θα κρατήσει την εκχωρηθείσα απαίτηση με αποτέλεσμα να αποσβεστεί η ασφαλιζόμενη απαίτηση, λόγω αντίθεσης της (της συμφωνίας) στην απαγόρευση συνομολογήσεως καταπιστευτέου όρου (αρ. 1239 ΑΚ, το οποίο εφαρμόζεται σύμφωνα με το αρ. 1256 ΑΚ, και στην περίπτωση ενεχυράσεως απαιτήσεως), με αποτέλεσμα την ακυρότητα της παραπάνω συμφωνίας. Η εγκυρότητα μίας τέτοιας συμφωνίας θα είχε ως αποτέλεσμα την μετατροπή της προσωρινής κτήσης της απαίτησης σε οριστική και την απαλλαγή του εκδοχέα από την υποχρέωση του να αποδώσει στον εκχωρητή το τυχόν υπερβάλλον, της ασφαλιζόμενης απαιτήσεως, ποσό που θα εισπράξει κατά το ληξιπρόθεσμο της

⁸⁷ *Κρητικός*, ο.π., σ. 585, αριθμ. 70.

⁸⁸ *Σούρλας*, ο.π., παρ. 17, ο οποίος δέχεται και την εφαρμογή διατάξεων του αδικαιολόγητου πλουτισμού του εκδοχέα (904 ΑΚ). Την αναλογική εφαρμογή της 1232 ΑΚ δέχεται και η ΑΠ 1168/2015, Ισοκράτης.

⁸⁹ *Κορνηλάκης*, ο.π., σ. 90, ο οποίος, ενώ σ' αυτό το σημείο απορρίπτει την αναλογική εφαρμογή της 719 ΑΚ ως μη απαραίτητη για την θεμελίωση της εν λόγω υποχρέωσης, δέχεται γενικότερα την τυχόν, όχι αναγκαία κατά τον γράφοντα, αναλογική εφαρμογή των διατάξεων της εντολής, καθόσον δύναται η εξασφαλιστική εκχώρηση να μετατραπεί σε διαχειριστική μόλις ικανοποιηθεί ο εκδοχέας ή ματαιωθεί ο εξασφαλιστικός σκοπός.

⁹⁰ *Κορνηλάκης*, ο.π., σ. 93. Πρόκειται για την ίδια υποχρέωση είσπραξης της απαίτησης πριν την λήξη του ασφαλιζόμενου χρέους, στην οποία θα κατέληγε κανείς και με την βοήθεια των διατάξεων της εντολής.

⁹¹ *Απ. Γεωργιάδης*, ο.π., σ. 600, *Σούρλας*, ο.π., αριθμ. 17 και ΟΛΑΠ 38/1988 ΝοΒ 37, σ. 1203.

εκχωρηθείσας απαίτησης⁹². Ratio της 1239 ΑΚ είναι η προστασία του οφειλέτη από μια ενδεχόμενη εκμετάλλευση του από τον δανειστή, ο οποίος (ο οφειλέτης) προκειμένου να λάβει πίστωση, είναι διατεθειμένος να ενεχυράσει πράγματα (και απαιτήσεις-1256 ΑΚ) του κατά πολύ μεγαλύτερα σε αξία από το ασφαλιζόμενο χρέος, τα οποία επί μη εξόφλησης του θα χάσει οριστικά. Ο ίδιος σκοπός «υπάρχει εντελώς ο αυτός εις τε τον ενυπόθηκον οφειλέτην και εις πάντα δια καταπιστευτικής δικαιοπραξίας μεταβιβάσαντα»⁹³, με αποτέλεσμα η 1239 ΑΚ να εφαρμόζεται αναλογικώς και στην υποθήκη αλλά και στην εξασφαλιστική εκχώρηση απαιτήσεων που εξυπηρετεί παρόμοιο σκοπό με την ενεχύραση⁹⁴. Συμφωνία, κατά την οποία, ο ασφαλειολήπτης θα αποκτά οριστικώς την εκχωρηθείσα απαίτηση, επί επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου, με αποτέλεσμα να αποσβέννεται το χρέος του εκχωρητή, είναι έγκυρη, εφόσον συναφθεί **μετά** το ληξιπρόθεσμο της ασφαλιζόμενης απαίτησης (εξ αντιδιαστολής επιχείρημα από την 1239 ΑΚ και εκ της 419 ΑΚ-δόσης αντί καταβολής).

Οι παραπάνω υποχρεώσεις θεμελιώνονται στην συμπληρωτική ερμηνεία της εξασφαλιστικής συμφωνίας (κυρίως 173 ΑΚ και 200, 288 ΑΚ) ή και σε αναλογικά εφαρμοζόμενες διατάξεις του ΑΚ. Παραβίαση των υποχρεώσεων από τον εκδοχέα γεννά ενδοσυμβατική του ευθύνη προς αποζημίωση της ζημίας του εκχωρητή. Ακολουθεί, τέλος, η παράθεση των συχνότερων μορφών εμφάνισης της εξασφαλιστικής εκχώρησης στην πράξη.

---

⁹² Κορνηλάκης, ο.π., σ. 101.

⁹³ Μπαλής, Γενικά Αρχαί του Αστικού Δικαίου, 1961, παρ. 59.

⁹⁴ Σούρλας, ο.π., αριθμ. 18, Κορνηλάκης, ο.π., σ. 102, Βουζίκας, ο.π., σ. 662, Απ. Γεωργιάδης, ο.π., σ. 601.

III. Μορφές εμφάνισης - Νομολογιακή τυπολογία

Στο τρίτο και τελευταίο αυτό κεφάλαιο θα γίνει λόγος για τις μορφές εμφάνισης της εξασφαλιστικής εκχώρησης, πέραν της απλής εκχώρησης υφιστάμενων απαιτήσεων, με έμφαση σ' αυτές που εμφανίζονται συχνότερα στην πράξη, έχουν δογματικό ενδιαφέρον και εξυπηρετούν προσφορότερα τις συναλλαγές. Ειδικότερα, θα αναλυθούν η εξασφαλιστική εκχώρηση των αρθ. 39 επ. του ν.δ. 17.7/13.8.1923 που χρησιμοποιείται κατά κόρον στην εξασφάλιση τραπεζών, η αφανής/σιωπηρή εκχώρηση και η συνολική εκχώρηση με ειδική αναφορά στην εκχώρηση μελλοντικών απαιτήσεων.

1. Η νομολογιακή εφαρμογή της ενεχύρασης/καταπιστευτικής εκχώρησης των άρθρων 39 επ. του ν.δ. της 17.7/13.8.1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιριών»

Κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί πρώτη η περίπτωση της ενεχύρασης/καταπιστευτικής εκχώρησης των αρθ. 39 επ. του ν.δ. του 1923, καθόσον είναι αυτή που συναντάται κατεξοχήν στις συναλλαγές και ειδικά στις περιπτώσεις εξασφάλισης απαιτήσεων τραπεζών. Η νομολογία εξακολουθεί να παραμένει διχασμένη ως προς το ζήτημα της νομικής φύσης της διάθεσης της απαίτησης που παρέχεται ως ασφάλεια μέσω των διατάξεων του διατάγματος, και άλλοτε την χαρακτηρίζει ως είδος εξασφαλιστικής εκχώρησης και άλλοτε ως ειδικό ενέχυρο απαιτήσεως⁹⁵. Ο χαρακτηρισμός της δεν είναι άνευ σημασίας, με τις συνέπειες να εξαρτώνται από την κρίσιμη και θεμελιώδη διαπίστωση της μεταβίβασης της απαίτησης ή απλώς της επιβάρυνσης της με εμπράγματο βάρος. Το ποιος είναι δικαιούχος της μετά την «παροχή» της ως ασφάλεια επηρεάζει τόσο τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών όσο και τους τρίτους.

Α. Εξετάζοντας την στάση της νομολογίας χρονολογικά διαπιστώνει κανείς πως η πλειοψηφία των δικαστικών αποφάσεων τάσσεται υπέρ της θέσης ότι η ενεχύραση των αρθ. 39 επ. του ν.δ. του 1923 αποτελεί μορφή εξασφαλιστικής εκχώρησης⁹⁶, στηριζόμενη στην 39 παρ. 1 εδ. β' κατά την οποία «η ενεχυρίασις συνεπάγεται *εκχώρησιν* της απαιτήσεως υπό του οφειλέτου προς την πιστώτριαν». Παρατηρείται, όμως, στροφή της μέχρι τότε νομολογίας, προς την αντίθετη άποψη

---

⁹⁵ Προηγήθηκε η ανάλυση των χαρακτηριστικών του συγκεκριμένου τρόπου εξασφάλισης και η θεωρητική διχογνωμία περί της νομικής του φύσης.

⁹⁶ Εντελώς ενδεικτικά βλ. ΑΠ 1048/1998, ΤΝΠ Ισοκράτης, ΑΠ 108/1997, ΕλλΔικ 39, σ. 106, ΑΠ 1669/1995, Ισοκράτης, ΟΛΑΠ 38/1988 ΝοΒ 37, σ. 1203.

με την ΑΠ 1065/2009, ΕΠολΔ 2010, σ. 60 επ⁹⁷, που παρουσιάζει διττό ενδιαφέρον. Η συγκεκριμένη απόφαση αφορά εξασφάλιση απαιτήσης τράπεζας, που πηγάζει από χορήγηση εγγυητικής επιστολής, που γίνεται μέσω απαίτησης του ενεχυραστή κατά του **ίδιου** του ασφαλειολήπτη (τράπεζα), με την παροχή, δηλαδή, ενεχύρου (μέσω των αρ. 39 επ. του ν.δ. 1923) συσταθέντος επί χρηματικής καταθέσεως του ασφαλειοδότη (ανώνυμης εταιρίας) στην ίδια την τράπεζα (pignus debiti). Το ενδιαφέρον εντοπίζεται τόσο στο σκεπτικό της απόφασης περί της νομικής φύσης του ενεχύρου όσο και για το αποδεκτό του εξασφαλιστικού τύπου του pignus debiti. Αναφορικά με το τελευταίο, έχει υποστηριχθεί πως το ενέχυρο απαίτησης (αλλά και η εξασφαλιστική εκχώρηση) απαιτεί τριμερή σχέση (ενεχυραστής-ενεχυρούχος δανειστής- τρίτος οφειλέτης), η οποία αποτελεί προϋπόθεση έγκυρης σύστασης του ενεχύρου, χωρίς την οποία αυτό είναι άκυρο⁹⁸ ή και αν θεωρηθεί απαρχής έγκυρο, καθίσταται άκυρο λόγω σύγχυσης (453 ΑΚ) των ενοχών στο πρόσωπο της τράπεζας⁹⁹, σ' αντίθεση με εν λόγω απόφαση που το αποδέχεται χωρίς ιδιαίτερο προβληματισμό.

Αναφορικά, τώρα με τη νομική φύση της διάθεσης, στο σκεπτικό της απόφασης, ορίζεται ότι το ενέχυρο των αρθ. 39 επ. του ν.δ. 17.7/13.8/1923 αποτελεί παρόμοιο ενέχυρο με εκείνο του ΑΚ επί απαιτήσεων, διαφέρει, όμως, κατά το ότι: « ..δ) από της επιδόσεως του ως άνω αντιγράφου επέρχεται εκ του νόμου εκχώρηση της ενεχυρασθείσης απαιτήσεως στον δανειστή.» Ακριβώς παρακάτω, όμως, σπεύδεται να αποσαφηνιστεί πως αυτή η εκχώρηση είναι «πλασματική» («*Ως εκ τούτου η εκ του νόμου εκχώρηση αυτή, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι φθάνει και μέχρι το σημείο να υπερακοντίζει το σκοπό για τον οποίο συνομολογείται η ενεχύραση απαιτήσεως του οφειλέτη κατά τρίτου, που είναι η εξασφάλιση της πιστώτριας τράπεζας, και με την έννοια αυτή δεν συνεπάγεται μια τέλεια απόλυτη και οριστική διάθεση της απαιτήσεως προς την πιστώτρια, αλλά "περιορισμένη", που τα αποτελέσματά της ρυθμίζονται κατά πρώτο λόγο από το ενεχυριακό δίκαιο (ειδικό και συμπληρωματικά και το γενικό), επικουρικά δε εφόσον δεν αντιτίθενται σ' αυτό, από τις γενικές για την εκχώρηση απαιτήσεων διατάξεις.*»). Παραδοχή, η οποία στηρίζεται στην αιτιολογία ότι, σκοπός του νομοθέτη στο ν.δ. ήταν να διασαφηνίσει ότι η τράπεζα θα έχει το δικαίωμα να εισπράξει την απαίτηση μόνη της, τόσο πριν όσο και μετά τη λήξη του ασφαλιζόμενου χρέους, όπως ορίζεται και στο αρθ. 44 του ν.δ., γι' αυτό και η χρήση της

---

⁹⁷ Είχε προηγηθεί και η ΑΠ 1915/1999, Ισοκράτης και η ΑΠ 649/1968, ΝοΒ 17, σ.412 (από τις ελάχιστες παλαιότερες).

⁹⁸ Μάζης, Η εμπράγματη ασφάλεια (στη θεωρία και στην πράξη), 2014, σ. 173.

⁹⁹ Απ. Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση, ο.π., σ. 586. Βλ. όμως και Φίλιο, Ενεχύραση τραπεζικής κατάθεσης: νομική φύση και συνέπειες στην αναγκαστική εκτέλεση (μετά την ΑΠ 1065/2009), ΕΠολΔ 2010, 329 επ. ο οποίος αποδέχεται το pignus debiti και επικροτεί το σκεπτικό της απόφασης.

ορολογίας «εκχώρησις» και «εκδοχέυς», προκειμένου να μην χωρεί αμφιβολία περί των εξουσιών του ενεχυρούχου δανειστή¹⁰⁰ («..το δε ασφαλιζόμενο χρέος έχει λήξει, η τράπεζα έχει δικαίωμα να εισπράξει την ενεχυρασμένη απαίτηση αλλά μόνο για το ποσό που απαιτείται για την ικανοποίησή της, το δε μετά την εξόφλησή της τυχόν υφιστάμενο υπόλοιπο οφείλει η τράπεζα να αποδώσει στον ενεχυραστή»). Συνέπεια του παραπάνω σκεπτικού είναι να παραμένει δικαιούχος της απαιτήσεως ο ενεχυραστής και **όχι** η ενεχυρούχος δανείστρια τράπεζα, με αποτέλεσμα την επιτρεπτή κατάσχεση της απαίτησης εις χείρας της Γ ως τρίτης, με μνεία της υπέρ αυτής ενεχύρου, από τους δανειστές του ενεχυραστή (καθότι η απαίτηση ανήκει στην δική του περιουσία), την περαιτέρω παροχή της απαίτησης ως ασφάλειας (εκχώρηση ή ενεχύραση της) και τέλος την απόσβεση του ενεχύρου λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα του, σε περίπτωση εξόφλησης του ασφαλιζόμενου χρέους. Η απόφαση ταυτίζει σχεδόν τα αποτελέσματα της ενεχυράσεως του ν.δ. του 1923 με εκείνα της ενεχύρασης απαίτησης του ΑΚ με τις διαφορές να εντοπίζονται στην εξουσία εισπράξεως της απαίτησης και στις διατάξεις περί του τύπου, που ρυθμίζονται από το ειδικό δίκαιο του διατάγματος, στηριζόμενη σε συστηματική και τελλολογική ερμηνεία. Το σκεπτικό της απόφασης είναι εν μέρει σωστό. Ορθώς διαγιγνώσεται ο εξασφαλιστικός σκοπός των μερών, κατά τον οποίο δεν επιθυμείται η οριστική κτήση της απαίτησης από την τράπεζα παρά μόνο η αξιοποίηση της επί επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου. Σκοπός, άλλωστε, που ενυπάρχει σε κάθε εξασφαλιστική συμφωνία, όπως αναδείχθηκε παραπάνω. Έρχεται, όμως, σ' αντίθεση με το γράμμα του νόμου, το οποίο υπερακοντίζει πλήρως, μέσω της παραπάνω τελλολογικής ερμηνείας. Εφόσον γίνεται λόγος για εκχώρηση στις διατάξεις του ν.δ. του 1923, αυτή είτε «περιορισμένη» χαρακτηριστεί, είτε «αποδυναμωμένη»¹⁰¹, δεν γίνεται παρά να έχει ένα βέβαιο αποτέλεσμα: την μεταβίβαση της απαίτησης, μεταβίβαση η οποία δεν επέρχεται επί ενεχύρασης της. Την παραπάνω ακολούθησαν με το ίδιο σκεπτικό και μεταγενέστερες αποφάσεις¹⁰².

Β. Η νομολογία, όμως, δεν παρέμεινε σταθερή και επέστρεψε στην άποψη ότι το ενέχυρο του ν.δ. του 1923 αποτελεί μορφή εξασφαλιστικής εκχώρησης¹⁰³. Κατά την ΑΠ 1168/2015,

¹⁰⁰ Εξουσίες, όμως, που θα είχε ούτως ή άλλως ο εκδοχέας ως μοναδικός δικαιούχος της εκχωρηθείσας απαίτησης

¹⁰¹ «Αποδυναμωμένη» χαρακτηρίζεται η εκχώρηση με την οποία μεταβιβάζεται η απαίτηση και εξουσιοδοτείται ο εκχωρητής από τον εκδοχέα προς είσπραξη της. Περίπτωση που συναντάται επί αφανών/σιωπηρών εξασφαλιστικών εκχωρήσεων.

¹⁰² ΠΠρΘες 3088/2014, ηλεκτρονική νομική επιθεώρηση Digesta 2014 (σχόλιο Κ. Παναγόπουλου), ΕφΛαρ 82/2015, Ισοκράτης (στην οποία βέβαια παρατηρείται ότι δικαιούχος παραμένει ο ενεχυραστής μέχρι, όμως, την αναγγελίας της εκχώρησης - διαπιστώνεται ακόμη και μετά την ΑΠ 1065/2009 μια σύγχυση απόψεων-).

¹⁰³ ΑΠ 1576/2014, ΑΠ 1883/2014, ΕλλΔικ 56, σ. 1404 επ. με αντίθετες παρατηρήσεις Φίλιου, ΠΠρΑθ 2936/11 και ΕφΑθ 1518/2014 με κοινό σχόλιο Κ. Παναγόπουλου, Digesta 2014, σελ. 168-170, ΑΠ 5034/2011, Ισοκράτης, ΑΠ 1168/2015 και ΑΠ 956/2015, Ισοκράτης, ΑΠ 208/2016, ΕλλΔικ 58, σ. 446 επ. με παρατηρήσεις Α. Καραμπατζού.

Ισοκράτης, η οποία έκρινε επί εξασφάλισης τράπεζας λόγω δανείου, μέσω της ενεχύρασης απαίτησης ομόρρυθμης εταιρίας κατά ασφαλιστικής εταιρίας (ασφαλιστική αποζημίωση), «η ενεχύραση συνεπάγεται εκ του νόμου **εκχώρηση** αυτής της απαιτήσεως από τον ενεχυραστή προς την τράπεζα. Από την επίδοση αντιγράφου της συμβάσεως ενεχυράσεως στον τρίτο, η τράπεζα θεωρείται όχι οιονεί νομέας αλλά νομέας αυτής της απαιτήσεως, η οποία και της μεταβιβάζεται από εκείνον, η δε τράπεζα δικαιούται να εισπράξει **όλη** την ενεχυρασμένη απαίτηση, ενώ το μετά την εξόφλησή της τυχόν υφιστάμενο υπόλοιπο οφείλει να αποδώσει στον ενεχυραστή (Α.Π.480/2006). Με τις διατάξεις αυτές εισήχθη εξαιρετικό δίκαιο και ως εκ τούτου οι γενικές διατάξεις των άρθρων 1247-1256 Α.Κ. εφαρμόζονται **μόνο** συμπληρωματικώς για θέματα μη ρυθμιζόμενα από τις ειδικές διατάξεις του εν λόγω νομοθετικού διατάγματος. Με την πρώτη από αυτές καθιερώνεται είδος καταπιστευτικής και δη εξασφαλιστικής εκχωρήσεως, με αποτέλεσμα **η μεν ενεχυρούχος δανείστρια να γίνεται πραγματικός και μοναδικός δικαιούχος** της ενεχυρασμένης απαιτήσεως, ο δε ενεχυραστής να έχει δικαίωμα αν αποσβεσθεί το χρέος να απαιτήσει την επανεκχώρηση της απαιτήσεως σ' αυτόν κατ ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 1232 Α.Κ. (Α.Π. 1883/2014)». Γίνονται κατευθείαν αντιληπτές οι διαφορές με την προηγούμενη απόφαση. Εν προκειμένω, η ενεχυρούχος δανείστρια τράπεζα καθίσταται μοναδικός δικαιούχος της εκχωρηθείσας απαίτησης, την υποχρέωση διαφύλαξης της οποίας η απόφαση θεμελιώνει στις διατάξεις του ενεχύρου του ΑΚ, παραβίαση των οποίων συνεπάγεται αδικοπρακτική της ευθύνη¹⁰⁴: («Περαιτέρω από τις διατάξεις των άρθρων 297, 298, 330, 1224 εδ.α, 1235 αριθ.1, 1243 αριθ.1 και 1256 Α.Κ., οι τέσσερες τελευταίες από τις οποίες κατά τα προεκτεθέντα εφαρμόζονται συμπληρωματικώς και στο ενέχυρο απαιτήσεως υπέρ τράπεζας ή άλλης ανώνυμης εταιρείας, προκύπτει ότι ο ενεχυρούχος δανειστής έχει υποχρέωση να **διαφυλάσσει** την ενοχική απαίτηση του ενεχυραστή κατά τρίτου στην οποία έχει συσταθεί το ενέχυρο, έτσι ώστε να μην επέλθει μερική ή ολική απόσβεση ή αποδυνάμωση αυτής, αν δε από πταίσμα του προκαλέσει την εν λόγω απόσβεση ή αποδυνάμωση και εντεύθεν ζημία στον ενεχυραστή, ο τελευταίος δικαιούται αποζημιώσεως, σύμφωνα με τις περί αδικοπραξιών διατάξεις»). Η εκχωρηθείσα απαίτηση μπορεί να κατασχεθεί από τους δανειστές του εκδοχέα, καθότι δικαιούχος της (έστω και προσωρινός κατά την φύση της εξασφάλισης), περιλαμβάνεται δε στην πτωχευτική περιουσία του¹⁰⁵. Συνέπειες που έρχονται σ' αντίθεση με τις παραδοχές της προηγούμενης απόφασης. Η ΑΠ 1168/2015 στηρίζεται στο

¹⁰⁴ Υφίσταται, βέβαια, ενδοσυμβατική ευθύνη της Τράπεζας λόγω παραβίασης της υποχρέωσης διαφύλαξης της απαίτησης, η οποία θεμελιώνεται, όπως και λοιπές υποχρεώσεις του εκδοχέα, στην φύση της εξασφαλιστικής συμφωνίας και στις 173 και 200 ΑΚ ακόμη και όταν τρόπος μεταβίβασης της απαίτησης αποτελεί το «ενέχυρο» των αρθ. 39 επ. του ν.δ. της 17.7/13.8/1923.

¹⁰⁵ Κρητικός, ο.π., σ. 586 και Κορνηλάκης, ο.π., σ. 132.

γράμμα του νόμου δίχως, όμως, να παραβλέπει τον εξασφαλιστικό σκοπό της μεταβίβασης, αναγνωρίζοντας στην «ενεχυρούχο δανείστρια» τράπεζα την υποχρέωση διαφύλαξης της ενοχικής απαίτησης του «ενεχυραστή», ώστε να μην επέλθει μερική/ολική απόσβεση ή αποδυνάμωση αυτής, με γνώμονα τον προσωρινό χαρακτήρα της μεταβίβασης, όπως και επί οποιασδήποτε άλλης εξασφαλιστικής εκχώρησης. Τούτο επιβεβαιώνεται και από την υποχρέωση επιστροφής τυχόν υπολοίπου στον «ενεχυραστή» ύστερα από την είσπραξη της απαίτησης και την εμπρόθεσμη αποπληρωμή του χρέους του, όπως ορίζεται στο άρθρο 44 του ν.δ., υποχρέωση που και αυτή ενυπάρχει πάντοτε σε μία εξασφαλιστική εκχώρηση.

Επί συνολικής επισκόπησης της διχογνωμίας, τα εκατέρωθεν θεωρητικά επιχειρήματα φαίνονται εξ ίσου πειστικά. Προβάδισμα κατά τον γράφοντα πρέπει να δοθεί στο γράμμα του νόμου που κάνει λόγο για εκχώρηση με αποτέλεσμα η εξασφάλιση μέσω των διατάξεων των αρ. 39 επ. του ν.δ. της 17.7/13.8/1923 να αποτελεί είδος καταπιστευτικής εκχώρησης απαιτήσεων. Παρά την μεταβίβαση της απαίτησης, λόγω της φύσης της εξασφάλισης, ο εκδοχέας υποχρεούται σε προστασία και των συμφερόντων του εκχωρητή. Πρακτικό μειονέκτημα της αποδοχής αυτής της άποψης είναι ίσως η «δέσμευση» των εκχωρούμενων απαιτήσεων του ασφαλειοδότη, ο οποίος δυνάμει της εκχώρησης δεν μπορεί να τις αξιοποιήσει περαιτέρω¹⁰⁶.

Τέτοιες διακυμάνσεις της νομολογίας δεν προσφέρουν ασφάλεια δικαίου δημιουργώντας αβεβαιότητα στους συναλλασσομένους, καθώς δεν είναι δυνατόν οι «εκχωρήσεις» ονομαστικών απαιτήσεων να νοούνται, άλλοτε ως εξασφαλιστικές και άλλοτε ως ενέχυρα απαίτησης.

2. Η αφανής/σιωπηρή εξασφαλιστική εκχώρηση

Η εξασφαλιστική εκχώρηση, ως μόρφωμα των συναλλαγών, είναι δυνατόν να λάβει διάφορες μορφές λόγω του ιδιαίτερου περιεχομένου εκάστης εξασφαλιστικής συμφωνίας, το οποίο διαμορφώνεται ελεύθερα από τα μέρη, δυνάμει της συμβατικής ελευθερίας τους (361 ΑΚ). Μία από τις εκφάνσεις της είναι η **αφανής ή σιωπηρή εκχώρηση**¹⁰⁷ (stille Zession - κατά την γερμανική ορολογία), στην οποία συμφωνείται η **μη γνωστοποίηση** της στον (τρίτο) οφειλέτη. Τα μέρη (και ειδικά ο ασφαλειοδότης) προτιμούν να μην αποκαλύψουν στους τρίτους την εκχώρηση, λόγω της πιθανής αρνητικής επίπτωσης του γεγονότος αυτού στις επιχειρηματικές

¹⁰⁶ Στην ουσία, όμως, υφίσταται το φαινόμενο των διαδοχικών εκχωρήσεων στο εφαρμόζεται η αρχή της χρονικής προτεραιότητας, με αποτέλεσμα δικαιούχος της απαίτησης να καθίσταται εκείνος ο εκδοχέας που θα αναγγείλει πρώτος την εκχώρηση.

¹⁰⁷ Βλ. Απ. Γεωργιάδης, ο.π., σ. 594, Σταθόπουλος, Γεν.Ενοχ. ο.π., σ. 1437 επ., Παπανικολάου, ο.π., σ. 504 επ. και ΑΠ 208/2016, Ελλ.Δικ 2/2017, σ. 446 επ. με παρατηρήσεις Α. Καραμπατζόου= Ελλ.Δικ 5/2016, 1361 με σημείωση Ι. Κατρά.

δραστηριότητες του εκχωρητή. Αν υποθεθεί πως εκχωρητής είναι ανώνυμη εταιρία με έντονη συναλλακτική δραστηριότητα είναι λογικό, επ' ανάγκης πίστωσης της, να μην επιθυμεί την γνωστοποίηση (μέσω της αναγγελίας της στον τρίτο οφειλέτη) της εξασφαλιστικής συμφωνίας που σύνηψε προς εξασφάλιση του δανειστή της στην ευρύτερη αγορά, κάτι που μπορεί να ιδωθεί ως δείγμα οικονομικής αδυναμίας και μείωσης της περιουσίας της¹⁰⁸ και, ως εκ τούτου, να επηρεάσει την αξιοπιστία και την επιχειρηματική της φήμη. Επισημαίνεται, ωστόσο, πως η παροχή απαιτήσεων ως ασφάλεια, συγκαταλέγεται, πλέον, στις φυσιολογικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων και συντελεί στην διεύρυνση της πιστοληπτικής ικανότητας τους¹⁰⁹. Η αφανής εκχώρηση θα γίνει αντιληπτή στον τρίτο οφειλέτη μόνο όταν επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος της μη εμπρόθεσμης εξόφλησης του χρέους του εκχωρητή, οπότε και ο εκδοχέας θα αναγγείλει την εκχώρηση προς ικανοποίηση του από την είσπραξη της απαίτησης.

Στην αφανή εκχώρηση, περιεχόμενο της συμφωνίας των συμβαλλομένων αποτελεί η εκχώρηση απαιτήσεων που συνδυάζεται, συγχρόνως, και με μία εξουσιοδότηση προς είσπραξη υπέρ του εκχωρητή¹¹⁰, εξυπηρετώντας με τον τρόπο αυτό το αφανές της σύμβασης. Στην εξουσιοδότηση προς είσπραξη¹¹¹, ο δικαιούχος μίας απαίτησης (ο εξουσιοδότης-εν προκειμένω ο εκδοχέας) παρέχει σε κάποιο τρίτο πρόσωπο (εξουσιοδοτούμενος- εν προκειμένω ο εκχωρητής) την εξουσία να εισπράξει **ιδίω ονόματι** την απαίτηση. Στην εξουσιοδότηση προς είσπραξη **δεν** εκχωρείται το πλήρες δικαίωμα (η απαίτηση), παραχωρείται απλώς η **εξουσία** εισπράξεως της (=ένα μόνο μέρος του δικαιώματος), ενδεχομένως και η (εναγώγιμη) εξουσία εξαναγκασμού του οφειλέτη¹¹². Απέναντι στον τρίτο οφειλέτη της απαίτησης, ο οποίος δεν γνωρίζει την ύπαρξη της εξασφαλιστικής εκχώρησης, θα εμφανίζεται ο εκχωρητής και θα εισπράττει την απαίτηση στο δικό του όνομα. Τυχόν υποχρέωση του εκχωρητή να θέσει το εισπραχθέν ποσό στην διάθεση του εκδοχέα θα προκύπτει από την εξασφαλιστική συμφωνία. Θεμέλιο της δυνατότητας της εξουσιοδότησης προς είσπραξη αποτελούν τα άρθρα 239 και 417 παρ. 1 του ΑΚ¹¹³.

---

¹⁰⁸ Σταθόπουλος, ΓενΕνοχ, ο.π., σ. 1438.

¹⁰⁹ Σταθόπουλος, Η απαίτηση, ο.π., σ. 26.

¹¹⁰ Απ. Γεωργιάδης, ο.π., σ. 594.

¹¹¹ Βλ. Σταθόπουλος, ΓενΕνοχ, ο.π., σ. 1434 επ., Λαδογιάννη, ο.π., σ. 463 επ. Περί της εξουσιοδότησης προς είσπραξη και την σχέση της με την διαχειριστική εκχώρηση θα γίνει λόγος παρακάτω.

¹¹² Σταθόπουλος, ο.π., σ. 1435. Το ζήτημα της δικαστικής επιδίωξης είσπραξης της απαίτησης εκ μέρους του εξουσιοδοτούμενου-εκχωρητή θα μας απασχολήσει σε μεταγενέστερο σημείο. Επισημαίνεται, (Απ. Γεωργιάδης, ο.π., σ. 594), πως εκχώρηση απαίτησης, της οποίας η εξουσίας είσπραξης της ανήκει διαρκώς μόνο στον εκχωρητή (ύστερα από εξουσιοδότηση του από τον εκδοχέα), είναι ανίσχυρη, γιατί αντίκειται στην φύση και την λειτουργία της εκχώρησης.

¹¹³ Σε συνδυασμό βέβαια και με το αρθ. 361 ΑΚ. Σταθόπουλος, ο.π., σ. 1441, Κρητικός, ο.π., αρ. 76 επ.

Ο παραπάνω μηχανισμός επιτρέπει στον εκχωρητή να μην αποκόπτεται πλήρως από τις εκχωρηθείσες απαιτήσεις του, την φύση των οποίων, άλλωστε, είναι σε θέση να γνωρίζει καλύτερα από τον εκδοχέα-ασφαλειολήπτη, με αποτέλεσμα την προσφορότερη είσπραξη τους. Φαίνεται να δημιουργείται απόκλιση από τον περί αποκοπής κανόνα επί κοινής εκχωρήσεως (που θεμελιώνεται στις διατάξεις 460-461 ΑΚ και προστατεύει τον τρίτο οφειλέτη), σύμφωνα με τον οποίο, μετά την αναγγελία της εκχώρησης αποκόπτεται κάθε δεσμός του εκχωρητή με την απαίτηση¹¹⁴. Ο κανόνας αυτός ισχύει και επί καταπιστευτικών εκχωρήσεων, όπως δέχεται η νομολογία, ενδέχεται, όμως, να παρίσταται εντελώς ξένος προς το αληθινό συμφέρον των μερών, που συνήθως υπαγορεύει την επιφύλαξη στον εκχωρητή της εξουσίας να προβαίνει αυτός στην είσπραξη και γενικότερα στην άσκηση της καταπιστευτικά εκχωρηθείσης απαίτησης, όσο τουλάχιστον ο ίδιος παραμένει ενήμερος όσον αφορά το ασφαλιζόμενο χρέος του προς τον εκδοχέα¹¹⁵. Η παραπάνω σκέψη συνάδει και με την διαπίστωση ότι επί εξασφαλιστικών εκχωρήσεων, ο εκχωρητής δεν παύει ποτέ να έχει συμφέρον όσον αφορά τις εκχωρηθείσες απαιτήσεις του, τις οποίες ενδέχεται να επανακτήσει, εφόσον εξοφλήσει εμπρόθεσμα το ασφαλιζόμενο χρέος του στον εκδοχέα. Αυτός ο δεσμός του εκχωρητή με τις απαιτήσεις του απορρέει από την φύση της εξασφάλισης και είναι ο λόγος ίδρυσης των υποχρεώσεων του εκδοχέα να μεριμνά και για τα συμφέροντα του εκχωρητή (είσπραξη της απαίτησης κλπ.). Το ζήτημα έγκειται στο κατά πόσο μπορούν τα μέρη να αποκλίνουν από τον παραπάνω κανόνα πλήρους αποκοπής με την εκχώρηση, δυνάμει της συμβατικής τους ελευθερίας (361 ΑΚ), και να διατηρήσουν τον δεσμό του εκχωρητή με τις εκχωρηθείσες απαιτήσεις και τον οφειλέτη, ανεξάρτητα μάλιστα από την θεωρητική προσέγγιση της φύσης της αναγγελίας του 460 ΑΚ¹¹⁶.

Αφετηρία του προβληματισμού αποτελούν τα άρθρα 460-463 ΑΚ που εκφράζουν βασική νομοθετική αξιολόγηση: την **μη χειροτέρευση της θέσης του οφειλέτη** με την εκχώρηση¹¹⁷. Αρχή που διέπει ολόκληρο το δίκαιο της εκχώρησης, που διαφαίνεται από την ratio της πρώτης κιόλας διάταξης (455 ΑΚ), σύμφωνα με την οποία **δεν απαιτείται** η συναίνεση του οφειλέτη στην σύμβαση με την οποία μεταβιβάζεται η απαίτηση από τον εκχωρητή στον εκδοχέα. Ο λόγος, ακριβώς, που ο νομοθέτης δεν απαιτεί την σύμφωνη γνώμη του τρίτου οφειλέτη είναι

¹¹⁴ Βλ. και παραπάνω επί της λειτουργίας της αναγγελίας στην εκχώρηση.

¹¹⁵ Παπανικολάου, ο.π., σ. 497 με περαιτέρω παραπομπές.

¹¹⁶ Μάλλον κρατούσα άποψη περί της φύσης της αναγγελίας του 460 ΑΚ είναι να θεωρείται ως οιονεί δικαιοπραξία, τα αποτελέσματα της οποίας επέρχονται ex lege, έτσι Κρητικός, ο.π., άρθρο 460 αρ. 14. Από την άλλη προτείνεται η αναγνώριση της δυνατότητας προσθήκης αιρέσως σ' αυτήν, προς εξυπηρέτηση των συναλλακτικών αναγκών, έτσι Σούρλας, ο.π., αρ. 460 αριθμ. 16β. Βλ., όμως, και την ΕφΑθ 1411/1986 που δέχεται πως η αναγγελία της εκχώρησης είναι ανεπίδεκτη αιρέσεως και μη ανακλητή, τασσόμενη υπέρ της απόψης του Γ. Μπαλή.

¹¹⁷ Σταθόπουλος, ο.π., σ. 1407, Παπανικολάου, ο.π., σ. 499, Χρ. Φίλιος, ο.π., σ. 113 επ.

επειδή η απαίτηση μεταβιβάζεται **παραμένουσα ίδια**, δηλαδή με τα προνόμια, με τα οποία, ήταν τυχόν εξοπλισμένη, που παραμένουν και μετά την μεταβίβαση κατ' αρχήν αλώβητα (458 ΑΚ), και με τα μειονεκτήματα, με τα οποία ήταν τυχόν βεβαρημένη, που διατηρούνται και μετά ταύτα ακέραια (463 ΑΚ)¹¹⁸. Αυτό που ενδιαφέρει τον τρίτο οφειλέτη, το πρόσωπο του δανειστή του οποίου μεταβάλλεται, είναι να γνωρίζει με την μεγαλύτερη δυνατή **βεβαιότητα** σε ποιον πρέπει να καταβάλει το χρέος του προκειμένου να ελευθερωθεί. Με τον τρόπο αυτό η θέση του παραμένει ίδια και κατόπιν της εκχώρησης. Προς αποτροπή του κινδύνου να καταστεί η θέση του οφειλέτη επαχθέστερη, ο νόμος (460 ΑΚ) προβλέπει την αναγκαία προς αυτόν γνώση της εκχώρησης (**αναγγελία** της εκχώρησης), καθιστώντας την όρο του ενεργού (αίρεση δικαίου) των αποτελεσμάτων της εκχώρησης απέναντι στον οφειλέτη¹¹⁹. Στο ίδιο μήκος και η 461 ΑΚ, κατά την οποία ο οφειλέτης, πριν από την αναγγελία, είναι υποχρεωμένος να καταβάλει στον εκχωρητή για να ελευθερωθεί από το χρέος του. Ratio των διατάξεων είναι η μη χειροτέρευση της θέσης του οφειλέτη, γι' αυτό και γίνεται δεκτό πως η εξ άλλης πηγής γνώση του οφειλέτη περί της εκχώρησης εξομοιώνεται με αναγγελία¹²⁰. Υποστηρίζεται ότι το παραπάνω σύστημα διατάξεων αποτελεί jus dispositivum και όχι αναγκαστικό δίκαιο, από τις ρυθμίσεις του οποίου τα μέρη μπορούν να αποκλίνουν εφόσον εξυπηρετείται εξ ίσου **ή και προσφορότερα** ο ίδιος σκοπός που επιβάλλει την αναγγελία της εκχώρησης στον τρίτο οφειλέτη¹²¹.

Απόκλιση από τον περί αποκοπής, με την αναγγελία, του δεσμού του εκχωρητή με τον οφειλέτη και την απαίτηση κανόνα επιτυγχάνεται (πέραν της προαναφερθείσας δυνατότητας εξουσιοδότησης προς είσπραξη) και με την **προσθήκη στην εκχώρηση μιας αναβλητικής αίρεσης**, ώστε το σκοπούμενο μ' αυτήν μεταβιβαστικό αποτέλεσμα να επέρχεται, όχι με την αναγγελία αυτής αλλά μόλις συμβεί ορισμένο μελλοντικό και αβέβαιο γεγονός¹²². Η ΑΠ 208/2016 αποτελεί ιδανικό παράδειγμα για την ανάδειξη της προβληματικής: Το Ακυρωτικό αναίρεσε την προσβαλλόμενη εφετειακή απόφαση, η οποία απέρριψε τις αγωγές της ενάγουσας-εκκαλούσας (ανώνυμη εταιρία) λόγω έλλειψης ενεργητικής νομιμοποίησης της να εισπράξει απαιτήσεις, τις οποίες είχε εκχωρήσει καταπιστευτικώς με τα άρθρα 39 επ. του ν.δ. της 17.7/13.8/1923 σε τράπεζα προς εξασφάλιση ομολογιακού δανείου που είχε εκδόσει, δεχόμενη

¹¹⁸ Σούρλας, ο.π., αρ. 1, Κρητικός, ο.π., άρθρο 462 αρ. 1, Παπανικολάου, ο.π., σ. 494

¹¹⁹ Παπανικολάου, ο.π., σ. 499, Σταθόπουλος, ό.π., σ.1390 που κάνει λόγο για αίρεση δικαίου, Δ. Λιάπης, Η διαμόρφωση των συμβάσεων, 2003, σ. 268 επ.

¹²⁰ Κορνηλάκης, ο.π., σ. 68.

¹²¹ Παπανικολάου, ο.π. σ. 512 και 534.

¹²² ΑΠ 208/2016, ΕλλΔικ 2/2017, σ. 446 επ. με παρατηρήσεις Α. Καραμπατζόου= ΕλλΔικ 5/2016, 1361 με σημείωση Ι. Κατρά. Σύσσωμη η θεωρία δέχεται την προσθήκη αίρεσης στην σύμβαση εκχώρησης, Παπανικολάου, ό.π. 529.

πως ο δεσμός της με την τρίτη οφειλέτρια εταιρία είχε αποκοπεί, χωρίς να λάβει υπόψη του (το εφετείο) τους ειδικότερους όρους της εξασφαλιστικής συμφωνίας. Τα μέρη, δέχεται το Ακυρωτικό, μπορούν να αποκλίνουν από τον περί αποκοπής κανόνα, «ο οποίος παρίσταται εντελώς ξένος προς το συμφέρον τους», δυνάμενα να προσθέσουν στην εκχώρηση αναβλητική αίρεση με περιεχόμενο την επιφύλαξη της εξουσίας εισπράξεως στον εκχωρητή, για όσο χρονικό διάστημα αυτός θα παραμένει ενήμερος ως προς το ασφαλιζόμενο με την εκχώρηση χρέος του έναντι του εκδοχέα. Η παραπάνω συμβατική ρύθμιση **«θεωρείται κατά πάντα έγκυρη, δυνάμενη και έναντι του οφειλέτη να αντιταχθεί, καθώς ούτε το συμφέρον αυτού ούτε κάποιο άλλο δημοσίας τάξεως συμφέρον ή συστηματικής φύσεως λόγος εμποδίζουν την αποδοχή του κύρους της, αρκεί να γνωστοποιηθεί σ αυτόν ο όρος της εκχωρήσεως που περιέχει τη σχετική επιφύλαξη»**. Η ανάγκη μη χειροτέρευσης της θέσης του οφειλέτη ικανοποιείται πλήρως στην περίπτωση εξασφαλιστικής εκχώρησης του ν.δ. **«διότι, εφόσον στον οφειλέτη επιδίδεται αντίγραφο της συμβάσεως, αυτός δεν πληροφορείται μόνο το γεγονός της εκχωρήσεως και το πρόσωπο του εκδοχέα -όπως θα αρκούσε ίσως για την εφαρμογή του άρθρου 460 ΑΚ-, αλλά καθίσταται κοινωνός όλων των όρων υπό τους οποίους τελεί η μετάθεση της εξουσίας προς είσπραξη της απαιτήσεως από τον εκχωρητή στον εκδοχέα»**. Το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα εν προκειμένω στον τρίτο οφειλέτη, δεν επέρχεται με την αναγγελία της εκχώρησης σ' αυτόν, αλλά με την πλήρωση της αναβλητική αίρεσης - ουσιαστικά δηλαδή με την υπερημερία του εκχωρητή ως προς το ασφαλιζόμενο χρέος. Όσο ο εκχωρητής παραμένει ενήμερος ως προς το χρέος του, ο τρίτος οφειλέτης εξακολουθεί να οφείλει σε εκείνον. Η απόκλιση αυτή από τον κανόνα της 460 ΑΚ **«δημιουργεί σ αυτόν αναπόφευκτα κάποια νομική αβεβαιότητα, πλην όμως αυτή είναι ανεκτή, αρκεί ο οφειλέτης να λαμβάνει υπόψη, κατά το σχηματισμό της αποφάσεώς του περί του προσώπου στο οποίο οφείλει να καταβάλει, το γνωστοποιημένο σ αυτόν περιεχόμενο του όρου»**. Η νομική αβεβαιότητα έγκειται στο γεγονός ότι ο τρίτος οφειλέτης θα υποχρεούται κάθε φορά να ερευνά την πλήρωση ή μη της αιρέσεως προκειμένου να ελευθερωθεί δια της καταβολής στον νόμιμο δικαιούχο¹²³, ενώ κατά τον κανόνα της 460 ΑΚ μετά την αναγγελία θα κατέβαλε στον εκδοχέα, δίχως περαιτέρω έρευνα - γεγονός που δημιουργεί αμφιβολίες ως προς αν εν τέλει η θέση του οφειλέτη παραμένει ίδια και δεν καθίσταται χειρότερη. Σταθμίζονται, όμως, τελολογικά, στο σκεπτικό της απόφασης η βασική αρχή περί μη χειροτέρευσης της θέσης του οφειλέτη που διέπει το δίκαιο της εκχώρησης και η σύγκρουση αυτής με τις σύγχρονες ανάγκες των συναλλαγών κατά τρόπο **«ανεκτό»**, όπως ορίζεται στο διατακτικό της, γεγονός που αξίζει

¹²³ Του δίνεται, βέβαια, η δυνατότητα να προβεί σε δημόσια κατάθεση κατ' άρ. 434 ΑΚ. Βλ. *Λαδογιάννη*, ο.π., 754-755.

επικρότησης, δεδομένου ότι είναι λίγες οι φορές που ο ΑΠ προβαίνει σε τέτοια τελολογική ερμηνεία και μάλιστα με συνέπεια ως προς τη θεωρία και τις ανάγκες των συναλλαγών.

3. Η καθολική/συνολική εκχώρηση απαιτήσεων (υφιστάμενων και μελλοντικών)

Στην συναλλακτική πρακτική και ιδίως στις περιπτώσεις εξασφάλισης απαιτήσεων πιστωτικών ιδρυμάτων, είναι δυνατή η παροχή ως ασφάλειας όχι μίας εξατομικευμένης απαίτησης (κάτι που δεν συναντάται συχνά στην πράξη) αλλά ενός συνόλου απαιτήσεων. Η εκχώρηση αυτής της μορφής συνηθίζεται να αποκαλείται **καθολική ή συνολική**¹²⁴, και μπορεί να περιλαμβάνει (στην ακραία και κατά την ακριβή ορολογία της μορφή) την εκχώρηση όλων των υφιστάμενων και μελλοντικών απαιτήσεων του οφειλέτη-ασφαλειοδότη από την άσκηση της επιχειρηματικής του δραστηριότητας κατά ενός αορίστου αριθμού πελατών του, αρκεί να προσδιορίζονται με κριτήρια που περιέχονται στην σύμβαση εκχώρησης. Στην ηπιότερη μορφή της, είναι δυνατή η εκχώρηση συνόλου απαιτήσεων από ορισμένη μόνο δραστηριότητα ή κατά ορισμένων τρίτων. Η εγκυρότητα της καθολικής εκχώρησης γίνεται γενικά αποδεκτή, υπό τον όρο της αναγραφής των επαρκών στην σύμβαση στοιχείων που προσδιορίζουν τα πρόσωπα των τρίτων οφειλετών και το περιεχόμενο των απαιτήσεων κατ' αυτών¹²⁵. Η εκχώρηση του συνόλου των απαιτήσεων μίας επιχείρησης ενδέχεται να έρχεται σε σύγκρουση και να αποτελέσει μέσο καταστρατήγησης των διατάξεων του Ν. 1905/1990 στο πλαίσιο μίας δεύτερης εκχώρησης των ίδιων απαιτήσεων μέσω μίας σύμβασης factoring¹²⁶.

Σύνηθες περιεχόμενο μίας συνολικής εκχώρησης είναι η διάθεση των **μελλοντικών απαιτήσεων** του οφειλέτη-επιχειρηματία, οι οποίες αποτελούν και αυτές αξιοποιήσιμο μέρος της περιουσίας του. Αντικείμενο εκχώρησης μπορούν να αποτελέσουν τόσο οι μελλοντικές απαιτήσεις, των οποίων η νομική βάση υφίσταται ήδη κατά τον χρόνο της εκχώρησης (μελλοντικές απαιτήσεις υπό ευρεία έννοια, π.χ. εκχώρηση μελλοντικών μισθωμάτων από υφιστάμενη σύμβαση μίσθωσης), όσο και αυτές, των οποίων δεν υφίσταται καν η έννομη σχέση από την οποία πηγάζουν (μελλοντικές απαιτήσεις υπό στενή έννοια, π.χ. εκχώρηση απαίτησης καταβολής

---

¹²⁴ Απ. Γεωργιάδης, ο.π., σ. 592, Σταθόπουλος, Η απαίτηση, ο.π., σ. 12.

¹²⁵ Σταθόπουλος, ο.π., σ. 12, Απ. Γεωργιάδης, ο.π., 593, Κορνηλάκης, ο.π., σ. 56 επ.

¹²⁶ Απ. Γεωργιάδης, ο.π., σ. 593.

τιμήματος αγοραπωλησίας που πρόκειται να συναφθεί στο μέλλον¹²⁷)¹²⁸. Στην πρώτη περίπτωση η εκχώρηση είναι ορισμένη, δίχως να δημιουργεί ιδιαίτερο προβληματισμό ως προς τον προσδιορισμό της, σ' αντίθεση με την δεύτερη που είναι απλώς οριστή, η οποία, όμως, θεωρείται και αυτή ισχυρή, ανεξάρτητα από το αν κατά την στιγμή της σύναψης της σύμβασης είναι γνωστός ο νομικός λόγος παραγωγής της ή το πρόσωπο του μελλοντικού τρίτου οφειλέτη, **αρκεί** να προσδιορίζεται επαρκώς, δηλαδή να εξατομικεύεται το αργότερο κατά τον χρόνο γέννησης της¹²⁹. Εάν το αργότερο κατά τον χρόνο της γέννησης της δεν είναι προσδιορίσιμα το είδος, η έκταση της, το πρόσωπο του οφειλέτη και το ότι η συγκριμένη απαίτηση ήταν το αντικείμενο της εκχώρησης, αυτή δεν παράγει έννομα αποτελέσματα¹³⁰. Επαρκώς προσδιορισμένες θεωρούνται π.χ. «οι εκχωρήσεις απαιτήσεων από υφιστάμενη ή μελλοντική μίσθωση κατοικίας», «η συνολική εκχώρηση απαιτήσεων που θα αποκτήσει στο μέλλον έναντι τρίτων ορισμένη επιχείρηση», καθώς και η εκχώρηση «υφιστάμενων και μελλοντικών απαιτήσεων που θα προκύψουν από την χορήγηση σε ορισμένο αγοραστή εμπορευμάτων»¹³¹. Η αποδοχή της έγκυρότητας αυτών των εκχωρήσεων αυξάνει την πιστοληπτική ικανότητα των επιχειρήσεων και φαίνεται να εξυπηρετεί τις ανάγκες των συναλλαγών.

Στην εκχώρηση μελλοντικών απαιτήσεων (προεκχώρηση) το αποτέλεσμα της σύμβασης, δηλαδή η μεταβίβαση της απαίτησης επέρχεται με την γέννηση αυτής, και όχι σε προγενέστερο χρονικό στάδιο¹³². Η εκχώρηση, δηλαδή, τελεί υπό την αίρεση δικαίου της γέννησης των εκχωρηθεισών απαιτήσεων και μέχρι τότε παραμένει μετέωρης ισχύος (η γέννηση συνιστά όρο του ενεργού της)¹³³. Επισημαίνεται πως η γέννηση της απαίτησης **δεν** ανήκει στον πραγματικό της εκχώρησης, γι' αυτό και δεν μπορεί να γίνει λόγος για ύπαρξη αναβλητικής αίρεσης ή προθεσμίας στην σύμβαση καθεαυτή, η οποία έχει ήδη ολοκληρωθεί κατά την σύναψη της με την εκεί εκφρασμένη δικαιοπρακτική βούληση των μερών. Η παραπάνω διαπίστωση οδηγεί στο συμπέρασμα πως ο εκχωρητής δεν μπορεί να ανακαλέσει μονομερώς την δήλωση του περί μεταβίβασης της απαίτησης και δεν αφορά το κύρος της (της μεταβίβασης) τυχόν μεταγενέστερη

¹²⁷ ΑΠ 59/2013 ΧρΙΔ 13, σ. 411.

¹²⁸ Σούρλας, ο.π., αρ. 455, αριθμ. 15, *Απ. Γεωργιάδης*, Γεν.Ενοχ., ο.π., σ. 443, *Κρητικός*, ο.π., σ. 578. Βλ. και τις ΕφΑθ 1541/1985 Ισοκράτης, ΕφΑθ 1411/1986, Ισοκράτης, ΕφΑθ 7843/1986, Ισοκράτης για το έγκυρο της εκχώρησης μελλοντικών απαιτήσεων.

¹²⁹ Σούρλας, ο.π., αριθμ. 13, *Απ. Γεωργιάδης*, Η εξασφάλιση, ο.π., σ. 595 και ΑΠ 1317/2009, ΤνΠ Ισοκράτης.

¹³⁰ *Γ. Γεωργιάδης*, Η εκχώρηση μελλοντικής απαίτησης, 2006, σ. 146.

¹³¹ *Κρητικός*, ο.π., σ. 578 αριθμ. 42.

¹³² *Γ. Γεωργιάδης*, ο.π., σ. 155, 186.

¹³³ *Απ. Γεωργιάδης*, ο.π., σ. 594.

απώλεια της δικαιοπρακτικής του ικανότητας - αφ' ης στιγμής ολοκληρωθεί το πραγματικό της σύμβασης ισχύει η αρχή *pacta sunt servanda*, σύμφωνα με την οποία τα μέρη δεσμεύονται από την σύμβαση, προσδίδοντας της, έτσι, «εμπράγματο» στοιχείο¹³⁴. Όσον αφορά, όμως, την εξουσία διάθεσης των απαιτήσεων αυτή κρίνεται αντίστροφα από την ύπαρξη/ανυπαρξία της δικαιοπρακτικής ικανότητας του εκχωρητή. Κατά την ΑΠ 956/2015, Ισοκράτης, επί εξασφαλιστικής εκχώρησης και μελλοντικών απαιτήσεων κατά τις διατάξεις του ν.δ. της 17.7/13.8/1923: «..δεν χρειάζεται να επαναληφθεί η σύμβαση εκχώρησης, όταν θα γεννηθεί η απαίτηση, η δε τυχόν ανικανότητα για δικαιοπραξία κάποιου από τα συμβαλλόμενα μέρη, που επήλθε μετά τη σύμβαση εκχώρησης, δεν επηρεάζει την τελευταία. **Αντίθετα** ο εκχωρητής πρέπει να έχει την εξουσία διαθέσεως της απαιτήσεως **κατά το χρόνο γεννήσεως της τελευταίας**, αφού στο χρόνο εκείνο ολοκληρώνεται η διάθεση της απαιτήσεως την οποία σκοπεί να προκαλέσει η εκχώρηση, που ως προς τη φύση της αποτελεί εκποιητική δικαιοπραξία..Επομένως, εάν δεν γεννηθεί η απαίτηση ή εάν γεννηθεί αυτή και κατά το χρόνο της γεννήσεως της ο εκχωρητής **δεν έχει εξουσία διαθέσεως αυτής, η εκχώρηση καθίσταται ανενεργής** ».

Ζήτημα δημιουργείται αναφορικά με τις έννομες συνέπειες της εκχώρησης μελλοντικών απαιτήσεων, και ειδικότερα αν οι απαιτήσεις γεννώνται απευθείας στην περιουσία του εκδοχέα (θεωρίας της απευθείας κτήσης) ή εάν προγενεστέρως, έστω και για μία χρονική στιγμή διέρχονται από την περιουσία του εκχωρητή (η κατασκευή του νομικού δευτερολέπτου)¹³⁵. Συνέπεια της πρώτης άποψης είναι η ενίσχυση της θέσης του εκδοχέα, καθώς ο εκχωρητής, ως ουδέποτε δικαιούχος της απαίτησης (κατά τον χρόνο της σύναψης της σύμβασης η απαίτηση δεν είχε γεννηθεί, ενώ κατά την γέννηση της αυτή περιέρχεται απευθείας στην περιουσία του εκδοχέα), δεν μπορεί να την μεταβιβάσει περαιτέρω. Κατά την ΠολΠρωτΑθ 1367/2003, ΤΝΠ Ισοκράτης : « ..και στην περίπτωση καταπιστευτικής εκχώρησης, η οποία μπορεί να αφορά και μελλοντικές απαιτήσεις, **που γεννιούνται απευθείας στην περιουσία του εκδοχέα, μετά την αναγγελία της εκχώρησης αυτής προς τον οφειλέτη, αποκόπτεται οριστικά οποιοσδήποτε δεσμός μεταξύ του εκχωρητή και του οφειλέτη και η απαίτηση αποκτάται από τον εκδοχέα..**», χωρίς βεβαίως να στοιχειοθετείται η παραπάνω άποψη¹³⁶.

Κατ' αντίθετη γνώμη, η απαίτηση διέρχεται, έστω και για μία νοητή στιγμή από την περιουσία του εκχωρητή, καθώς η εκχώρηση δεν μπορεί να αναπτύξει ενέργεια πριν γεννηθεί η

¹³⁴ Γ. Γεωργιάδης, ο.π., σ. 187.

¹³⁵ Γ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 159 επ.

¹³⁶Την απευθείας κτήση δέχονται οι Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 596 και Σούρλας, ό.π., αρ. 455, αριθμ. 17.

εκχωρούμενη απαίτηση¹³⁷. Η πρώτη άποψη, ίσως είναι πειστικότερη, βρίσκοντας έρεισμα στην δυνατότητα διάθεσης δικαιώματος από μη κύριο (ο εκχωρητής που ουδέποτε καθίσταται δικαιούχος των μελλοντικών απαιτήσεων), όπως ισχυροποιείται στην 239 ΑΚ. Βασική συνέπεια των εκατέρωθεν απόψεων είναι η ένταξη τους στην περιουσία, είτε του εκχωρητή, είτε του εκδοχέα επί πτωχεύσεως τους και η δυνατότητα κατάσχεσης της από τους δανειστές τους.

---

¹³⁷ Γ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 162-163.

B2. Διαχειριστική εκχώρηση

I. Έννοια, λειτουργία και δομή

Η **διαχειριστική εκχώρηση** αποτελεί την δεύτερη συνηθέστερη μορφή καταπιστευτικής εκχώρησης απαιτήσεων¹³⁸. Όπως και στην εξασφαλιστική, έτσι και εδώ μεταβιβάζονται απαιτήσεις, όχι με γνώμονα την οριστική πρόσκτηση τους στην περιουσία του εκδοχέα, αλλά εξυπηρετώντας έναν σκοπό που διέπει ολόκληρη την καταπιστευτική σχέση (υποσχετική συμφωνία καταπίστευσης και εκπονητική σύμβαση της εκχώρησης), τον οποίο υπερβαίνει το δικαιοπρακτικό αποτέλεσμα της εκχώρησης. Τα μέρη επιθυμούν, βέβαια, την καταπιστευτική εκχώρηση, γι' αυτό και αυτή αποτελεί μία αληθινή, πλήρης και όχι εικονική δικαιοπραξία, οπότε ως προς αυτό το στοιχείο δεν υφίσταται διάσταση σκοπού και αποτελέσματος. Ο εκχωρητής εμπιστεύεται στο πρόσωπο του εκδοχέα τις εξουσίες που του μεταβιβάζονται μέσω της εκχώρησης προκειμένου να επιτευχθεί το συμφέρον του. Στο προσκήνιο βρίσκονται τα συμφέροντα του εκχωρητή¹³⁹, σ' αντίθεση με την εξασφαλιστική εκχώρηση, που εξυπηρετεί την ανάγκη εξασφάλισης του εκδοχέα.

Αποτελώντας μορφή καταπιστευτικής δικαιοπραξίας, με την οποία μεταβιβάζεται ένα δικαίωμα προς εξυπηρέτηση ενός συγκεκριμένου σκοπού και όχι την οριστική απόκτηση του από τον καταπιστευματούχο, στηρίζεται στην αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (361 ΑΚ). Το επιτρεπτό της διαχειριστικής εκχώρησης και η έγκυρη κατάρτιση της δεν εξαρτάται από το αναιτιώδες της εκχώρησης, αλλά στηρίζεται στο γεγονός πως η διαχείριση (ως causa) των μεταβιβαζόμενων δικαιωμάτων μπορεί να αποτελέσει νόμιμη αιτία μεταβίβασης αυτών¹⁴⁰. Ο εκδοχέας θα καθίσταται απόλυτος δικαιούχος της απαίτησης, την οποία δεσμεύεται μέσω της υποσχετικής συμφωνίας καταπίστευσης να διαχειρίζεται εξυπηρετώντας τα συμφέροντα του εκχωρητή.

Συνήθης **σκοπός** διαχείρισης των απαιτήσεων είναι η είσπραξη τους. Μάλιστα, ο όρος «εκχώρηση προς είσπραξη της απαίτησης» απαντάται συχνότερα στην βιβλιογραφία¹⁴¹ αντί «της διαχειριστικής εκχώρησης» υποδηλώνοντας ότι η είσπραξη της απαίτησης είναι και ο κυριότερος λόγος που ο εκχωρητής προβαίνει στην μεταβίβαση της. Ωστόσο, η διαχείριση

¹³⁸ Βλ. Κορνηλάκη, ό.π., σ. 134 επ., Απ. Γεωργιάδη, Η εξασφάλιση, ό.π., σ. 348 επ., Κρητικό, ό.π., άρ. 455, αριθμ. 73 επ., Σταθόπουλο, Γεν.Ενοχ., ό.π., σ. 1419, Σούρλα, ό.π., αριθμ. 13.

¹³⁹ Κρητικός, ό.π., άρ. 455, αριθμ. 73 και Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 348.

¹⁴⁰ Για το επιτρεπτό και την εγκυρότητα της καταπιστευτικής (εξασφαλιστικής κυρίως) αιτίας έγινε λόγος αναλυτικά παραπάνω.

¹⁴¹ Κορνηλάκης, ό.π., σ. 136, Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 348.

μπορεί να περιλαμβάνει όλα τα στάδια μιας απαίτησης, από την καθημερινή διαχείριση- παρακολούθηση της μέχρι και την δικαστική της επιδίωξη, οπότε εκχώρηση προς είσπραξη και εν γένει διαχειριστική εκχώρηση δεν ταυτίζονται. Επί διαχειριστικής εκχώρησης με σκοπό την είσπραξη της απαίτησης, ο εκδοχέας υποχρεούται να εισπράξει την απαίτηση για λογαριασμό του εκχωρητή και να του αποδώσει το προϊόν της είσπραξης, εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία¹⁴². Η παραπάνω υποχρέωση του εκδοχέα είναι ενοχική, απορρέει από την βασική δικαιοπραξία που συνδέει εκχωρητή-εκδοχέα (υποσχετική συμφωνία) αλλά δεν δύναται, όπως και επί εξασφαλιστικής, να αντισταχθεί έναντι των τρίτων. Ο εκδοχέας καθίσταται δικαιούχος της απαίτησης με την εκχώρηση και την αναγγελία αυτής, δυνάμενος να την μεταβιβάσει σε τρίτο, ευθυνόμενος, όμως, σε αποζημίωση απέναντι στον εκχωρητή, λόγω της αντισυμβατικής συμπεριφοράς του και την κατάχρησης της εμπιστοσύνης που έδειξε στο πρόσωπο του¹⁴³.

Προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο διαχειριστικός σκοπός, ο εκχωρητής μεταβιβάζει στον εκδοχέα ολόκληρη την απαίτηση του, αντί να του παρασχεθεί μόνο η εξουσία είσπραξη της. Με τον τρόπο αυτό, εξυπηρετούνται ανάγκες των συναλλαγών του εκχωρητή, ο οποίος δεν επιθυμεί ή δεν δύναται να ασκήσει αυτοπροσώπως ορισμένη αξίωση του. Με την διαχειριστική εκχώρηση επιτυγχάνεται η αποφυγή κάθε ανάμειξης, έστω και έμμεσης¹⁴⁴, του εκχωρητή στην είσπραξη (δικαστική ή εξώδικη) της απαίτησης και εν γένει στην διαχείριση της, καθώς ο εκδοχέας εισπράττει την απαίτηση στο δικό του όνομα αλλά για λογαριασμό του εκχωρητή. Ανεξάρτητα, πάντως, από τον λόγο αυτόν, ο εκχωρητής προβαίνει στην μεταβίβαση των προς διαχείριση απαιτήσεων του, καθώς έτσι ο εκδοχέας εφοδιάζεται με ανεξαρτησία και απόλυτη ελευθερία κινήσεων στις συναλλαγές, ως απόλυτος δικαιούχος των απαιτήσεων, στοιχεία που βοηθούν την επίτευξη του συμφωνημένου διαχειριστικού σκοπού. Ο εκχωρητής παρέχει το «μείζον», δηλαδή, πλήρως την απαίτηση του, εμπιστευόμενος τον εκδοχέα πως θα ανταποκριθεί στην υποσχετική συμφωνία τους με κριτήριο πάντοτε τα συμφέροντα του (εκχωρητή). Η πλήρης μεταβίβαση εξυπηρετεί και την ανάγκη, κατά την διάρκεια της καταπιστευτικής έννομης σχέσης, να διαφοροποιηθεί ο σκοπός της (π.χ. από απλή παρακολούθηση σε είσπραξη), στην οποία θα μπορεί να προβεί ο εκδοχέας ως δικαιούχος της.

---

¹⁴² Κορηλάκης, ό.π., σ, 153 και Κρητικός, ό.π., άρ. 455, αριθμ. 73.

¹⁴³ Κορηλάκης, ό.π., σ, 161 και Κρητικός, ό.π., άρ. 455, αριθμ. 73.

¹⁴⁴ Έμμεση ανάμειξη του εκχωρητή θα υπήρχε επί παροχής πληρεξουσιότητας προς είσπραξη της απαίτησης σ' ένα άλλο πρόσωπο, το οποίο θα ενεργούσε στον όνομα και για λογαριασμό του δικαιούχου.

Περί της δομής της διαχειριστικής εκχώρησης. Όπως η εξασφαλιστική, έτσι και η διαχειριστική εκχώρηση απαιτήσεων απαρτίζεται από δύο διακριτές δικαιοπραξίες, την υποσχετική σύμβαση καταπιστεύσεως και την εκποιητική της εκχώρησης, για τις οποίες ο γράφων παραπέμπει στα ισχύοντα λεχθέντα στο γενικό μέρος της παρούσας. Η μόνη ειδική αναφορά που θα γίνει στο σημείο αυτό αφορά την νομική φύση της υποσχετικής συμφωνίας καταπίστευσης και τον ειδικό σκοπό που ενσωματώνει. Λανθασμένα, κατά τον γράφοντα, γίνεται αναφορά σ' αυτήν ως εξασφαλιστική συμφωνία¹⁴⁵, υποδηλώνοντας ανάλογο σκοπό. Ο εκχωρητής μεταβιβάζει απαίτηση του για να εξυπηρετήσει αποκλειστικά τα δικά του συμφέροντα, και όχι προς εξασφάλιση του εκδοχέα¹⁴⁶. Το ότι ενδέχεται να προβλέπεται αμοιβή για τις υπηρεσίες του (π.χ. είσπραξη της απαίτησης), η ικανοποίηση της οποίας θα προέρχεται από τμήμα της εισπραχθείσας απαίτησης, **δεν** αναιρεί τον διαχειριστικό σκοπό της εκχώρησης. Ο σκοπός δεν αναιρείται ούτε και όταν ο εκδοχέας, όντας δανειστής του εκχωρητή από άλλη αιτία, ικανοποιείται από το προϊόν της εισπράξεως της εκχώρησης¹⁴⁷, όπου βέβαια σ' αυτήν την περίπτωση εξυπηρετούνται εμμέσως και τα δικά του συμφέροντα. Στο περιεχόμενο της υποσχετικής συμφωνίας περιέχεται η υποχρέωση μεταβίβασης των απαιτήσεων στον καταπιστευματούχο και η υποχρέωση εκείνου να κρατήσει την απαίτηση, μέχρι το ληξιπρόθεσμο αυτής, και να την εισπράξει τότε, αποδίδοντας την στον εκχωρητή.

Τώρα, αναφορικά με την νομική φύση της διαχειριστικής συμφωνίας¹⁴⁸, αυτή καθορίζεται από το αν έχει προβλεφθεί ή όχι αμοιβή για την διαχείριση των απαιτήσεων. Επί μη συμβατικής πρόβλεψης αμοιβής (είτε ρητής είτε σε περίπτωση κενού), η σχέση των μερών χαρακτηρίζεται ως σύμβαση εντολής¹⁴⁹ (άρθρ. 713 επ. ΑΚ): Ο εντολέας-καταπιστεύων αναθέτει στον εντολοδόχο-καταπιστευματούχο την διαχείριση των εκχωρηθεισών απαιτήσεων (παρακολούθηση, είσπραξη κλπ.). **Προς** επίτευξη των υποχρεώσεων του τελευταίου, ο εντολέας υποχρεούται να μεταβιβάσει τις απαιτήσεις του. Οι παραπάνω υποχρεώσεις **δεν** βρίσκονται σε

---

¹⁴⁵ Όπως *Απ. Γεωργιάδης*, ό.π., σ. 350.

¹⁴⁶ Γι' αυτό και γίνεται λόγος για διαχειριστική ή **ανιδιοτελής** καταπίστευση, βλ. *Κορνηλάκη*, ό.π., σ. 139.

¹⁴⁷ Η περίπτωση αυτή δεν αποτελεί ούτε εκχώρηση αντί καταβολής (417 ΑΚ), εφόσον η μεταβίβαση δεν συνεπάγεται απόσβεση της απαίτησης του εκδοχέα, αλλά ούτε και χάριν καταβολής (421 ΑΚ), εφόσον ο εκδοχέας δεσμεύεται να επιστρέψει το ποσό της εισπράξεως που υπερβαίνει την απαίτηση του, *Κορνηλάκης*, ό.π., σ. 139.

¹⁴⁸ Ο γράφων προβαίνει σ' αυτόν τον χαρακτηρισμό της υποσχετικής σύμβασης καταπιστεύσεως για να επισημάνει τον ειδικό σκοπό καταπίστευσης που την διέπει. Ουσιαστικά θα πρόκειται για σύμβαση εντολής ή έργου ή παροχής υπηρεσιών. Βλ. αμέσως παρακάτω.

¹⁴⁹ *Σούρλας*, ό.π., αριθμ. 19. Μη παραδεκτή, ως εκ τούτου, η ένσταση του μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος (374 ΑΚ), σε περίπτωση άρνησης του εντολέα να εκχωρήσει την απαίτηση του, τον καθιστά, όμως, υπερέμμερο (351 επ. ΑΚ).

ανταλλακτική μεταξύ τους σχέση¹⁵⁰. Η μεταβίβαση της απαίτησης πραγματοποιείται έτσι ώστε να μπορεί ο εκδοχέας να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις («εκτελεστικό μέσο της εντολής») και δεν συνιστά αντάλλαγμα, χωρίς αυτό να έρχεται σε σύγκρουση με τον χαρακτηρισμό της εντολής ως μίας ατελώς ετεροβαρής ή αμφοτεροβαρής σύμβασης¹⁵¹.

Επί συμφωνημένης αμοιβής του εκδοχέα, η σύμβαση χαρακτηρίζεται ως σύμβαση έργου (681 ΑΚ) ή εργασίας (648 ΑΚ παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών)¹⁵², ανάλογα με το αν τα μέρη απέβλεψαν στο αποτέλεσμα των ενεργειών του καταπιστευματούχου ή στις υπηρεσίες του καθεαυτός.

Η νομική φύση της υποσχετικής συμφωνίας επηρεάζει και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών. Η υποχρέωση του εκχωρητή προς μεταβίβαση της απαίτησης εκπληρώνεται μέσω της εκχώρησης, νόμιμη αιτία της οποίας αποτελεί η διαχειριστική συμφωνία. Κατά τα άλλα ισχύουν όσα έχουν ήδη λεχθεί περί της δομής των καταπιστευτικών εκχωρήσεων. Για να γίνει κατανοητή η λειτουργία της διαχειριστικής εκχώρησης κρίνεται σκόπιμη η αντιπαραβολή της με συγγενή μορφώματα, ύστερα από την οποία θα εξαχθεί το συμπέρασμα της χρησιμότητας της (ή μη) στις συναλλαγές.

II. Διάκριση από συγγενείς έννοιες

Κοινό στοιχείο των υπό εξέταση μορφωμάτων με την διαχειριστική εκχώρηση είναι η είσπραξη ορισμένης απαίτησης από πρόσωπο διαφορετικό απ' αυτό του δικαιούχου. Κατά τα άλλα, θα επιχειρηθεί μία σύγκριση των συνεπειών κάθε περίπτωσης.

1. Πληρεξουσιότητα προς είσπραξη (211 επ. ΑΚ)

Πληρεξουσιότητα είναι η εξουσία αντιπροσώπευσης που παρέχεται σε μία δικαιοπραξία (216 ΑΚ). Αποτελεί μονομερή απευθυντέα δικαιοπραξία, το περιεχόμενο της οποίας προσδιορίζεται από την εσωτερική (βασική) σχέση που την διέπει και αναφέρεται στην εκούσια αντιπροσώπευση¹⁵³. Ειδική χαρακτηρίζεται η πληρεξουσιότητα που δίνεται για συγκεκριμένες δικαιοπραξίες. Στην πληρεξουσιότητα προς είσπραξη ο πληρεξούσιος εισπράττει την απαίτηση στο όνομα και για λογαριασμό του δικαιούχου, με συνέπεια ο τελευταίος να καθίσταται

¹⁵⁰ Κορνηλάκης, ό.π., σ. 144.

¹⁵¹ Απ. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, Τόμος II, 2007, σ. 56. Οι υποχρεώσεις που γεννώνται στον πρόσωπο του εντολέα (π.χ. καταβολή δαπανών, αποζημίωσης, κατά την 721 επ. ΑΚ) είναι παρεπόμενες και δεν συνιστούν αντιπαραχές των υποχρεώσεων του εντολοδόχου.

¹⁵² Σούρλας, ό.π., αριθμ. 19, Κρητικός, ό.π., σ. 586 αριθμ. 74 και Κορνηλάκης, ό.π., σ. 144.

¹⁵³ Απ. Γεωργιάδης, Γενικές Αρχές, Συντετμημένη έκδοση, 2007, σ. 466 επ.

απευθείας κύριος του εισπραχθέντος ποσού, σ' αντίθεση με την εκχώρηση προς είσπραξη, κατά την οποία ο εκδοχέας εισπράττει την απαίτηση ιδίω ονόματι, όντας δικαιούχος της, για λογαριασμό, βέβαια, του εκχωρητή, ο οποίος, όμως, δεν την αποκτά, παρά μόνο ύστερα από την επανεκχώρηση της. Έτερη διαφορά είναι ότι η παροχή πληρεξουσιότητας δεν εμποδίζει τον εξουσιοδοτούμενο να ενεργήσει ο ίδιος την σχετική δικαιοπραξία, ενώ μετά την διαχειριστική εκχώρηση την εξουσία είσπραξης της (και γενικώς διάθεσης της) έχει ο εκδοχέας. Όταν σκοπός του δικαιούχου είναι να αποφύγει την εμφάνιση του στις συναλλαγές, ο θεσμός της πληρεξουσιότητας δεν ωφελεί, καθώς ο πληρεξούσιος του δικαιούχου ενεργεί στ' όνομα και για λογαριασμό του τελευταίου, στο πρόσωπο του οποίου επέρχονται άμεσα οι έννομες συνέπειες των ενεργειών του αντιπροσώπου.

2. Εξουσιοδότηση προς είσπραξη

Τον σκοπό του εκχωρητή να εισπραχθεί η απαίτηση του για λογαριασμό του, αλλά όχι στο δικό του όνομα, εξυπηρετεί, μεταξύ άλλων¹⁵⁴, το μόρφωμα της εξουσιοδότησης προς είσπραξη¹⁵⁵. Στην εξουσιοδότηση προς είσπραξη, ο δικαιούχος μίας απαίτησης (εξουσιοδότης) παραχωρεί σε κάποιο τρίτο πρόσωπο (εξουσιοδοτούμενος) την εξουσία μόνο να εισπράξει ο τελευταίος **ιδίω αυτού ονόματι** την απαίτηση από τον οφειλέτη, δίχως να εκχωρείται το πλήρες δικαίωμα. Πρόκειται για μονομερή απευθυντέα δικαιοπραξία, για την οποία δεν απαιτείται τύπος για την κατάρτιση της (158 ΑΚ), αφού άλλωστε και η είσπραξη, ανεξάρτητα από τον δικαιοπρακτικό ή μη χαρακτήρα της, δεν υπόκειται σε τύπο¹⁵⁶. Είναι, επίσης, αναιτιώδης και ελεύθερα ανακλητή, εκτός και αν τα μέρη έχουν ορίσει διαφορετικά, όπως επί εξυπηρέτησης και των συμφερόντων του εξουσιοδοτούμενου. Αποτελεί μόρφωμα διακριτό, τόσο από την πληρεξουσιότητα προς είσπραξη, όσο και από την καταπιστευτική εκχώρηση. Η διαφορά με την πρώτη έγκειται στο ότι ο εξουσιοδοτούμενος ενεργεί στο δικό του όνομα, ενώ ο πληρεξούσιος στον όνομα του πληρεξουσιοδότη. Η σημασία και η χρησιμότητα, όμως, της εξουσιοδότησης στις συναλλαγές, εντοπίζεται στην σύγκριση της με τις καταπιστευτικές εκχωρήσεις. Επί εξουσιοδότησης προς είσπραξη το πρόσωπο του δανειστή **δεν** μεταβάλλεται. Ο εξουσιοδότης παραμένει δικαιούχος της απαίτησης, σε πλήρη αντίθεση με τις καταπιστευτικές εκχωρήσεις, όπου ο εκδοχέας γίνεται

---

¹⁵⁴ Διευρύνεται με την εξουσιοδότηση προς είσπραξη, η ακτίνα της δικαιοπρακτικής δράσης του δικαιούχου, εξυπηρετώντας την λειτουργία της αφανής εταιρίας, της αφανής καταπιστευτικής εκχώρησης και της παρατεινόμενης επιφύλαξης κυριότητας.

¹⁵⁵ Βλ. Σταθόπουλο, ό.π., σ. 1434 επ., Λαδογιάννη, ό.π., σ. 463 επ., Κρητικό, ό.π., αριθμ. 76 επ., Κορνηλάκη, ό.π. σ. 141

¹⁵⁶ Σταθόπουλος, ό.π., σ. 1435.

δανειστής αποκτώντας πλήρως την εκχωρηθείσα απαίτηση, ανεξαρτήτως των ενοχικών υποχρεώσεων του έναντι του εκχωρητή που απορρέουν από τον καταπιστευτικό σκοπό της μεταβίβασης. Κατά την ΕφΑθ 1411/1986, Ισοκράτης, μία από τις ελάχιστες αποφάσεις περί διαχειριστικής εκχώρησης, επισημαίνεται η θεμελιώδης διαφορά¹⁵⁷: «Μορφή τέτοιας εκχώρησης (έγκυρης καταπιστευτικής εκχώρησης) αποτελεί η εκχώρηση με σκοπό είσπραξης, που υπάρχει, όταν σκοπός της έγκειται στην είσπραξη της εκχωρούμενης απαίτησης από τον εκδοχέα. Από την εκχώρηση αυτή πρέπει, να διακρίνεται η παροχή εξουσίας σε τρίτο προς είσπραξη της απαίτησης, γιατί στην περίπτωση αυτή **δανειστής παραμένει ο ίδιος**, ενώ στην εκχώρηση με σκοπό είσπραξης δανειστής γίνεται ο εκδοχέας». Ο εξουσιοδοτών, παραμένοντας δικαιούχος της απαίτησης, μπορεί να την αξιοποιήσει κατά το δοκούν (π.χ. ως ασφάλεια), σ' αντίθεση με τις καταπιστευτικές εκχωρήσεις, όπου η απαίτηση μεταβιβάζεται στον εκδοχέα. Ο τρίτος οφειλέτης υποχρεούται να καταβάλει στον εξουσιοδοτούμενο, ο οποίος διαθέτει την εξουσία είσπραξης αλλά και την (εναγώγιμη) εξουσία εξαναγκασμού του οφειλέτη (αν τυχόν έχει παρασχεθεί και αυτή από τον δικαιούχο της απαίτησης). Σ' αυτό ακριβώς το σημείο διαφέρει από τον δεκτικό καταβολής, στον οποίο έχει την ευχέρεια να καταβάλει ο οφειλέτης¹⁵⁸. Ο οφειλέτης απαλλάσσεται, βέβαια, άμα καταβάλει στον δικαιούχο της απαίτησης και μετά την εξουσιοδότηση, σ' αντίθεση με την εκχώρηση (άρθ. 460, 461 ΑΚ).

Η εξουσιοδότηση προς είσπραξη δεν προβλέπεται από τον ΑΚ, θεμελιώνεται, όμως, στο συνδυασμό των άρθρων 417 παρ. 1 και 239 παρ. 1 (και 361 ΑΚ)¹⁵⁹. Η ιδιωτική αυτονομία επιτρέπει στον φορέα ενός δικαιώματος να συναινέσει (239 ΑΚ) όχι μόνο στην ισχυροποίηση μιας διάθεσης (όταν εξουσιοδοτεί έναν τρίτο να ασκήσει ένα δικαίωμα), αλλά και -σε κάτι λιγότερο- στην παροχή εξουσίας προς όφελος κάποιου προσώπου. Με την καταβολή της απαίτησης από τον οφειλέτη στον εξουσιοδοτούμενο ως «επιτετραμμένου»¹⁶⁰ για την είσπραξη της (κατά την έννοια της 417 ΑΚ), το χρέος αποσβέννεται. Ο εξουσιοδοτών, παρέχει την ίδια εξουσία άσκησης του δικαιώματος του (εξαναγκασμός του οφειλέτη σε καταβολή) που έχει ο ίδιος σ' ένα τρίτο πρόσωπο, χωρίς να την αποχωρίζεται, χωρίς να διασπάται με απόλυτη ενέργεια

---

¹⁵⁷ Η οποία δέχεται την εκγυρότητα των καταπιστευτικών εκχωρήσεων, ειδικότερα της εκχώρησης προς είσπραξη απαιτήσεων.

¹⁵⁸ Σταθόπουλος, ό.π., σ. 1435.

¹⁵⁹ Μεταξύ άλλων Σταθόπουλος, ό.π., σ. 1441, Λαδογιάννης, ό.π., σ. 463 ιδίως υποσημ. 62.

¹⁶⁰ Ο όρος αυτός, όπως υπήρχε στο πρωτότυπο κείμενο του ΑΚ στην καθαρεύουσα, δεν αποδίδεται επιτυχώς στην δημοτική, καθώς η διάταξη (417 ΑΚ) αναφέρεται σε «όποιον ο δανειστής..έχει επιτρέψει να δεχθεί την καταβολή», η οποία θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως αφορώσα μόνο τον δεκτικό καταβολής, βλ. Σταθόπουλο, ό.π., σ. 1441, υποσημ. 122.

το ενοχικό δικαίωμα κατά παράβαση της αρχής του *numerus clausus*¹⁶¹. Και αυτός ακριβώς είναι, και ο λόγος που μπορεί να γίνει δεκτή η άποψη κατά την οποία ο εξουσιοδοτούμενος νομιμοποιείται να επιδιώξει δικαστικά στο όνομα του την είσπραξη της απαίτησης¹⁶². Αυτή γίνεται κατ' ενάσκηση δικής του εξουσίας που του παραχωρήθηκε κατά το ουσιαστικό δίκαιο-η νομιμοποίηση είναι πρακτική αντανάκλαση της-, χωρίς να έρχεται σε σύγκρουση με την κρατούσα γνώμη, κατά την οποία δεν είναι δυνατή η συμβατική θεμελίωση νομιμοποίησης του διαδίκου κατά την ΚΠολΔ 68¹⁶³. Δεν παρέχεται εξουσιοδότηση (δικονομική) σε κάποιο τρίτο πρόσωπο, έτσι ώστε να ασκήσει αυτός ιδίω ονόματι αγωγή του δικαιούχου, με συνέπεια το δεδικασμένο να δεσμεύει τον εξουσιοδοτηθέντα ενάγοντα και όχι τον τελευταίο, αλλά (παρέχεται κατά το ουσιαστικό δίκαιο) η εξουσία είσπραξης της απαίτησης, που αποτελεί μέρος του ίδιου δικαιώματος του δικαιούχου. Δεν καθορίζονται τα υποκειμενικά όρια του δεδικασμένου συμβατικώς με την παραπάνω έννοια, αλλά σε προγενέστερο στάδιο κατά το ουσιαστικό δίκαιο. Κρατούσα, βέβαια, είναι η αντίθετη άποψη που επισημαίνει πως η ιδιωτική αυτονομία προϋποθέτει οι συμβαλλόμενοι να έχουν την εξουσία διάθεσης του αντικειμένου της συμφωνίας τους (κάτι που δεν έχει ο εξουσιοδοτούμενος) και πως δεν υπάρχει έννομο συμφέρον να διεξαχθεί δίκη στο όνομα του, δίχως παράλληλη δέσμευση και του δικαιούχου της απαίτησης από το δεδικασμένο¹⁶⁴, παραβλέποντας με την θέση αυτή, όμως, τις ανάγκες των συναλλαγών.

3. Εντολή (713 επ. ΑΚ)

Σ' αντίθεση με την εξουσιοδότηση προς είσπραξη και πόσο μάλλον την εκχώρηση προς είσπραξη, ο εντολοδόχος δεν εφοδιάζεται με εξουσία είσπραξης της απαίτησης έναντι του οφειλέτη¹⁶⁵. Η σύμβαση εντολής αφορά την εσωτερική σχέση ανάμεσα στον εντολέα και τον εντολοδόχο, ο τελευταίος αναλαμβάνει απλώς την υποχρέωση να διεξαγάγει την υπόθεση που του έχει ανατεθεί. Επί εντολής προς είσπραξη απαίτησης, ο εντολοδόχος δεν νομιμοποιείται να την επιδιώξει ο ίδιος δικαστικά στο όνομα του, έστω και αν η εντολή είναι ανέκκλητη κατ' άρθ. 724 ΑΚ¹⁶⁶. Η εντολή αναπτύσσει μόνο εσωτερική ενέργεια μεταξύ των συμβαλλομένων, ενώ η

¹⁶¹ Σταθόπουλος, ό.π., σ. 1443.

¹⁶² Σταθόπουλος, ό.π., σ. 1443, Δωρής σε σημείωση στην ΕφΠειρ 693/1982, ΝοΒ 32, σ. 696-697, Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 365.

¹⁶³ Βλ. Λαδογιάννη, ό.π., σ. 471 επ. αναλυτικά για τις υποστηριχθείσες επί του ζητήματος απόψεις.

¹⁶⁴ Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 365 με περαιτέρω παραπομπές στην υποσημ. 27.

¹⁶⁵ Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 350.

¹⁶⁶ ΕφΠειρ 693/1982, ΝοΒ 32, σ. 696-697, με σημείωση Δωρή.

πληρεξουσιότητα προς είσπραξη εξωτερική. Η σύμβαση εντολής θα μπορούσε να αποτελέσει την υποκείμενη σχέση, στην οποία θα στηρίζεται η πληρεξουσιότητα.

4. Έμμεση αντιπροσώπευση

Στην έμμεση αντιπροσώπευση, ο έμμεσος αντιπρόσωπος ενεργεί στο όνομα του αλλά για λογαριασμό του αντιπροσωπευομένου. Του παρέχεται η εξουσία να εισπράξει ορισμένη απαίτηση, έτσι ώστε να μην εμφανίζεται στις συναλλαγές ο δικαιούχος της. Ως προς αυτά τα στοιχεία έμμεση πληρεξουσιότητα και εκχώρηση προς είσπραξη δεν διαφέρουν. Ωστόσο, η τελευταία διέπεται από μία εσωτερική σχέση εκχωρητή-εκδοχέα (η διαχειριστική συμφωνία), η οποία καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αυτών. Αντίστοιχη εσωτερική σχέση στην έμμεση αντιπροσώπευση δεν υφίσταται. Η υποχρέωση απόδοσης του εισπραχθέντος ποσού στον αντιπροσωπευόμενο θα απορρέει από άλλη έννομη σχέση που θα υπάρχει παράλληλα μ' αυτή (π.χ. εντολή)¹⁶⁷.

Σ' όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, καθίσταται δυνατή η είσπραξη μίας απαίτησης (αποτελώντας το βασικότερο περιεχόμενο μίας διαχειριστικής εκχώρησης) από πρόσωπο διαφορετικό απ' αυτό του δικαιούχου. Διερωτάται, λοιπόν, εύλογα, γιατί να μην πρωτιμώνται οι ανωτέρω δικαιοπραξίες έναντι μιας διαχειριστικής εκχώρησης που παρουσιάζει το (φαινομενικό) μειονέκτημα της μεταβίβασης της απαίτησης προς επίτευξη του καταπιστευτικού σκοπού, με αποτέλεσμα ο εκχωρητής να αποξενώνεται απ' αυτήν και να μην μπορεί να την αξιοποιήσει περαιτέρω. Επισημαίνεται, άλλωστε, πως οι σκοποί που επιδιώκονται με την εκχώρηση προς είσπραξη μπορούν να ικανοποιηθούν και από άλλους θεσμούς, όπως οι προαναφερθέντες¹⁶⁸. Η απάντηση εξαρτάται από την εξακρίβωση των λόγων που ώθησαν τον εκχωρητή στην σύναψη μιας καταπιστευτικής εκχώρησης αλλά και σε συνάρτηση με τις ανάγκες των συναλλαγών. Οι λόγοι που προβαίνει ο εκχωρητής-δικαιούχος της απαίτησης στην διαχειριστική εκχώρηση της είναι η αποφυγή της είσπραξης της στο δικό του όνομα και η ενίσχυση της θέσης του εκδοχέα απέναντι στον οφειλέτη¹⁶⁹. Στην πληρεξουσιότητα προς είσπραξη η απαίτηση εισπράττεται στο όνομα και για λογαριασμό του δικαιούχου της, ενώ η εντολή δεν αναπτύσσει ενέργεια έναντι των τρίτων. Πιο κοντά στους σκοπούς του εκχωρητή εμφανίζονται η εξουσιοδότηση προς είσπραξη και η έμμεση αντιπροσώπευση, δίχως, όμως, να τους εξυπηρετούν πλήρως. Και αυτό

¹⁶⁷ Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 350.

¹⁶⁸ Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 349.

¹⁶⁹ Κορνηλάκης, ό.π., σ. 139.

γιατί, παρά το ότι η απαίτηση εισπράττεται στο όνομα του εξουσιοδοτούμενου αλλά για λογαριασμό του εκχωρητή, η πλήρης μεταβίβαση της ενδέχεται να εξυπηρετεί κάτι παραπάνω από την απλή είσπραξη της μέσω ενός προσώπου διαφόρου του δικαιούχου. Αυτό θα συμβαίνει όταν ο σκοπός της μεταβίβασης είναι εν γένει διαχειριστικός, και όχι απλώς προς είσπραξη. Ο εκδοχέας θα αποκτά περισσότερη ελευθερία κινήσεων, οι οποίες, βέβαια, θα περιορίζονται ενοχικώς καταρχήν βάσει της διαχειριστικής συμφωνίας, δυνάμενος να ανταποκριθεί προσφορότερα στα συμφέροντα του εκχωρητή, ο οποίος αναλαμβάνει, για τον παραπάνω λόγο, το ρίσκο της πλήρους μεταβίβασης. Η πράξη, βέβαια, δεν επιβεβαιώνει την παραπάνω διαπίστωση, -με την φανερή απουσία νομολογίας επί του ζητήματος των διαχειριστικών εκχωρήσεων-, ίσως επειδή δεν παρουσιάζονται τέτοιες ειδικές ανάγκες διαχείρισης στις συναλλαγές, ή, αν υπάρχουν, αυτές εντάσσονται σε ειδικό νομοθετικό πλαίσιο, χωρίς την ανάγκη προσφυγής στις καταπιστευτικές δικαιοπραξίες. Όπου παρίσταται η ανάγκη είσπραξης της απαίτησης για λογαριασμό του δικαιούχου αλλά σε διαφορετικό όνομα, ο θεσμός της εξουσιοδότησης προς είσπραξη φαίνεται να εξυπηρετεί πλήρως τον εκχωρητή. Αξιοποιείται, εξάλλου, όπως αναδείχθηκε παραπάνω στην περίπτωση των σιωπηρών εξασφαλιστικών εκχωρήσεων.

Κρίνεται αναγκαίο στο σημείο αυτό, προτού αναλυθούν οι υποχρεώσεις του εκδοχέα, να γίνει μία αναφορά στον θεσμό του trust του αγγλοσαξονικού δικαίου.

III. Ο αντίστοιχος της διαχειριστικής καταπίστευσης θεσμός του trust

Το trust αποτελεί τον θεσμό εκείνο του αγγλοσαξονικού δικαίου με τον οποίο εξυπηρετείται η διαχειριστική καταπίστευση¹⁷⁰. Αποτελεί γέννημα της νομολογίας της equity¹⁷¹ με ιδιόμορφα για το ηπειρωτικό δίκαιο χαρακτηριστικά που αντιβαίνουν σε βασικές αρχές του, ωστόσο, ανευρίσκονται στοιχεία του σ' αυτό μέσω άλλων μορφωμάτων. Καταρχάς, να λεχθεί πως το αγγλοσαξονικό δίκαιο απαρτίζεται από δύο δικαιοσύνηματα¹⁷²: το common law εν στενή ενοία, εκείνο το σύστημα κανόνων του αγγλοσαξονικού δικαίου, το οποίο έχει κυρίως ως πηγή του προηγούμενες δικαστικές αποφάσεις βασιλικών δικαστηρίων (νομολογιακό προηγούμενο-stare decisis), λαμβάνοντας βέβαια υπόψη και την δεσμευτική ισχύ των νόμων, και το δίκαιο της equity, το οποίο στηρίχθηκε στην ανάγκη απονομής δικαιοσύνης, σύμφωνα με τις αρχές της

¹⁷⁰ Γενικά περί του θεσμού βλ. *Χρ. Δεληγιάννη-Δημητράκου*, Trust και Καταπίστευση (Συγκριτική θεώρηση), 1998, σ.23 επ.

¹⁷¹ *Δεληγιάννη-Δημητράκου*, ό.π., σ. 25.

¹⁷² *Κορνηλάκης*, Η γέννηση και η ανέλιξη του θεσμού του trust στο αγγλοσαξονικό δίκαιο, Αρμ 1997/Α, σ. 243-244 .

επιείκειας, με βάση τη νομολογία του δικαστηρίου του Καγκελαρίου¹⁷³. Το trust εξυπηρετεί διάφορους σκοπούς, π.χ. κοινωφελείς, ομαδικής επένδυσης, μακροπρόθεσμης διαχείρισης οικογενειακής περιουσίας και σπανιότερα εξασφαλιστικούς, στην οποία η λειτουργία του είναι όλως περιορισμένη¹⁷⁴. Ένας ευρέως αποδεκτός ορισμός του trust δεν είναι δυνατός. Ουσιαστικά, πρόκειται για τον μηχανισμό εκείνον, κατά τον οποίο ένα πρόσωπο, που αποκαλείται trustee, αναλαμβάνει την υποχρέωση να διοικεί ορισμένα περιουσιακά αντικείμενα που του έχει μεταβιβάσει (τυπικά) ένα άλλο πρόσωπο (ο settlor), προς όφελος ενός ή περισσοτέρων τρίτων προσώπων, των beneficiaries¹⁷⁵. Με μία πρώτη ματιά φαίνεται πως trust και καταπιστευτικές δικαιοπραξίες συμπίπτουν. Και στις δύο περιπτώσεις μεταβιβάζονται δικαιώματα προς εξυπηρέτηση ενός συγκεκριμένου σκοπού. Ωστόσο το trust έχει ιδιόμορφα χαρακτηριστικά.

Πρώτον, συνδέεται στενά με την δυαδική δομή του αγγλοσαξονικού δικαίου (common law και δίκαιο της equity), με αποτέλεσμα κατά την σύσταση του να δημιουργούνται δύο διαφορετικές μορφές κυριότητας¹⁷⁶: η legal ownership, ή αλλιώς νόμιμη/τυπική κυριότητα του trustee που προστατεύεται από τους κανόνες του common law, και την equitable ownership, την ουσιαστική κυριότητα του beneficiary, που διέπεται από τους κανόνες της equity. Χαρακτηριστικό, βέβαια, που έρχεται σ' αντίθεση με την καθολικότητα του δικαιώματος της κυριότητας στο ηπειρωτικό δίκαιο. Ο trustee, ως τυπικός κύριος, μπορεί να ασκήσει κατ' απόλυτο τρόπο το δικαίωμα του πάνω στην περιουσία του trust, με όριο, όμως, την κατ' επιείκεια κυριότητα του beneficiary.

Δεύτερον και άκρως σημαντικό είναι ότι τα περιουσιακά αντικείμενα/δικαιώματα που μεταβιβάζει ο settlor στον trustee, προς εξυπηρέτηση συγκεκριμένου σκοπού, συνιστούν **χωριστή ενότητα** και δεν εντάσσονται στην προσωπική περιουσία του trustee (segregation). Στοιχείο, το οποίο δεν ανευρίσκεται στις καταπιστευτικές δικαιοπραξίες, όπου οι εκδοχείς είναι απόλυτοι δικαιούχοι των εκχωρηθεισών απαιτήσεων που εντάσσονται στην περιουσία τους, (ανεξαρτήτως του σκοπού της προσωρινής κτήσης), και δεσμεύονται απέναντι στον εκχωρητή μόνο ενοχικώς.

Αναφορικά με τις σχέσεις των μερών, το trust διαμορφώνεται ως μία διμερής σχέση ανάμεσα στον trustee και τον beneficiary, με την έννοια ότι ο ιδρυτής (settlor) έχει περιορισμένες εξουσίες αναφορικά με τα μεταβιβασθέντα περιουσιακά αντικείμενα, από τα οποία και αποξενώνεται, προς όφελος των beneficiaries. Στους τελευταίους αναγνωρίζονται προσωπικές και εμπράγματες

¹⁷³ Δεληγιάννη-Δημητράκου, ό.π., σ. 25 επ.

¹⁷⁴ Βλ. Λαδογιάννη, ό.π., σ. 77, υποσημ. 12.

¹⁷⁵ Δεληγιάννη-Δημητράκου, ό.π., σ. 25 και 29.

¹⁷⁶ Δεληγιάννη-Δημητράκου, ό.π., σ. 26.

αγωγές, προς προστασία των δικαιωμάτων και των αξιώσεων τους απέναντι στον trustee (π.χ. προσωπική αγωγή προς εκπλήρωση των υποχρεώσεων του trustee, εμπράγματα αγωγές σε περίπτωση αφερεγγυότητας του χάριν προστασίας της περιουσία του trust¹⁷⁷). Η νομική φύση των ειδικών δικαιωμάτων του beneficiary προς εξασφάλιση των συμφερόντων του αμφισβητείται, όπως η σχέση που δημιουργείται μέσω του trust¹⁷⁸.

Δικαιούται, επίσης, ο beneficiary να διεκδικήσει οτιδήποτε έχει υπεισέλθει στην περιουσία του trust ως αντάλλαγμα από την τυχόν εκποίηση της από τον trustee (tracing)¹⁷⁹. Υφίσταται, στον θεσμό του trust, ένα πλέγμα ρυθμίσεων, κατά το οποίο οι beneficiaries μπορούν να προστατευτούν αποτελεσματικώς απέναντι στον trustee. Τον τελευταίο βαρύνει ένα γενικό καθήκον καταπιστευτικής διαχείρισης της περιουσίας του trust, που απαρτίζεται από δύο επί μέρους καθήκοντα, το καθήκον πίστεως (duty of loyalty) και το καθήκον συνετής διαχείρισης (prudent investor rule).

Η διεξωδική ανάλυση του θεσμού του trust και των λειτουργιών του εκφεύγει της παρούσας. Κατά τον γράφοντα αρκεί η παράθεση των βασικών χαρακτηριστικών του μορφώματος και η σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στα μέρη (trustee-beneficiary), προκειμένου να αναδειχθεί η σχέση του με την διαχειριστική εκχώρηση. Και τα δύο μορφώματα λειτουργούν ως όχημα για την εξυπηρέτηση ενός διαχειριστικού σκοπού, προς επίτευξη του οποίου μεταβιβάζεται ένα περιουσιακό στοιχείο, το οποίο υπεισέρχεται στην περιουσία ενός άλλου προσώπου. Η βασικότερη διαφορά τους έγκειται στο ότι ο σκοπός που επιδιώκεται με το trust αντιστασεται **έναντι των τρίτων**. Η περιουσία του trust αποκτά αυτοτέλεια και αποχωρίζεται από την περιουσία του trustee, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό ιδίως επί πτώχευσης ή αναγκαστικής εκτέλεσης εναντίον του. Ο επωφελούμενος του trust, beneficiary, δύναται να διεκδικήσει το αντικείμενο της καταπίστευσης και στα χέρια του τρίτου και να απαιτήσει το αντικατάλλαγμα. Ανάλογη προστασία επί καταπιστευτικών εκχωρήσεων δεν υφίσταται.

Οι θεσμοί που εξυπηρετεί το trust ενδέχεται να ικανοποιούνται στο ελληνικό δίκαιο με άλλα προβλεπόμενα στον νόμο μορφώματα, όπως οι καταπιστευτικές εκχωρήσεις, οι συμβάσεις υπέρ τρίτων, το οικογενειακό καταπίστευμα, ο εκτελεστής διαθήκης, το ίδρυμα κ.ά. Ωστόσο, χαρακτηριστικά του διαφαίνονται και γίνονται εμμέσως αποδεκτά, δίχως βέβαια να έρχονται σ' αντίθεση με αναγκαστικούς κανόνες δικαίου, και σε πρόσφατους νόμους προς εξυπηρέτηση των αναγκών της αγοράς, όπως ο Ν. 3283/2004 για τα αμοιβαία κεφάλαια.

¹⁷⁷ Δεληγιάννη-Δημητράκου, ό.π., σ. 113.

¹⁷⁸ Δεληγιάννη-Δημητράκου, ό.π., σ. 108 για τον σχετικό προβληματισμό.

¹⁷⁹ Κορνηλάκης, ό.π., σ. 242.

IV. Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του εκδοχέα και η μονομερής λύση της υποσχετικής συμφωνίας

Όπως σε κάθε καταπιστευτική εκχώρηση, έτσι και στην διαχειριστική τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μερών ρυθμίζονται στην υποσχετική σύμβαση καταπιστεύσεως, που αποτελεί και τον πυρήνα της καταπιστευτικής έννομης σχέσης. Κατά το σύνηθες περιεχόμενο αυτής, ο εκχωρητής αναλαμβάνει την υποχρέωση μεταβίβασης των απαιτήσεων του στον εκδοχέα, ο οποίος δεσμεύεται να τις εισπράξει και να αποδώσει ολόκληρο το προϊόν της είσπραξης πίσω στον εκχωρητή, εξυπηρετώντας αποκλειστικά και μόνο τα συμφέροντα του τελευταίου, δεσμευόμενος να ασκεί τις έννομες εξουσίες του ως δικαιούχος της απαίτησης κατά τον διαχειριστικό σκοπό. Σ' αντίθεση με την εξασφαλιστική που συνάπτεται προς εξυπηρέτηση των συμφερόντων του εκδοχέα-ασφαλειολήπτη, η εκχώρηση με σκοπό την διαχείριση της απαίτησης πραγματοποιείται ανιδιοτελώς, με την έννοια ότι στο προσκήνιο βρίσκονται τα συμφέροντα του εκχωρητή. Η παραπάνω διαφορά επηρεάζει την νομική φύση της διαχειριστικής συμφωνίας και τις σχέσεις των μερών (εκχωρητή-εκδοχέα).

Σε περίπτωση που η συμφωνία των μερών παρουσιάζει κενά, αναφορικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αυτών, η πλήρωση τους θα πραγματοποιηθεί με ευθεία (και όχι αναλογική) εφαρμογή των διατάξεων είτε της εντολής (εάν δεν προβλέπεται αμοιβή του εκδοχέα), είτε της σύμβασης έργου ή εργασίας (επί αμοιβής του)¹⁸⁰. Έμφαση θα δοθεί στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του εκδοχέα και στην δυνατότητα μονομερής λύσης της διαχειριστικής συμφωνίας.

1. Οι υποχρεώσεις του εκδοχέα

Καθορίζονται στην υποσχετική σύμβαση καταπιστεύσεως και οι κυριότερες εξ αυτών είναι η είσπραξη (και σε προγενέστερο στάδιο η κατοχύρωση) της εκχωρηθείσας απαίτησης και η υποχρέωση απόδοσης του προϊόντος της είσπραξεως.

α) Η κατοχύρωση της είσπραξης της απαίτησης. Σχετικά με την υποχρέωση αυτή ισχύουν και εδώ όσα αναφέρθηκαν παραπάνω για την αντίστοιχη υποχρέωση του εκδοχέα επί εξασφαλιστικής εκχωρήσεως. Συνιστά αναγκαίο μέτρο επιμέλειας, ώστε ο εκδοχέας να μπορεί να εκπληρώσει σε μεταγενέστερο στάδιο την βασική του υποχρέωση, την είσπραξη της απαίτησης¹⁸¹. Επισημαίνεται ότι στην περίπτωση που δεν έχει προηγηθεί αναγγελία της εκχώρησης στον οφειλέτη, και έτσι ο εκχωρητής δύναται να επιδιώξει εκείνος την λήψη των

¹⁸⁰ Κορνηλάκης, ό.π., σ. 145 και Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 352.

¹⁸¹ Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 352.

αναγκαίων μέτρων (π.χ. συντηρητική κατάσχεση, αναγγελία σε πίνακα κατάταξης), τότε ο εκδοχέας δεν υποχρεούται να λάβει εκείνος τα μέτρα εξασφάλισης της απαίτησης¹⁸².

β) Μη παραπέρα διάθεση της απαίτησης. Τα αναφερθέντα επί της αντίστοιχης υποχρέωσης επί εξασφαλιστικής εκχώρησης ισχύουν και εδώ. Τονίζεται ξανά ότι, στην περίπτωση που προβεί ο εκδοχέας σε περαιτέρω διάθεση (π.χ. συμψηφισμό, ανανέωση, άφεση χρέους) αυτή θα είναι έγκυρη καθώς αυτός είναι ο δικαιούχος της απαίτησης, θα ενέχεται όμως σε αποζημίωση απέναντι στον εκχωρητή λόγω θετικής παράβασης της συμβάσεως.

γ) Είσπραξη της απαίτησης και απόδοση του προϊόντος της είσπραξης στον εκχωρητή. Ο εκδοχέας υποχρεούται να προβεί στην είσπραξη της εκχωρηθείσας απαίτησης, μόλις βέβαια καταστεί ληξιπρόθεσμη και αναγγελθεί η εκχώρηση στον τρίτο οφειλέτη, και να αποδώσει το εισπραχθέν στον εκχωρητή. Οφείλει να συμμορφώνεται προς τις οδηγίες του εκχωρητή σχετικά με τον τρόπο, τον χρόνο και τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την είσπραξη της απαίτησης¹⁸³. Το προϊόν της είσπραξης, όπως και επί εξασφαλιστικής εκχώρησης, υπεισέρχεται στην θέση της εισπραχθείσας απαίτησης.

2. Τα δικαιώματα του εκδοχέα

Τα δικαιώματα του εκδοχέα καθορίζονται ανάλογα με την νομική φύση της υποσχετικής συμφωνίας και ειδικότερα από το αν προβλέπεται ή όχι αμοιβή για τις δραστηριότητες του. Αν η διαχείριση της απαίτησης έχει συμφωνηθεί έναντι αμοιβής, ο εκδοχέας δικαιούται να αξιώσει την καταβολή της κατά την απόδοση του εισπραχθέντος ποσού στον εκχωρητή (κατά το άρθρο 694 ΑΚ)¹⁸⁴. Επί μη αμοιβής, εφαρμογή έχουν οι διατάξεις της εντολής. Δικαιούται να ζητήσει την προκαταβολή των δαπανών που απαιτούνται για την είσπραξη της απαίτησης (721 ΑΚ), και μετά απ' αυτήν, να αναζητήσει οτιδήποτε δαπάνησε για την κανονική εκτέλεση της εντολής (722 ΑΚ). Τέλος, δικαιούται να ζητήσει και την ανόρθωση των ζημιών που υπέστη κατά την εκτέλεση της εντολής, σύμφωνα με το άρθρο 723 ΑΚ.

3. Δυνατότητα μονομερούς λύσης της διαχειριστικής συμφωνίας

Το δικαίωμα μονομερούς λύσης της υποσχετικής συμφωνίας καθορίζεται ανάλογα με την νομική φύση αυτής. Επί εντολής, εντολέας και εντολοδόχος μπορεί να λύσουν μονομερώς την σύμβαση, σύμφωνα με τα άρθρα 724 και 725 ΑΚ. Ο εντολέας-εκχωρητής θα έχει δικαίωμα ελεύθερης

¹⁸² Κρητικός, ό.π., άρθρο 455, αριθμ. 69.

¹⁸³ Κορηλάκης, ό.π., σ. 151.

¹⁸⁴ Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 353.

ανάκλησης της εντολής, εφόσον δεν αντιτίθεται σε συμφέρον του εντολοδόχου προς εκτέλεσης της, ενώ ο τελευταίος δικαιούται να την καταγγείλει οποτεδήποτε, υποχρεούμενος βέβαια σε ανόρθωση τυχόν ζημιών του εντολέα επί άκαιρης καταγγελίας της. Όταν η υποσχετική συμφωνία χαρακτηρίζεται ως σύμβαση έργου ή εργασίας, το δικαίωμα καταγγελίας κρίνεται κατά τα άρθρα 672 επ. ΑΚ και 700 ΑΚ.

Λύση της υποσχετικής σύμβασης καταπίστευσης μετατρέπει την ενοχική σχέση των μερών σε σχέση εκκαθάρισης¹⁸⁵, κατά την οποία ο εκδοχέας υποχρεούται να αναμεταβιβάσει στον εκχωρητή τις απαιτήσεις του. Η παραπάνω επανεκχώρηση δεν είναι απαραίτητη στην περίπτωση που η λύση της υποσχετικής συμφωνίας έχει τεθεί ως διαλυτική αίρεση (202 ΑΚ), με την πλήρωση της οποίας οι εκχωρηθείσες απαιτήσεις επιστρέφουν αυτοδικαίως στον εκχωρητή¹⁸⁶. Κατά μία άποψη, τέτοια διαλυτική αίρεση με περιεχόμενο είτε την λύση της σύμβασης είτε την αντισυμβατική διάθεση της απαίτησης από τον εκδοχέα, συνάγεται από την υποθετική βούληση των μερών και αποτελεί περιεχόμενο της υποσχετικής συμφωνίας και όταν δεν έχει διατυπωθεί ρητώς¹⁸⁷.

---

¹⁸⁵ Απ. Γεωργιάδης, ό.π., σ. 355.

¹⁸⁶ Κρητικός, ό.π., αριθμ. 74, και Σούρλας, ό.π., αριθμ. 19.

¹⁸⁷ Κορνηλάκης, ό.π., σ. 168.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο παρόν εκπόνημα επιχειρήθηκε η ανάλυση των δύο μορφών καταπιστευτικής εκχώρησης και της σύγχρονης αντιμετώπισης τους. Σημείο εκκίνησης και αναφοράς της εξασφαλιστικής και της διαχειριστικής εκχώρησης αποτελεί ο θεσμός της καταπίστευσης και η κοινή τους δομή. Ο εκχωρητής εμπιστεύεται στο πρόσωπο του εκδοχέα την μεταβίβαση των απαιτήσεων του, προς εξυπηρέτηση ενός συγκεκριμένου σκοπού, ο οποίος διαπνέει ολόκληρη την καταπιστευτική σύμβαση και καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, ειδικά επί μη ρητής διαμόρφωσης αυτών στην σύμβαση. Χαρακτηριστικό των δύο περιπτώσεων είναι η ενοχική δέσμευση του εκδοχέα διασφάλισης των συμφερόντων του εκχωρητή, λόγω του καταπιστευτικού σκοπού. Αν και απόλυτος δικαιούχος της απαίτησης μετά την μεταβίβαση της, υφίσταται ένα πλέγμα υποχρεώσεων του να τις μεταχειρίζεται με γνώμονα και τα συμφέροντα του εκχωρητή (στην εξασφαλιστική) ή αποκλειστικά αυτά (στην διαχειριστική). Και στις δύο περιπτώσεις τίθεται το ζήτημα της αποτελεσματικής προστασίας του εκχωρητή, ο οποίος ανεξάρτητα από το αν μεταβιβάζει τις απαιτήσεις του προς εξυπηρέτηση δικών του συμφερόντων ή του εκδοχέα, διατρέχει τον κίνδυνο να καταχραστεί ο τελευταίος την εμπιστοσύνη που του έδειξε ο μεταβιβάζων με την εκχώρηση αυτών και να τις διαθέσει παραπέρα ή γενικότερα να προβεί σε πράξεις αντίθετες προς τον καταπιστευτικό σκοπό. Προς αποτροπή του κινδύνου αυτού δίνεται η δυνατότητα στον εκχωρητή να κάνει χρήση μίας διαλυτικής αίρεσης στην σύμβαση της εκχώρησης με την πλήρωση της οποίας, η απαίτηση θα επιστρέφει αυτοδικαίως στην περιουσία του. Ίσως προσφορότερος να ήταν ο νομοθετικός χωρισμός των εκχωρηθεισών απαιτήσεων (όπως ακριβώς συμβαίνει και στον θεσμό του trust) προς διασφάλιση των δικαιωμάτων του εκχωρητή. Κατά τον γράφοντα, όμως, κάτι τέτοιο θα είχε αρνητικές συνέπειες στην χρησιμότητα των καταπιστευτικών εκχωρήσεων στις συναλλαγές.

Ωστόσο, εξασφαλιστική και διαχειριστική εκχώρηση δεν εμφανίζουν την ίδια εφαρμογή στην συναλλακτική ζωή. Και τούτο διότι διαφέρουν στον πυρήνα τους, ο οποίος είναι ο σκοπός που επιτελούν. Ναι, μεν, οι απαιτήσεις μεταβιβάζονται χωρίς πρόθεση οριστικής κτήσης τους από τον εκδοχέα, παρά μόνο προσωρινώς στο πλαίσιο του συμφωνηθέντος σκοπού, τα συμφέροντα, όμως, που εξυπηρετεί η κάθε καταπιστευτική εκχώρηση διαφέρουν. Με την εξασφαλιστική επιδιώκεται η εξασφάλιση του εκδοχέα, λόγω υφιστάμενου χρέους του εκχωρητή απέναντι του με την παροχή απαιτήσεων ως ασφάλεια, τις οποίες απαιτήσεις, όμως, επί ματαίωσης του ασφαλιστικού κινδύνου, ο εκχωρητής θα επανακτήσει. Εξυπηρετούνται, βέβαια, τα συμφέροντα του εκδοχέα, λαμβάνονται, όμως, υπόψιν και εκείνα του εκχωρητή. Στην διαχειριστική,

αντιθέτως, στο προσκήνιο βρίσκονται αποκλειστικά και μόνο τα συμφέροντα του εκχωρητή - προσομοιάζοντας στο trust - , τα οποία δύνανται να εξυπηρετηθούν και με άλλα μορφώματα εξίσου αποτελεσματικά. Η διάσταση των δύο περιπτώσεων διαφαίνεται και από την συχνότητα που συναντώνται στις συναλλαγές. Η νομολογία επί εξασφαλιστικών εκχωρήσεων είναι πλούσια δεδομένης και της ανάγκης εξασφάλισης των πιστωτών, ιδίως κατά την διανυθείσα οικονομική κρίση, σ' αντίθεση με τις λιγοστές αποφάσεις διαχειριστικών εκχωρήσεων. Τα δικαστήρια (στις περιπτώσεις εξασφαλιστικών εκχωρήσεων) λαμβάνουν υπόψιν και τα συμφέροντα του εκχωρητή, αναγνωρίζοντας στους εκδοχείς αντίστοιχες υποχρεώσεις διασφάλισης αυτών. Λογίζουν την ενεχύραση των αρθρ. 39 επ. του ν.δ. του 1923 ως καταπιστευτική εκχώρηση, με ορισμένες αντίθετες αποφάσεις, με αποτέλεσμα την ενίσχυση της θέσης των πιστωτών-τραπεζών, αναγνωρίζοντας, όμως, διαυγώς (η ΑΠ 208/2016) την ανάγκη να μην αποκόπτεται πλήρως ο δεσμός του εκχωρητή με τις απαιτήσεις που μεταβιβάζει ως ασφάλεια, σταθμίζοντας παράλληλα την σύγκρουση της μη χειροτέρευσης της θέσης του οφειλέτη με τις ανάγκες των συναλλαγών. Αναγνωρίζουν, επίσης, την δυνατότητα καθολικής εκχώρησης υφιστάμενων και μελλοντικών απαιτήσεων, διευρύνοντας, με τον τρόπο αυτό, την πιστοληπτική ικανότητα των επιχειρήσεων, και δέχονται την θεωρία της απευθείας κτήσης των μελλοντικών απαιτήσεων στο πρόσωπο του εκδοχέα, εντάσσοντας αυτές στην περιουσία τους. Διαφαίνεται η σημαντική επιρροή που ασκούν οι συναλλακτικές ανάγκες στην νομολογία των δικαστηρίων. Αντίστοιχη ανάγκη δεν υφίσταται επί διαχειριστικής εκχώρησης, τα αποτελέσματα της οποίας επέρχονται με την χρήση άλλων μορφωμάτων, εξηγώντας το γεγονός της περιορισμένης νομολογίας αυτών των εκχωρήσεων.

Κλείνοντας να λεχθεί ότι οι καταπιστευτικές εκχωρήσεις, ανεξάρτητα από την υπάρχουσα χρησιμότητάς τους, παρουσιάζουν το πλεονέκτημα της ευμετάβλητης σύνθεσης τους. Η ελεύθερη διαμόρφωση του περιεχομένου τους από τα μέρη, εξυπηρετώντας προσηρότερα τις εκάστοτε ανάγκες τους, δεν είναι μόνο ο λόγος δημιουργίας τους, αλλά και ο λόγος που αυτές εξακολουθούν να βρίσκονται στο προσκήνιο της συναλλακτικής αγοράς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Συγγράμματα

- *Γεωργιάδης Απόστολος*, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, (Συντετμημένη έκδοση), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007.
- *Γεωργιάδης Απόστολος*, Ενοχικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, Τόμος ΙΙ, Εκδόσεις "Δίκαιο και Οικονομία" Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2007.
- *Γεωργιάδης Απόστολος*, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, Εκδόσεις "Δίκαιο και Οικονομία" Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2008.
- *Γεωργιάδης Απόστολος*, Εμπράγματο Δίκαιο, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα. Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2010.
- *Γεωργιάδης Απόστολος*, Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, Εκδόσεις "Δίκαιο και Οικονομία" Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2015.
- *Γεωργιάδης Γεώργιος*, Η εκχώρηση μελλοντικής απαίτησης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006.
- *Δεληγιάννη-Δημητράκου Χριστίνα*, Trust και Καταπίστευση (Συγκριτική Θεώρηση), Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1998.
- *Κιτσαράς Λάμπρος*, Ενοχικές δεσμεύσεις της εξουσίας διάθεσης (κατά το άρθρο 177 ΑΚ), Εκδόσεις "Δίκαιο και Οικονομία" Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1999.
- *Κορνηλάκης Πάνος*, Η καταπιστευτική εκχώρηση των απαιτήσεων (διδ.διατριβή), Θεσσαλονίκη 1978.
- *Κρητικός Αθανάσιος*, σε επιμ. Γεωργιάδη-Σταθόπουλου ΑΚ κατ' άρθρο ερμηνεία, τόμος 2, "Δίκαιο και Οικονομία" Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1998.
- *Λαδογιάννης Γιώργος*, Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις ως αντικείμενο ασφάλειας, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005.
- *Λιάππης Δημήτρης*, Η διαμόρφωση των συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003.
- *Μάζης Παναγιώτης*, Εμπράγματη εξασφάλιση τραπεζών και ανωνύμων εταιριών, Εκδόσεις "Δίκαιο και Οικονομία" Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1993.
- *Μάζης Παναγιώτης*, Η εμπράγματη ασφάλεια (στη θεωρία και στην πράξη), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2014.
- *Μπαλής Γεώργιος*, Γενικά Αρχαία του Αστικού Δικαίου, 1961.
- *Σταθόπουλος Μιχαήλ Π.*, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα. Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004.

- Σούρλας, σε Ερμηνεία του Αστικού Κώδικος, τόμος 2, 1954, Εισαγωγικά παρατηρήσεις εις άρθρα 455-470.
- Φίλιος Χρίστος, Οι εξασφαλιστικές μεταβιβάσεις, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2002.

Αρθρογραφία

- Βουζίκας Εμ., Η μεταβίβαση κυριότητας προς εξασφάλισιν απαιτήσεως, ΕΕΝ, 1951, σ. 657.
- Γεωργιάδης Απόστολος Σ., Η καταπιστευτική μεταβίβασις της κυριότητας κινητού προς εξασφάλισιν απαιτήσεως, ΕΕμπΔ 1973, σ. 301-315.
- Κορνηλάκης Πάνος, Η γέννηση και η ανέλιξη του θεσμού του trust στο αγγλοσαξονικό δίκαιο, Αρμ 1997/Α, σ. 243-244.
- Μάζης Παναγιώτης, Η καταπιστευτική μεταβίβαση κυριότητας πράγματος με σκοπό την εξασφάλιση απαιτήσεως, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο και την πρακτική, ΝοΒ 1979, σ. 311-321.
- Μπαλής Γεώργιος, Ενεχύρασις απαιτήσεως και εκχώρησης *riignoris causa*, σε τιμ. τόμο Α. Ζηλήμονος, 1939, σ. 199-205.
- Παναγόπουλος Κ., Κοινό Σχόλιο στις αποφάσεις ΕφΑθ 1518/2014 και ΠΠρΑθ 2936/2011, Digesta 2014, σ. 168-170 (http://digesta.gr/images/Digesta_2014/1518_2936_sxolio.pdf).
- Παναγόπουλος Κ., Κοινό Σχόλιο σε ΣτΕ 179/2014 & ΠΠρΘες 3088/2011, Digesta 2014, σ. 123-126 (http://digesta.gr/images/Digesta_2014/sxolio_se_176_3088.pdf).
- Παπανικολάου Παναγιώτης, Μελέτες Αστικού δικαίου, Η επιφύλαξη στον εκχωρητή της εξουσίας εισπράξεως (ιδίως επί εξασφαλιστικής εκχωρήσεως, 2012, σ. 453.
- Σταθόπουλος Μιχαήλ, ΕπισκΕΔ Α/1997, Η απαίτηση ως μέσο χρηματοδότησης (Σύγχρονοι τρόποι αξιοποίησης και η ανάγκη «εμπραγμάτωσης»), σ. 3-30.
- Φίλιος Χρίστος, Ενεχύραση τραπεζικής κατάθεσης: νομική φύση και συνέπειες στην αναγκαστική εκτέλεση (μετά την ΑΠ 1065/2009), ΕΠολΔ 2010, σ. 329.
- Βάση Δεδομένων «Ισοκράτης» (<http://www.dsanet.gr>).